

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva 2023

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva vuonna 2023

- Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva on valmisteltu syksy-talven 2023 aikana.
- Valmisteluun on osallistunut asiantuntijoita maa- ja metsätalousministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, ympäristöministeriöstä, turvallisuuskomiteasta, Traficomista, ja Väylävirastosta.

Kansallinen aluekehityksen tilanne- ja kehityskuva 2023

1. VÄESTÖNKEHITYS

s.3

2. YMPÄRISTÖN KESTÄVÄ KEHITYS

s.18

3. ALUE- JA YHDYSKUNTARAKENNE SEKÄ LIIKENNE- JA VIESTINTÄYHTEYDET

s.33

4. ELINKEINOT JA TKI- TOIMINTA

s.48

5. OSAAMINEN JA SIVISTYS ALUEKEHITYKSEN VOIMAVARANA

s.63

6. OSALLISUUS JA HYVINVOINTI

s.83

Siirry klikkaamalla teemaan

Palaa pääsisällysluetteloon/teeman sisällysluetteloon

Väestökehitys

1. Väestönkehitys 2000-2040
2. Väestökehitys osatekijöittäin 2000 – 2022
3. Väestökehitys osatekijöittäin 2022
4. Kokonaisnettomuutto iän mukaan 2010-2021
5. Väestökehitys kaupunki- ja maaseutualueilla
6. Syntyvyys ja kokonaishedelmällisyys
7. Ikärakenteen kehitys ja huoltosuhde 2010-2040
8. Huoltosuhde maakunnissa ja kaupunki- ja maaseutualueilla 2022
9. Hyvinvointialueiden sisäiset ja väliset erot
10. Vieraskielisten osuus
11. Monipaikkaisuus
12. Nykytila
13. Lähiaikojen näkymät
14. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

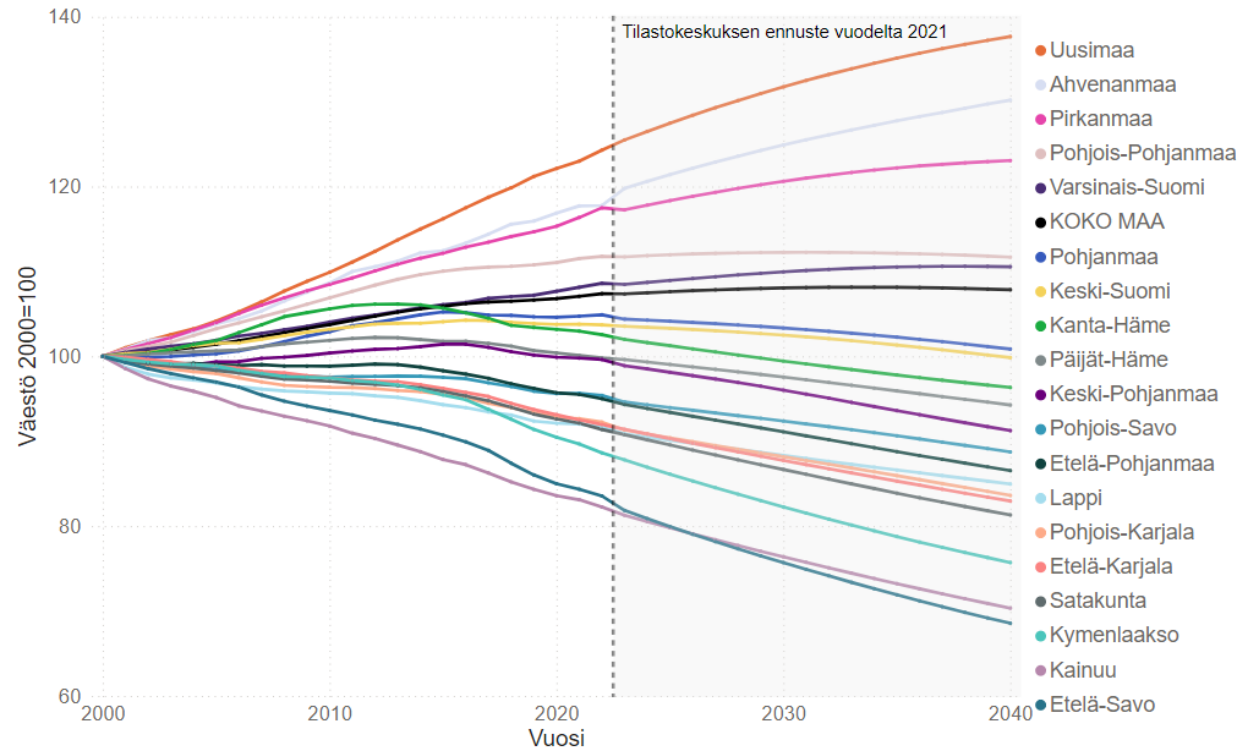
1. Väestönkehitys 2000-2040

Vuosina 2000-2022

- Suomen väkiluku kasvoi 7,4%
- 8/19 maakunnan väestö kasvoi
- 18/69 seutukunnan väestö
- kasvoi 89/309 kunnan väestö kasvoi

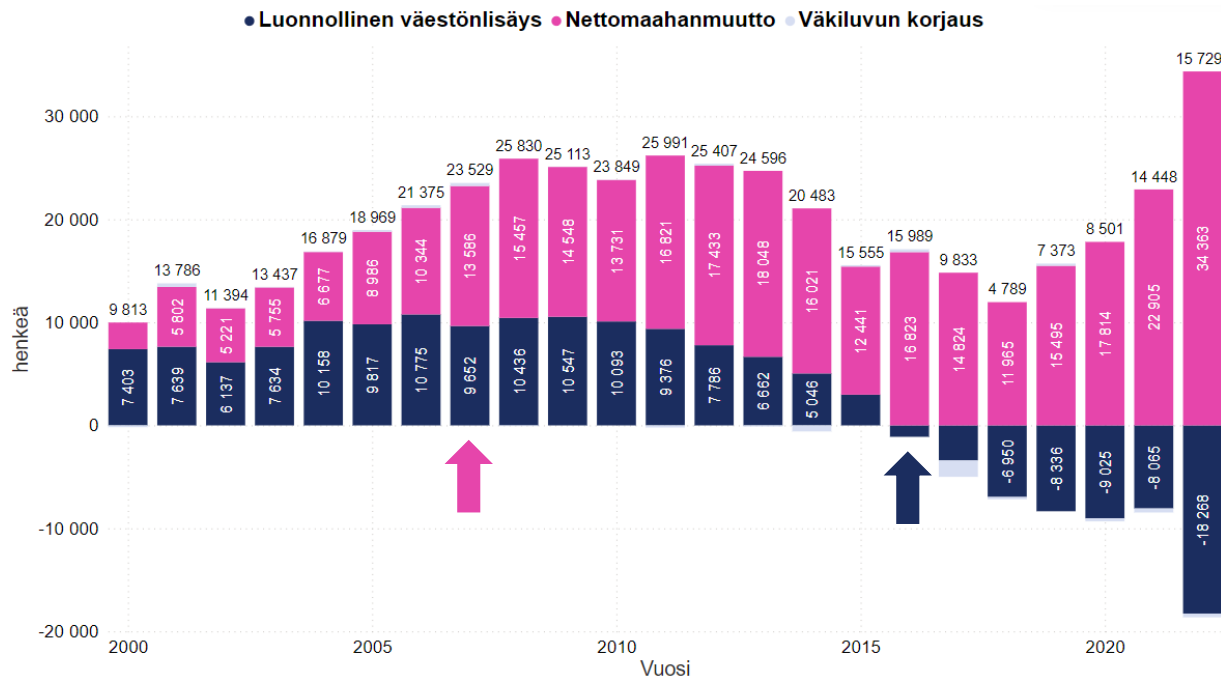
Vuosina 2023-2040

- Suomen väkiluvun ennustetaan kasvavan 0,5 %
- 4/19 maakunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 11/69 seutukunnan väestön ennustetaan kasvavan
- 61/309 kunnan väestön ennustetaan kasvavan

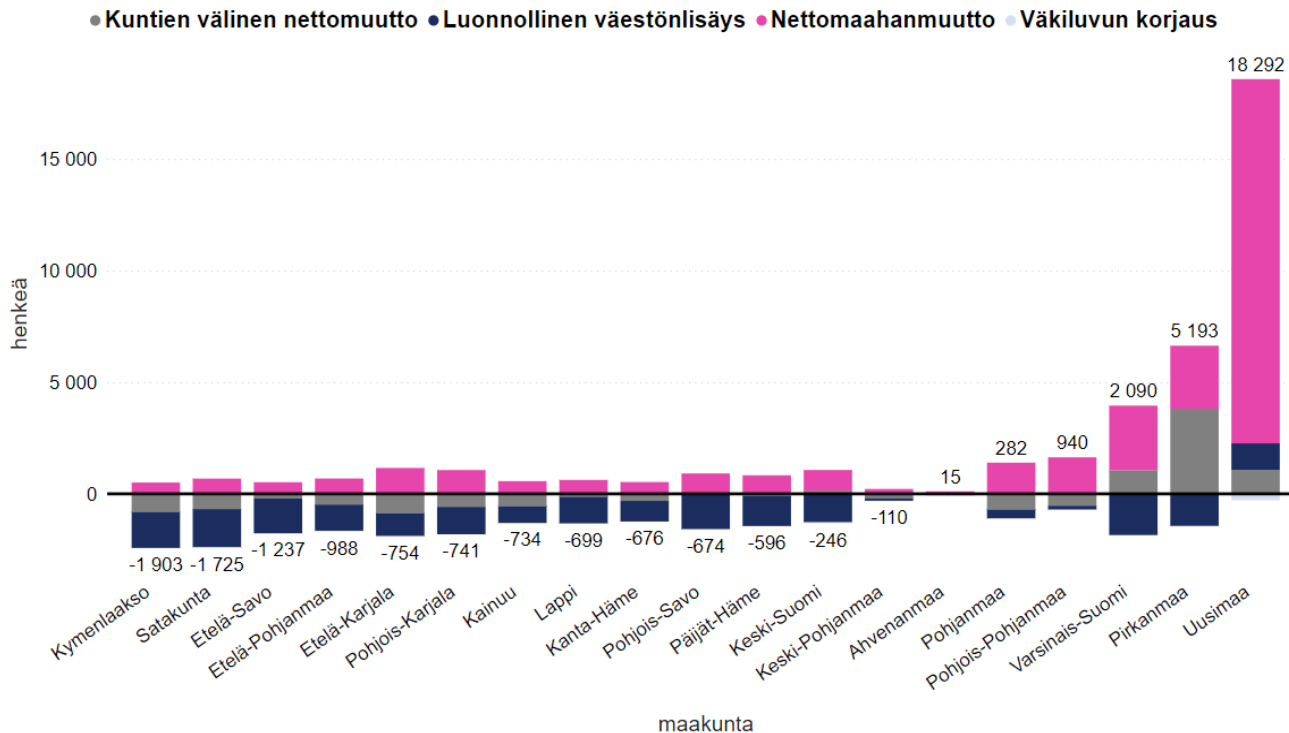
2. Väestökehitys osatekijöittäin 2000 – 2022

- 2007: Nettomaahanmuutto ensimmäistä kertaa luonnollista väestönlisäystä suurempaa
- 2016: Luonnollinen väestönlisäys ensimmäistä kertaa negatiivista
- Vuonna 2022 maahanmuuttoa Suomeen oli ennätyselliset 49 998 ja nettomaahanmuutto oli 34 363. Suomeen muutettiin eniten Venäjältä, Ruotsista, Intiasta, Virosta ja Filippiineiltä. Tilapäisen suojelun nojalla Suomessa oleskelevat ukrainalaiset eivät näy vuoden 2022 maahanmuutoissa.

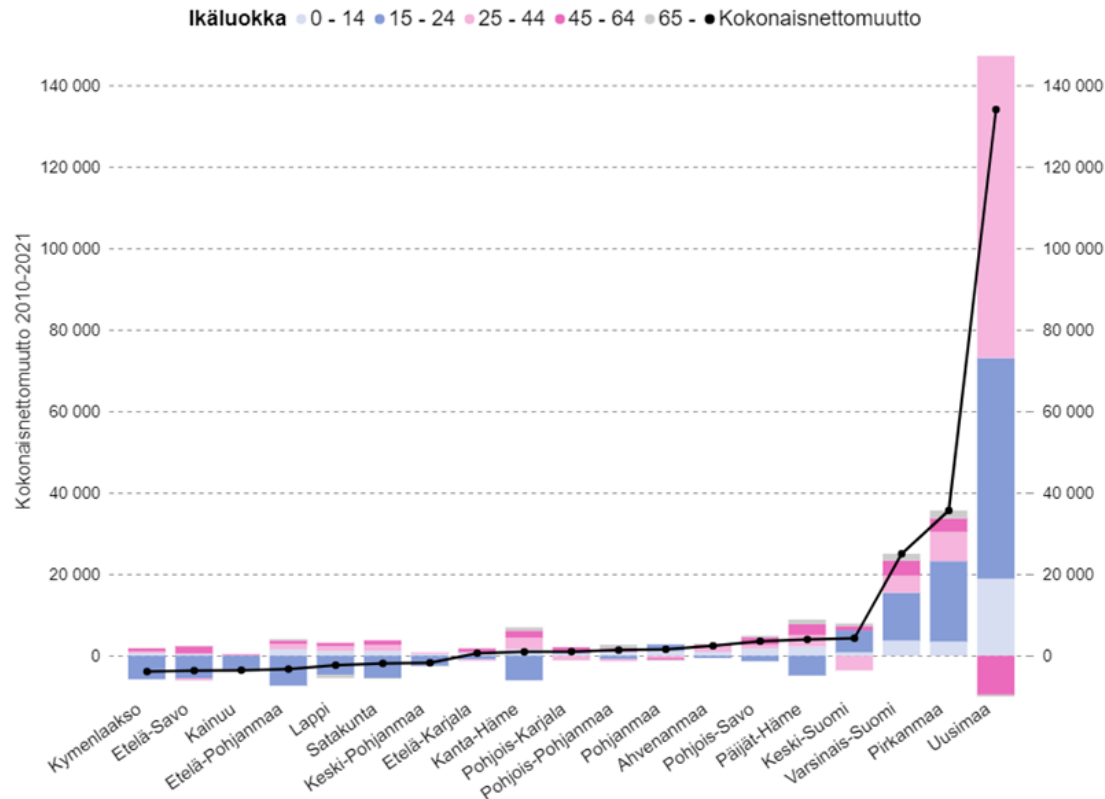
3. Väestökehitys osatekijöittäin 2022

- Manner-Suomen maakunnista vain viidessä väestö kasvoi.
- Kuntien välisessä muuttoliikkeessä parhaiten pärjäsivät Pirkanmaa (muuttovoittoa 3 814 as.), Uusimaa (muuttovoittoa 1 074 as.) ja Varsinais-Suomi (muuttovoittoa 1061 as.). Kolmen kärjen lisäksi muuttovoittoa saivat Keski-Suomi (142 as.), Ahvenanmaa (27 as.) ja Pohjois-Savo (21 as.).
- Luonnollinen väestönlisäys positiivista vain Uudellamaalla (1 189) henkeä.

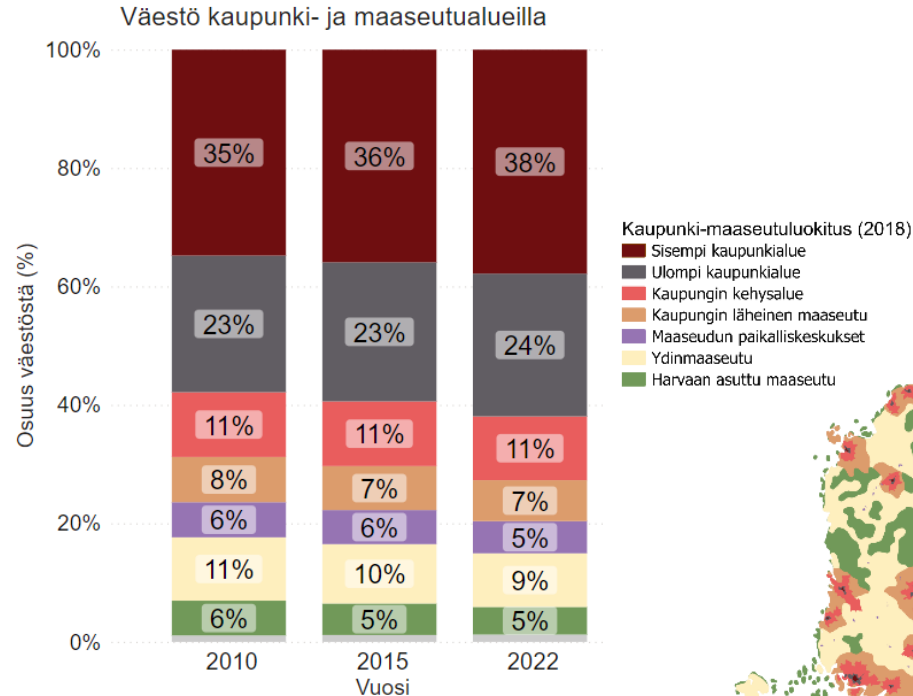
4. Kokonaisnettomuutto iän mukaan 2010-2021

- Kokonaisnettomuutto oli vuosina 2010-2021 positiivinen 12/19 maakunnassa.
- Uusimaa sai muuttovoittoa yhteensä 134 008 henkeä. Eniten muuttovoittoa tuli 25–44 -vuotiaista (74 126) ja opiskeluikäisistä 15–24 -vuotiaista (54 141). 45–64 -vuotiaita muutti Uudeltamaalta enemmän pois kuin sisään.
- Pirkanmaa sai muuttovoittoa 35 641 henkeä, josta 19 746 oli 15–24 –vuotiaita. Varsinais-Suomen 25 024 hengen muuttovoitosta 11 750 oli 15–24 –vuotiaita.
- Yli 3 000 muuttotappiot koki neljä maakuntaa; Kymenlaakso, Etelä-Savo, Kainuu ja Etelä-Pohjanmaa. Myös Lapissa, Satakunnassa ja Keski-Pohjanmaalla kokonaisnettomuutto oli negatiivinen. Kaikissa muuttotappiomaakunnissa merkittävin osan muuttotappiosta aiheutui opiskeluikäisten 15–24 -vuotiaiden muutoista.

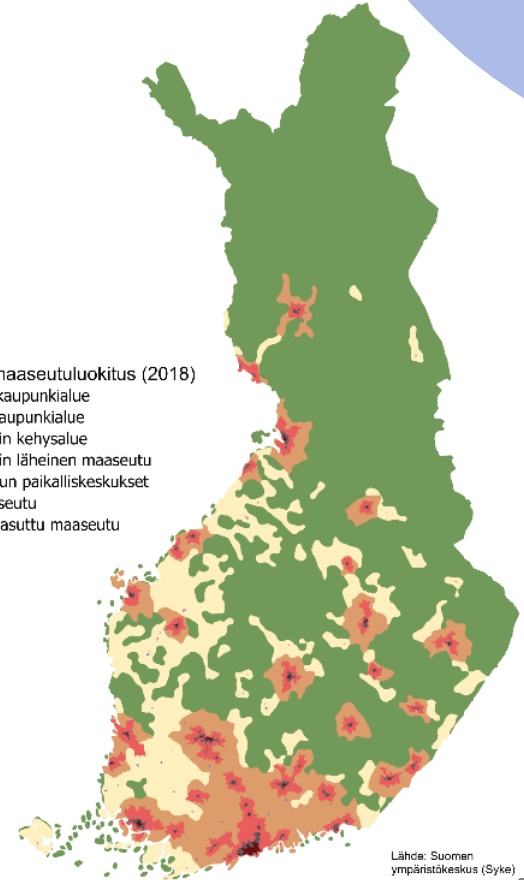

5. Väestökehitys kaupunki- ja maaseutualueilla

- Vuonna 2022 kaupunkialueilla asui 72,7% suomalaisista ja maaseutualueilla 26,1%.
- Väestön keskittyminen kaupunkialueille jatkuu. Vuosina 2010-2022 kaupunkialueiden väestö kasvoi 9,4% ja maaseutualueiden väheni 10,4%.
- Väestö kasvoi eniten sisemmillä kaupunkialueilla (234 867, 12,6 %)
- Väestö väheni eniten ydinmaaseudulla (-71 268, 12,4%) ja harvaan asutulla maaseudulla (-55 936, -17,7%).

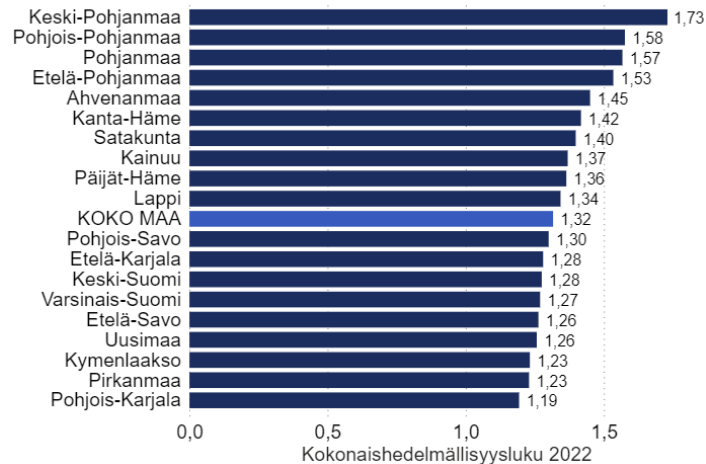
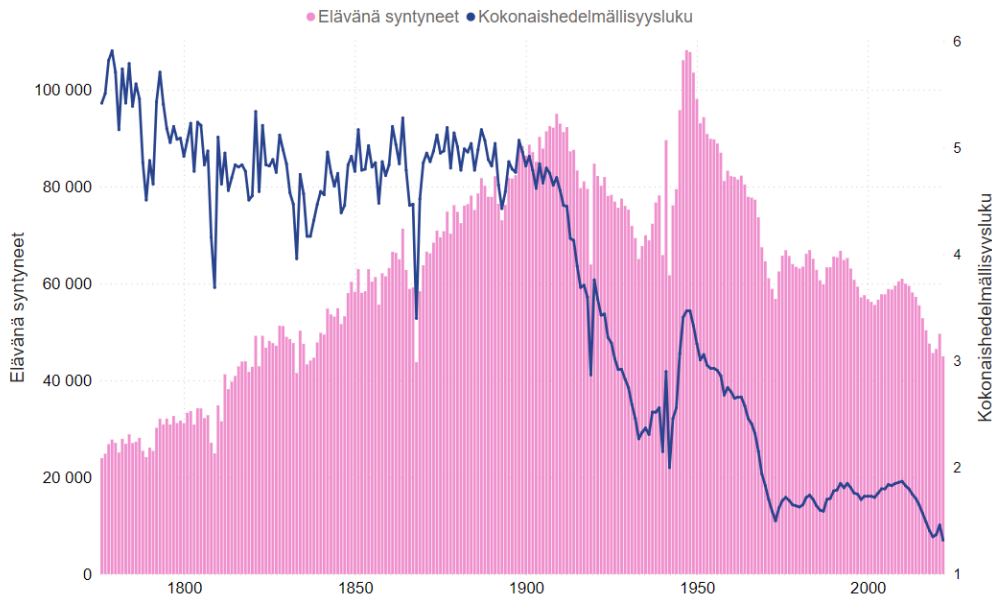
lähde:Tilastokeskus

Lähde: Suomen ympäristökeskus (SYKE)

6. Syntyvyys ja kokonaishedelmällisyys

- Vuonna 2022 Suomessa syntyi elävänä vain 44 951 lasta. Tätä ennen alle 45 000 lasta syntyi viimeksi vuonna 1868. Tuolloin suomalaisia oli kuitenkin huomattavasti vähemmän (1,73 milj.).
- Kokonaishedelmällisyysluku oli vuonna 2022 ennätyksellisen alhainen, 1,32. Maakuntien välillä on huomattavia eroja. Alhaisin kokonaishedelmällisyysluku oli Pohjois-Karjalassa 1,19 ja korkein Keski-Pohjanmaalla 1,73. Edes tämä luku ei riitä väestön uusiutumiseen (nettouusiutumisluku 2,1)

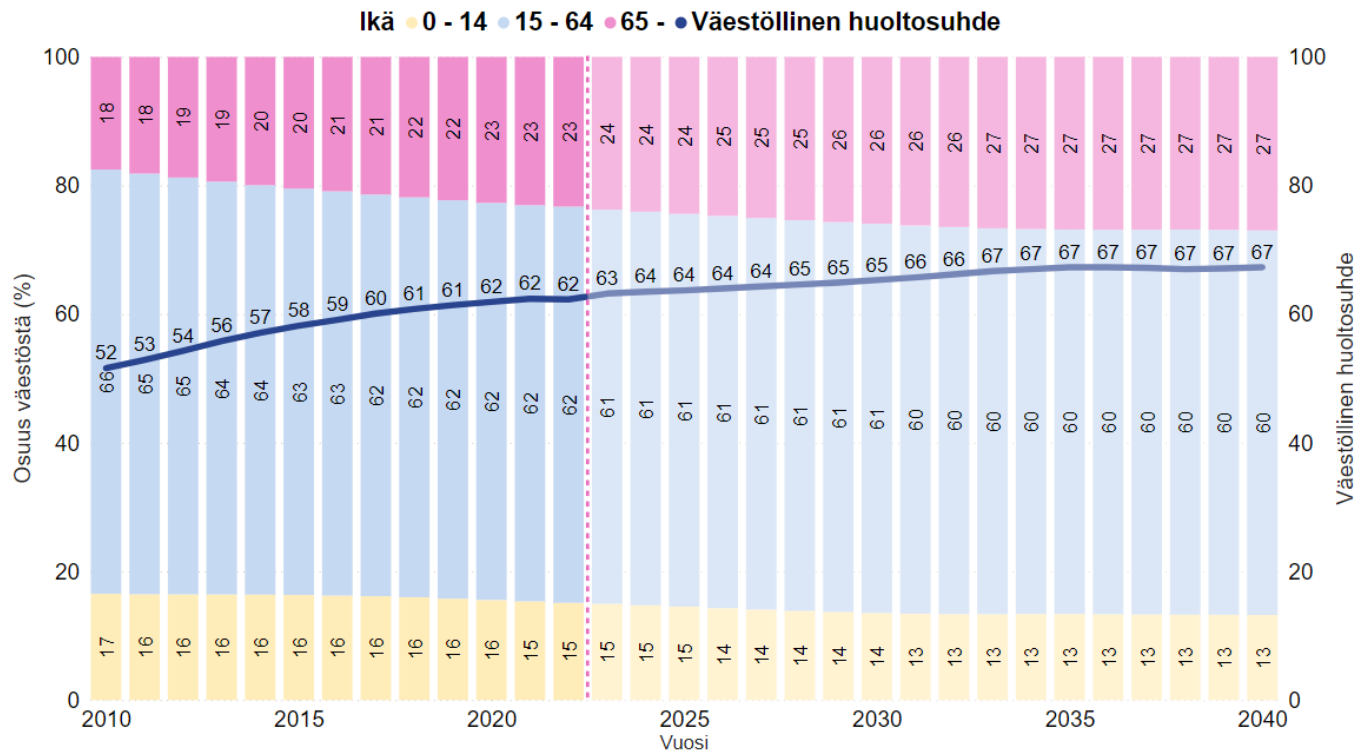
7. Ikärakenteen kehitys ja huoltosuhde 2010-2040

15 - 64 -vuotiaiden osuus:

- 2010: 66 %
- 2022: 62 %
- 2040: 60 %
(Tilastokeskuksen ennuste)

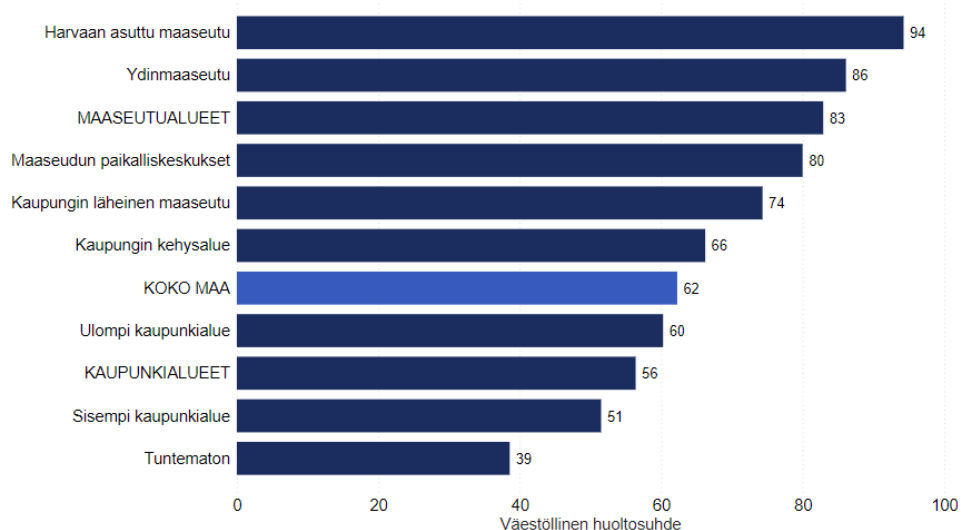
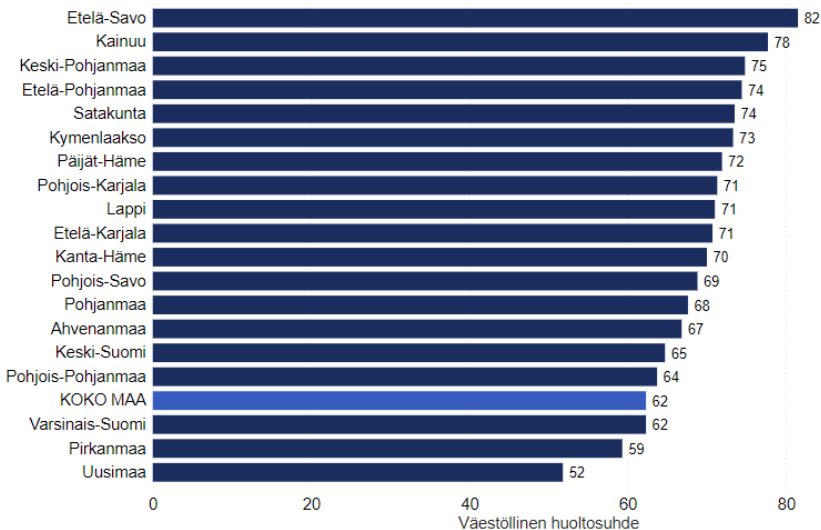
Väestöllinen huoltosuhde
(alle 15-v. lapsia ja eläkeikäisiä 100 työkäistä kohden)

- 2010: 52
- 2022: 62
- 2040: 67
(Tilastokeskuksen ennuste)

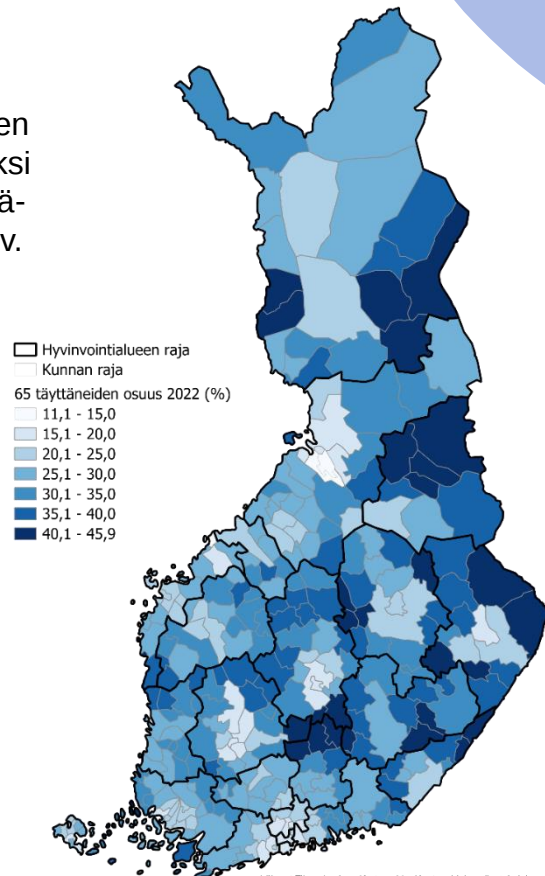
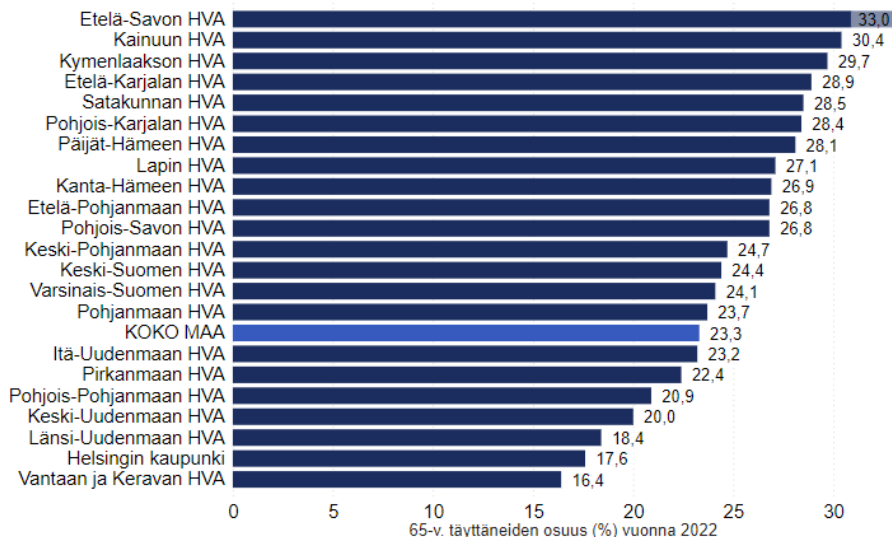
8. Huoltosuhde maakunnissa ja kaupunki- ja maaseutualueilla 2022

- Vuonna 2022 koko maan huoltosuhde, eli alle 15-vuotiaiden ja 65 v. täyttäneiden osuus sataa työikäistä kohden, oli 62.
- Maakuntien välillä on merkittäviä eroja huoltosuhteessa. Vuonna 2022 heikoin tilanne oli Etelä-Savossa (82) ja paras Uudellamaalla (52).
- Aluetyypeistä heikoin huoltosuhde on harvaan asutulla maaseudulla (94) ja paras sisemmällä kaupunkialueella (51).

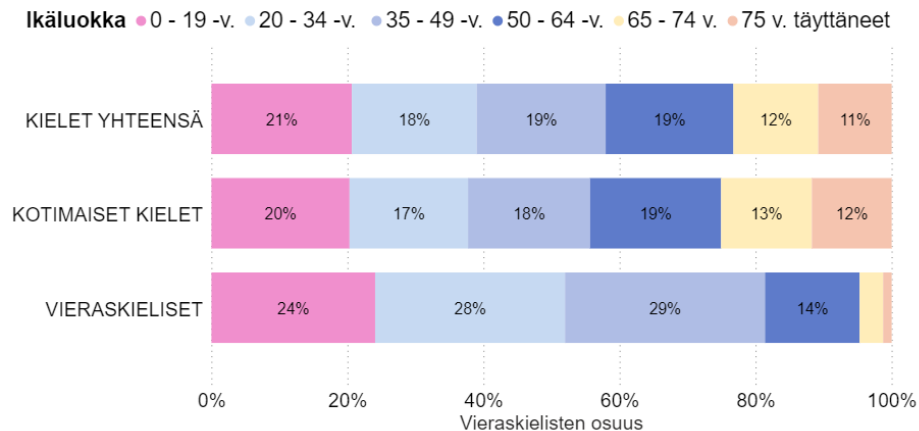
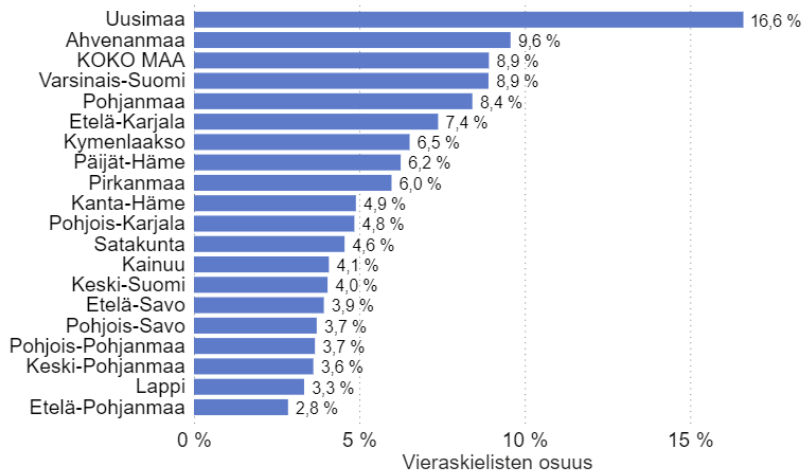
9. Hyvinvointialueiden sisäiset ja väliset erot

- Hyvinvointialueet vastaavat vuoden 2023 alusta lähtien sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen että pelastustoimen tehtävien järjestämisestä. Hyvinvointialueiden väestörakenne vaihtelee huomattavasti sekä alueiden sisällä että välillä. Esimerkiksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella vain 16,4% on 65-v. täyttäneitä, mutta Etelä-Savossa liki kolmannes. Etelä-Savossa vanhin väestö on Puumalassa (45,3% 65-v. täyttäneitä) ja nuorin Mikkelissä (28,2% 65-v. täyttäneitä).

10. Vieraskielisten osuus

- Vieraskielisten osuus vuonna 2022 oli koko maassa 8,9 %. Suurin vieraskielisten osuus oli Uudellamaalla (16,6%) ja pienin Etelä-Pohjanmaalla (2,8 %)
- Vieraskielisten ikärakenne on huomattavasti nuorempi kuin kotimaisia kieliä puhuvien.

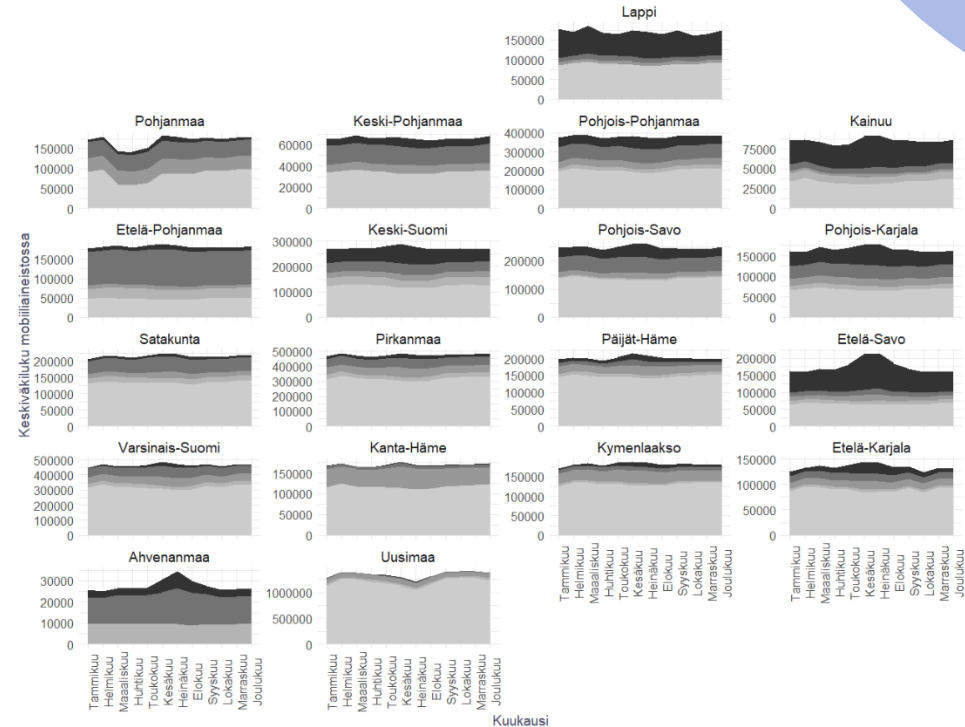

11. Monipaikkaisuus

- Viime vuosikymmeninä tapahtunut työn paikkasidonnaisuuden väheneminen, vapaa-ajan lisääntyminen, kaupungistuminen sekä liikenne- ja viestintätekniikan kehitys ovat lisänneet monipaikkaisuutta.
- Asuinpaikkaan perustuva tilastointi ei kerro koko kuvaa kullakin alueella oleskelevasta väestöstä.
- Mobiiliseurannan perusteella alueiden todellinen väestömäärä vaihtelee vuodenaikojen mukaan.
- Ainakin osalla harvaan asutusta maaseudusta alueilla on enemmän väestöä kesällä. Vastaavasti esimerkiksi sisemmällä kaupunkialueella on keskimäärin heinäkuussa asukkaita vähemmän.

Keskiväkiluvun muutokset alueluokittain maakunnissa

Aikajakso 3/2020-2/2021

Lähde: [Monipaikkaisuuden vaikutukset kuntatalouteen](#)
[Monimenetelmällinen tutkimus Manner-Suomen kunnista](#)

Aineisto: Telia Crowd Insights 2023
Analyysi: Digital Geosciences, UEF

12. Nykytila

- **Väestönkasvu on hidastunut.** Syntyvyys oli vuonna 2022 ennätyksellisen alhaalla ja viimeksi yhtä vähän suomalaisia syntyi 1800-luvun loppupuolella. Luonnollinen väestönlisäys on ollut negatiivista vuodesta 2016 lähtien eli kuolleita on vuosittain enemmän kuin syntyneitä. Vähäinen väestönkasvu on perustunut jo pitkään maahanmuuttoon.
- **Väestö keskittynyt osaan maata ja sielläkin paikallisesti.** Vuonna 2022 Manner-Suomen maakunnista vain viidessä väestö kasvoi. Ainoastaan Uudenmaan luonnollinen väestönlisäys oli positiivinen. Eniten väestömäärä kasvoi Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Väestön keskittyminen (tietyille) kaupunkialueille jatkuu. Vuosina 2010-2022 kaupunkialueiden väestö kasvoi 9,4% ja maaseutualueiden väheni 10,4%. Maahanmuutto toisaalta tasapainottaa koko maan tilannetta paikaten negatiivista luonnollista väestönlisäystä, mutta samanaikaisesti kasvattaa eroja alueiden välillä, sillä muuttovoitto ei kohdistu tasaisesti alueiden kesken.
- **Väestörakenne on ikääntynyt.** Vuonna 2022 jo 23,3% suomalaisista oli täyttänyt 65 vuotta. Tämä heikentää väestöllistä huoltosuhdetta ja vuonna 2022 lapsia ja eläkeikäisiä oli jo 62 sataa työkäistä kohden. Eri maakuntien ja aluetyyppien välillä on huomattavia eroja ikärakenteessa ja sama koskee luonnollisesti sote-palveluista vastaavia hyvinvointialueita. Elinajanodote ja toimintakykyisyys ovat pidentyneet.
- **Monipaikkaisuus elämäntapana on lisääntynyt.** Tähän ovat vaikuttaneet paikkasidonnaisuuden väheneminen, vapaa-ajan lisääntyminen, kaupungistuminen sekä liikenne- ja viestintätekniikan kehittyminen.

13. Lähiaikojen näkymät

- **Väestönkasvu hidastuu entisestään.** Väestönkehitys riippuu pitkälti maahanmuutosta syntyvyyden ollessa alhainen.
- **Väestörakenne ikääntyy entisestään.** Väestöllinen huoltosuhde kasvaa etenkin muuttotappiollisilla alueilla, joilla nuori väestö siirtyy muualle eikä palaa takaisin.
- **Asutuksen keskittyminen näyttää jatkuvan.** Liike maaseudulta kaupunkeihin ja maaseutukeskuksiin jatkunee. Tämä näkyy sekä paikallisella tasolla (maakunta- ja seutukuntakeskukset) että varsinkin koko maan tasolla (suuret kaupungit).
- **Monipaikkaisuus lisääntyi koronan vauhditettua etätyön yleistymistä.** Toisaalta monet työpaikat ovat alkaneet edellyttää myös osittaista läsnäoloa. Nähtäväksi jää mihin suuntaan tilanne kehittyy. Suostuvatko työntekijät palaamaan fyysisesti työpaikoilleen? Onko työntekijöillä varaa ylläpitää useampaa kiinteää asuinpaikkaa elinkustannusten noustessa ja energian hinnan heitellessä?

14. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- **Maahanmuuton väestökasvun tekijänä.** Voidaanko maahanmuuton ajatella ratkaisevan osaa väestön ikääntymisen ja keskittymisen tuomista haasteista? Riittääkö Suomeen tulijoita monien maiden kilpaillessa työvoimasta? Kasvattaako ilmastonmuutos pakolaisvirtoja Suomeen?
- **Monipaikkaisuuden tasoittava vaikutus.** Onko monipaikkaisuudesta vastapainoksi väestön keskittymiselle, auttaako se esimerkiksi palveluiden ylläpidossa?
- **Missä määrin väestö keskittyy jatkossa?** Mitä keskittyneempi tai hajautuneempi väestö tarkoittaisi infrastruktuurille, palveluille ja kokonaisturvallisuudelle?
- **Muuttuvat trendit ja kasvava epävarmuus.** Koronan vaikutus syntyvyyteen jäi hetkelliseksi ja syntyvyys madaltunut entisestään. Myöskään Uudenmaan negatiivinen kuntien välinen nettomuutto ei jatkunut vuonna 2022. Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut aluekehitykseen (erityisesti itäisessä Suomessa). Mitä tapahtuu kun sota lopulta päättyy? Jos ja kun muita isoja mullistavia tapahtumia tulee eteen, miten ne voisivat vaikuttaa pidemmän aikavälin trendeihin?

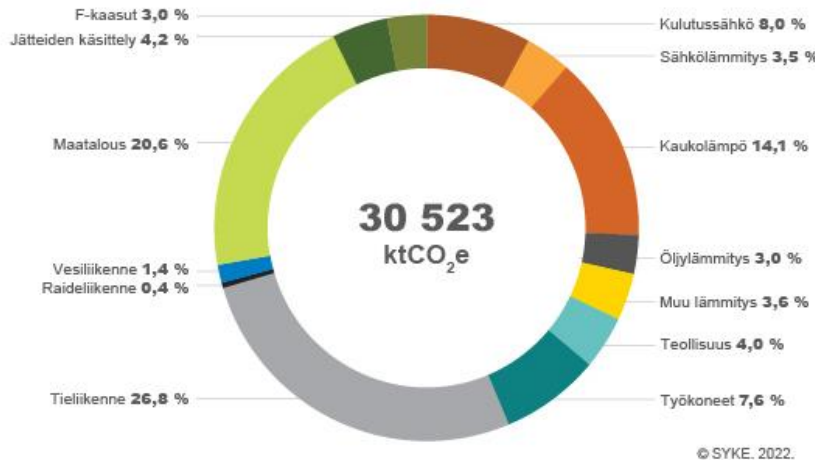
Ympäristön kestävä kehitys

1. Ilmastopäästöjen jakauma
2. Ilmastomuutokseen sopeutuminen
3. Sektorikohtaiset tarkastelut: energiankulutus ja uusiutuva energia 2022
4. Liikenne: vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus henkilöautokannasta on nopeassa kasvussa
5. Kävely liittyy jokaiseen matkaan
6. Pyöräliikenne
7. Luonnonvarojen kestävä käyttö
8. Kiertotalouden green dealilla yhdessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta 2035
9. Kunta- ja Järjestö-Helmi – hankkeet sekä METSO:n rooli
10. Vaelluskalakantojen elvyttämishjelma NOUSU
11. Puhtaat vedet on alueellinen vetovoimatekijä
12. Nykytila
13. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät
14. Näkymät vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

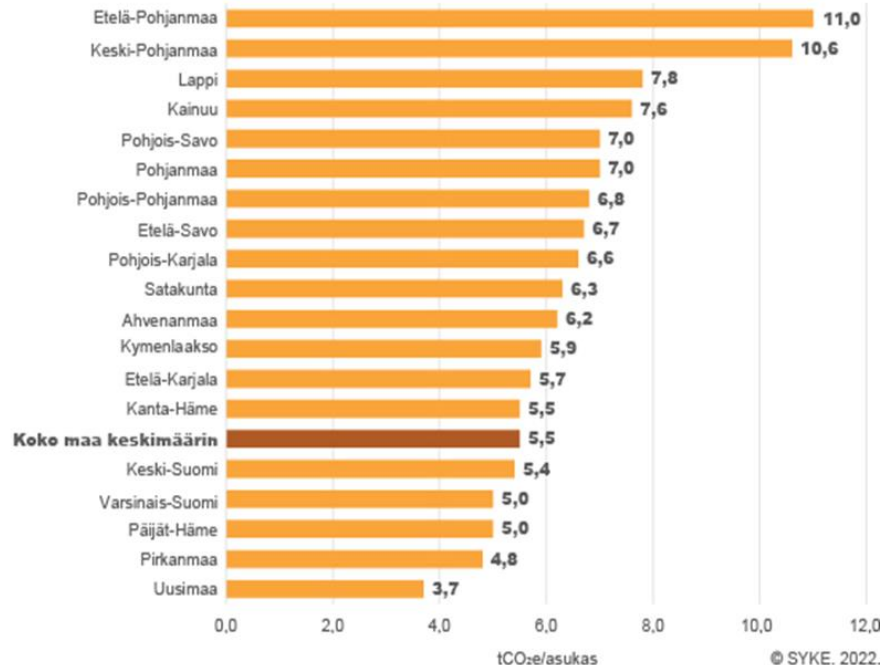

1. Ilmastopäästöjen jakauma

- Ilmastopäästöjen jakauma eri sektoreiden välillä pysyi suhteellisen muuttumattomana edellisvuoteen verrattuna. Vuoden 2021 tulokset osoittavat, että suurimmat päästösektorit, joihin myös päästövähennystoimia tulisi kohdistaa, ovat tieliikenne (27 %), maatalous (21 %), kaukolämmön kulutus (14 %) ja sähkönkulutus (lämmitys- ja kulutussähkö yhteensä 11 %). Nieluja tulee myös vahvistaa.
- Päästöjen jakauma eri sektoreiden välillä on pysynyt suhteellisen muuttumattomana 2020-2021. Päästölaskentaa tarkennetaan parhaillaan ja myös nielujen vahvistamiseen tarvitaan toimia laaja-alaisesti. Tilastot päivittyvät joulukuussa 2023.

SYKE:n Hinku-laskennan kaikkien kuntien päästöt, ei sisällä päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöjä eikä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikennettä.

2. Ilmastomuutokseen sopeutuminen:

Ilmastomuutoksen vaikutusten huomioiminen vahvemmin osaksi alueellista ennakointityötä, alueellista työtä tukevia resursseja lisätty.

- Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma KISS2030 taustaraportteineen hyväksyttiin loppuvuodesta 2022 ja toimitetaan julkaisuksi syksyllä 2023.
- Alueellisessa sopeutumistyössä voidaan tarkentaa kansallisia riskiarviointeja ja sovittaa niitä alueellisiin erityispiirteisiin. Kansalliset tarkastelut (KISS2030 riski- ja haavoittuvuustarkastelu) ja tutkimushankkeet (mm. SUOMI, SIETO, SOIKE) antavat hyvän pohjan alueiden työlle.
- Sopeutumistarkastelu tulisi linkittää vahvemmin alueelliseen ennakointi- ja strategiatyöhön. Myös elinkeinoelämän sopeutumishaasteet hyvä huomioida. Kehitettävää etenkin välillisten vaikutusten ja globaalien heijastevaikutusten tunnistamisessa.
- Vuoden 2023 alussa perustettu ELYjen kansallinen ilmastoyksikkö tukee alueellista ja kunnallista sopeutumistyötä ja sen koordinoimista mm. ELYjen ja maakunnan liittojen välisen yhteistyön puitteissa (johtava asiantuntija Maaria Parry, sopeutumisen asiantuntija Tuukka Rautio).
- Sopeutumisen seuranta kehitetään Sykessä MMM rahoituksella (SOPUTIE-hanke, sopeutumisen ja riskien hallinnan asiantuntija Katriina Virtanen).
- Yrityssektorin haavoittuvuustarkasteluihin mallia mm. VILKKU-hankkeesta (2023-26, HY /professori Sirkku Juhola).
- Strateginen sopeutumisen LIFE-hanke KISS LIFE SIP valmisteilla 9/2023-9/2024 (Luke /tutkija Jaana Sorvali). Hankevalmisteluun haetaan myös alueellista näkökulmaa ja alueellisia haasteita, tervetuloa mukaan valmistelu yhteistyöhön!
- Sopeutumisen viestintää kehitetään jatkuvasti, mm. Ilmasto-opas.fi-sivuston päivittäminen ja sopeutumisohjeistusten laadinta.

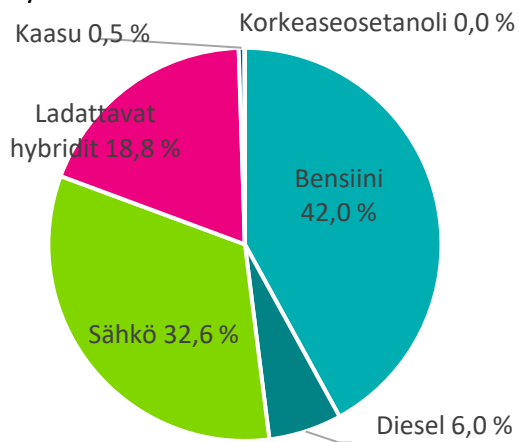
3. Sektorikohtaiset tarkastelut: energiankulutus ja uusiutuva energia 2022

- Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan energian kokonaiskulutus oli 1,3 miljoonaa terajoulea (TJ) vuonna 2022, mikä oli 5 % vähemmän kuin edellisvuonna. Leuto sää sekä Paperiliiton työnseisaus alkuvuonna vähensivät energian kysyntää. Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset heijastuivat myös energian kulutukseen. Maakaasun kulutus liki puolittui edellisestä vuodesta toimitusten loppuessa Venäjältä toukokuussa. Sähkön kysyntää vähensi vuotta 2022 leimannut sähkön korkea hintataso.
- Uusiutuvien energialähteiden osuus energian kokonaiskulutuksesta vuonna 2022 oli 42 % eli osuus säilyi samana kuin vuotta aiemmin. Määrällisesti uusiutuvan energian kulutus väheni 5 %, eniten puupolttoaineiden 8 %:n lasku. Metsäteollisuuden 4 kk kestänyt työnseisaus näkyi erityisesti sellunkeiton sivutuotteena syntyvän mustalipeän kulutuksessa, joka väheni 14 % vuodentakaisesta.
- Tuulivoimalla tuotetun sähkön määrä kasvoi 41 % vuodesta 2021 vuoteen 2022 ja sillä katettiin 14 % sähkön kokonaiskulutuksesta.
- Astetta alemmas –kampanja oli tuloksellinen, joulukuussa 2022 vähennettiin kulutusta 10%, joka vastasi aiempaa Venäjän tuontia. Kampanja jatkuu ja fokusoituu nyt nopeista toimista pidemmän tähtäimen uudistuksiin
- Lähde: Tilastokeskus, Motiva

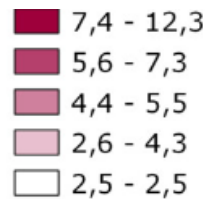
4. Liikenne: vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus henkilöautokannasta on nopeassa kasvussa

- Suomessa oli kesäkuun 2023 lopussa liikennekäytössä yli 2,7 miljoonaa henkilöautoa, joista 7,1 % toimi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla (kasvua edellisvuodesta 2 %). Erityisesti täyssähköautojen määrä on kasvanut vuodessa jopa 93 %.
- Ensirekisteröidyissä henkilöautoissa vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus on ensimmäistä kertaa noussut fossiilisten polttoaineiden osuutta suuremmaksi.
- Tammi-kesäkuussa 2023 ensirekisteröidyistä henkilöautoista noin 52 % toimi vaihtoehtoisilla polttoaineilla (33 % täyssähköisiä, 19 % ladattavia hybridejä). Fossiilisilla polttoaineilla toimivia henkilöautoja rekisteröitiin noin 48 % (42 % bensiini, 6 % diesel).

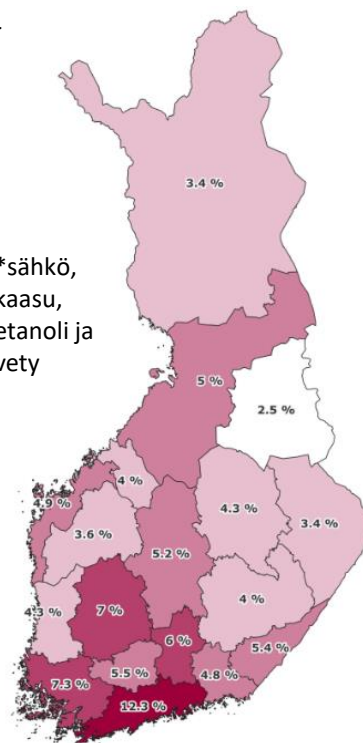
Ensirekisteröidyt henkilöautot
käyttövoimittain tammi-kesäkuussa 2023

Liikennekäytössä olevista henkilöautoista vaihtoehtoisten* käyttövoimien osuus 6/2023

*sähkö, kaasu, etanoli ja vety

Latausasemien sijainti ja peittävyys (kaikki latausasemat) 3/2023

• Julkiset latausasemat

TEN-T-tieverkko

Ydinverkko

Kattava verkko

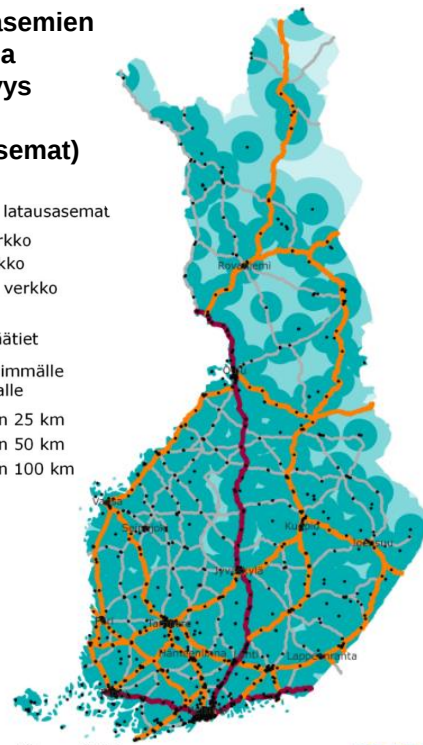
Muut päätiet

Etäisyys lähimmälle latausasemalle

Enintään 25 km

Enintään 50 km

Enintään 100 km

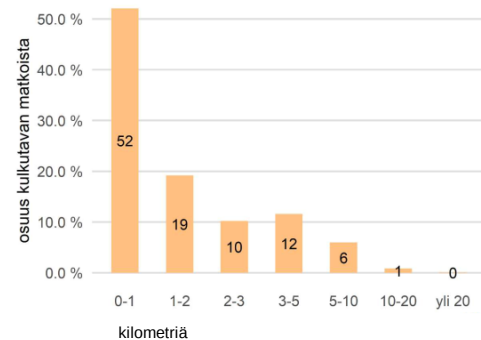
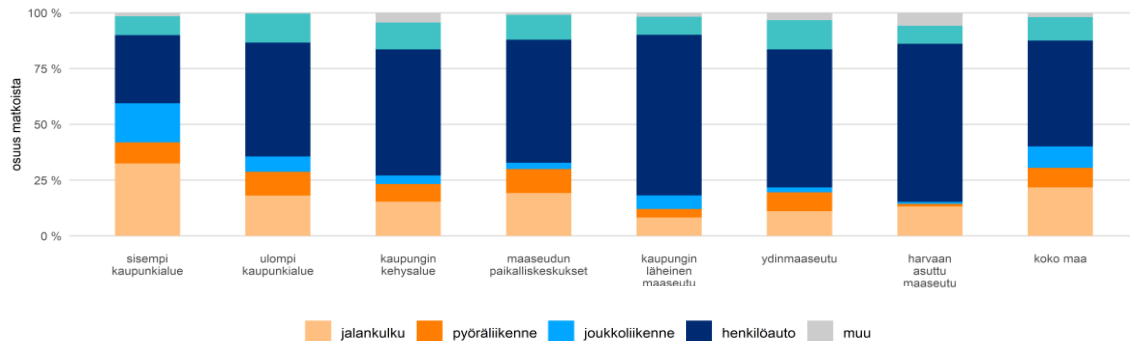
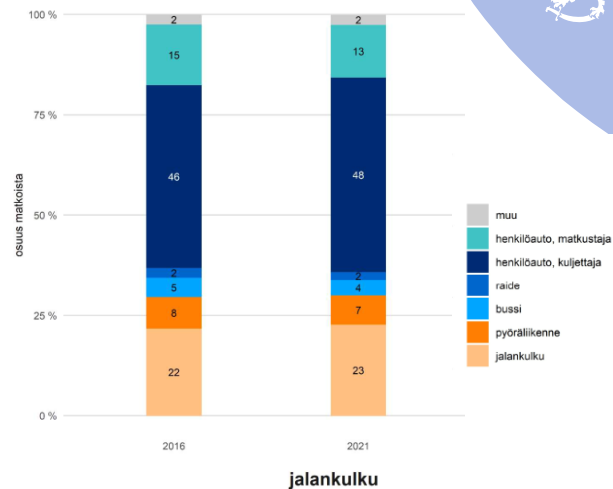
Lähteet: <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/uutena-ensirekisteroidyt-ja-kaytettyna-maahantuodut-henkilautot-kayttovoimat-ja-paastot>, <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/liikennekaytossa-olevat-henkilautot-kayttovoimat-paastot-ja-keski-ika> ja <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/liikenteen-vaihtoehtoisten-kayttovoimien-jakeluverkko>

5. Kävely liittyy jokaiseen matkaan

Vuonna 2021 kävelyn kulkutapaosuus oli 23 %, joka oli kasvanut yhden prosenttiyksikön vuodesta 2016 vuoteen 2021. Yleisintä kävely on ulkoilu/liikuntatarkoituksessa, mutta arjen liikkumistarpeista tavanomaisimpia kävellen tehtyjä matkoja ovat koulutukseen/opiskeluun, ostoksiin, asiointiin ja muuhun vapaa-aikaan liittyvät matkat.

Pelkästään kävellen tehtyjen matkojen osuus koko maan liikennesuoritteesta on pieni, noin 3 %.

Kävelyn rooli liikennejärjestelmässä tärkeä. Kävely liittyy jokaiseen tehtyyn matkaan. Kävelyllä on liikennejärjestelmän sujuvuuden lisäksi merkittävä vaikutus liikkumattomuuden negatiivisten vaikutusten ehkäisyyn. Liikkumattomuuden on arvioitu aiheuttavan vuosittain vähintään 3 miljardin euron kustannukset yhteiskunnalle¹. Lisäksi kävely on ympäristön ja ilmastoon kannalta myönteinen kulkumuoto. Kävelyn kannalta houkutteleva liikenneympäristö sisältää usein elementtejä, jotka lisäävät kykyä sopeutua ilmastomuutoksen ääri-ilmiöihin.

Lähteet: Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus (HLT) 2021

¹Economic burden of low physical activity and high sedentary behaviour in Finland. J Epidemiol Community Health. 2022

6. Pyöräliikenne

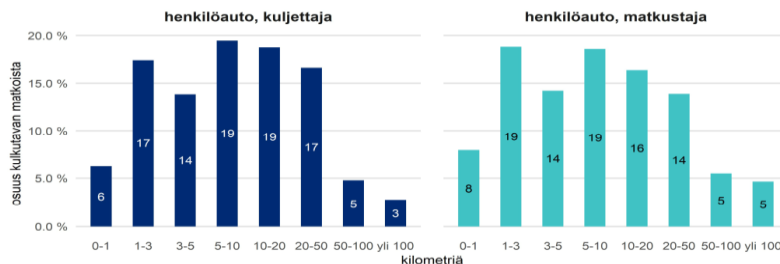
Vuonna 2021 pyöräliikenteen kulkutapaosuus oli koko maan osalta 7 %. Pyöräliikenteen kulkutapaosuus on valtakunnallisen henkilöliikennetutkimuksen (HLT) tulosten perusteella laskenut yhden prosenttiyksikön vuodesta 2016 vuoteen 2021.

Yleisintä pyörän käyttö on koulutukseen/opiskeluun liittyvillä matkoilla, työmatkoilla sekä vierailu-, ostos- ja asiointimatkoilla. Arjen liikkumistarpeiden lisäksi pyöräillen tehdään matkoja ulkoilu- ja liikuntasyistä.

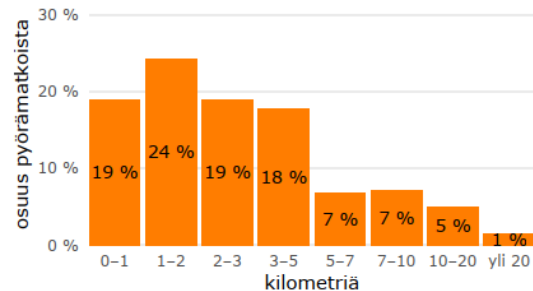
Noin 80% pyörällä tehdyistä matkoista on alle 5 kilometriä pitkiä ja noin 15% matkoista on 5-10 kilometriä pitkiä. Pyöräliikenteen potentiaali on erittäin suuri, sillä valtava osa koko maassa tehdyistä henkilöautomatkoista on hyvin lyhyitä. HLT:n perusteella lähes 40% henkilöautolla tehdyistä matkoista on alle 5 km, lähes 60% alle 10 km ja yli 75% alle 20km lyhyitä. Iso osa matkoista olisi siis pituutensa puolesta pyöräiltävissä, varsinkin sähköavusteisten polkupyörien yleistessä. Pyöräilyn osuus matkoista on HLT:n tulosten mukaan vähäisintä harvaan asutulla maaseudulla sekä kaupungin läheisellä maaseudulla.

Erityisesti kaupunkiliikenteessä pyöräliikenteellä on merkittävä rooli liikennejärjestelmän tehostajana, pyörällä liikkuvat pienentävät katuverkon kuormitusta ja sitä kautta pyöräliikenteestä aiheutuu aikahyötyjä myös muita kulkumuotoja käyttäville.

Pyöräliikennematkojen osuus koko maan tieliikennesuoritteesta on noin 2%, joten pyöräliikenteen liikennejärjestelmä- (aikahyödyt) ja terveysvaikutukset ovat huomattavasti ympäristö/ilmastohyötyjä suuremmat. Eri hyötykomponenttien suhteet käyvät hyvin ilmi mm. *Pyöräilyn hyödyt ja kustannukset Helsingissä –selvityksestä (kuva oikealla alhaalla).*

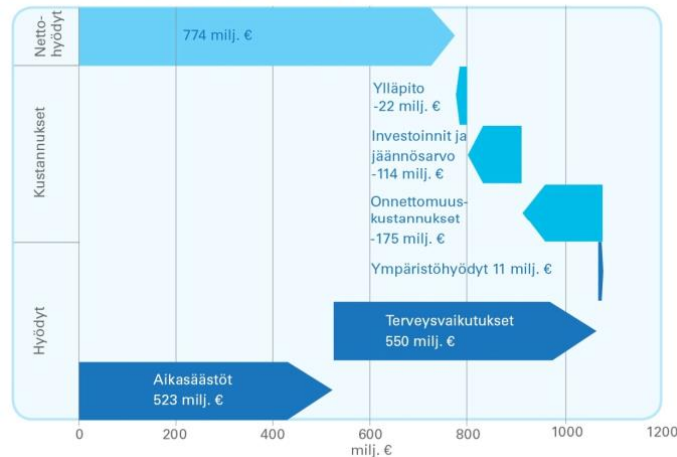
Lähde: Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus (HLT) 2021

Pyörämatkojen pituusjakauma.

Lähde: Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus (HLT) 2021

20 MILJOONAN EURON INVESTINTIOHJELMA

Lähde: Pyöräilyn hyödyt ja kustannukset Helsingissä 2014.

7. Luonnonvarojen kestävä käyttö

Yhteisen maatalouspolitiikan -suunnitelman toimeenpano on alkanut vaiheittain vuoden 2023 aikana, uudet vaatimukset ovat asettaneet omat haasteensa toimeenpanolle, mutta tästä huolimatta se on kuitenkin edennyt alueilla hyvin.

- EU-rahoituskauden 2023–2027 maatalouspolitiikassa näkyy vahva painotus ympäristö- ja ilmastotoimiin. Näistä esimerkiksi maatilojen energiantuotantoon ja energiansäästöön liittyvät investoinnit ovat kiinnostaneet hakijoita.
- YMP suunnitelma sisältää useita monimuotoisuuden edistämiseen tähtäävää kokonaisuuksia aina lähtien ehdollisuuden pakollisista vaatimuksista, suorien tukien ekojärjestelmiin sekä maaseuturahoituksen ympäristökorvaukseen.
- Maatalouden energia- ja materiaalihokkuuden toimialasopimuksen valmistelu on käynnissä ja biokaasulaitosten ravinnekierto on parasta aikaa valmistelussa. Ravinnekierto on pyritään käynnistämään mahdollisimman pian.

Uusi **kansallinen metsästrategia 2035** ottaa ajanmukaisesti huomioon kokonaisvaltaisen kestävä kehityksen sekä myös metsien merkityksen ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa.

- Metsätalouden kannustinjärjestelmä on juuri uudistettu hallitusohjelman mukaisesti ja tulee voimaan vuoden 2024 alusta. Keskeisimmät uudistukset liittyvät suometsien hoidon suunnitteluun.
- Toteutus alueilla alueellisten metsäohjelmien kautta. Ajankohtainen tilanne maakunnittain: <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsien-kehitys-maakunnittain>

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto (EMKVR 2021-2027)

Suomen ohjelman toteutus alkoi 12/2022. Toimeenpanossa korostuvat kestävä kasvu ja vihreä siirtymä.

- Kaupallisessa kalastuksen ja kalanjalostuksen hankkeissa edistetään energiatehokkuuden parantamista, vajaasti hyödynnettyjen kalojen käytön lisäämistä, teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämistä uusilla tavoilla sekä ympäristöystävällisempää logistiikkaa.
- Kalankasvatuksen ravinnepäästöjä vähennetään hyödyntämällä kiertotaloutta. Hankkeilla voidaan edistää ympäristö- ja ilmastovaikutusten pienentämistä.

Luonnon virkistyskäyttö ja matkailu Luonnon virkistyskäytön strategian tavoitteena saattaa luonnon virkistyskäytön hyödyt laajasti suomalaisten tietoon ja käyttöön. Ministeriöiden yhteistyönä on juuri valmistumassa konkreettinen toimintaohjelma strategian toimeenpanosta. Valtion retkeilyalueiden kehitystyötä monipuolisina ulkoilun, virkistyskäytön ja luontomatkailun monitoimialueina tullaan tällä vaalikaudella jatkamaan ja vahvistamaan.

8. Kiertotalouden green dealilla yhdessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta 2035

Vapaaehtoinen sitoumus

- **Tavoitteena yhteistyössä löytää ja sitoutua uusiin toimiin**, joilla kiertotalousohjelman tavoitteet luonnonvarojen kulutuksen taittamise sekä hiilineutraalius v. 2035 mennessä saavutetaan.
- **Alueilla ja kunnilla keskeinen rooli alueensa** toimijoiden kokoajina, kaavoittajina, yritys-elämän vauhdittajina, hankintojen tekijänä jne. Myös toimialoja, järjestöjä ja yrityksiä. Yhteensä lähes 90 organisaatiota

Green dealia pohjustaa keskeisten tutkimuslaitosten ainutlaatuinen skenaariotyö

- Luodaan **tilannekuva luonnonvarojen käytöstä ja sen vaikutuksista ympäristöön ja talouteen**.
- Määritellään **potentiaalisimpia kiertotaloutta tukevia toimenpiteitä** green deal –sitoumusten pohjaksi. Mallinnetaan valittujen toimien vaikutusta.

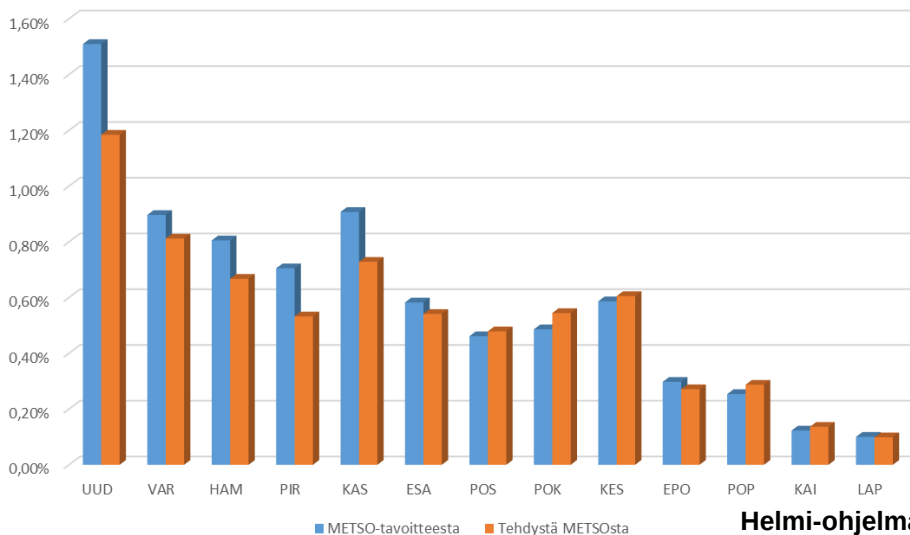
Ympäristöministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö johtavat valmisteluprosessia

- Parhaillaan työstetään **toimia viidelle muutosalueelle**.
- Tukena toimivat skenaariot valmistuvat ja julkistetaan 24.11.
- Sitoumuksia päästään tekemään **vuonna 2024**.

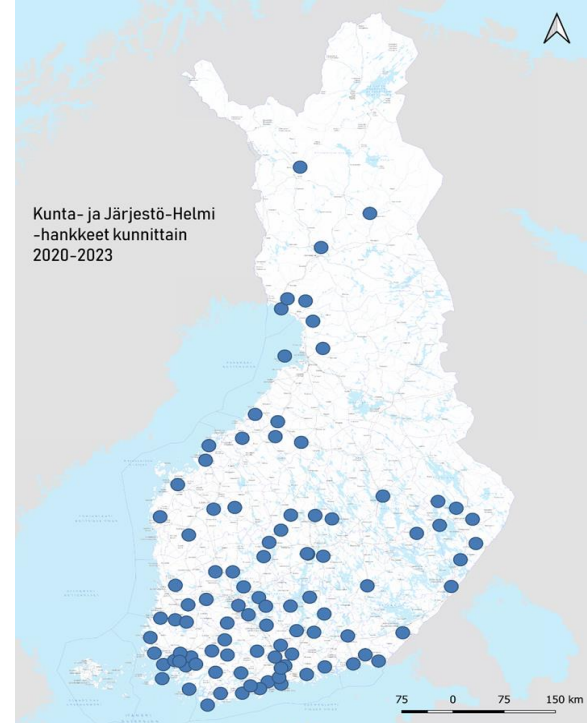

9. Kunta- ja Järjestö-Helmi -hankkeet sekä METSO:n rooli

METSO:n osuus metsätalousmaasta

Vuosina 2020-2022 Kunta- ja Järjestö-Helmi –avustushaussa rahoitetut hankkeet.

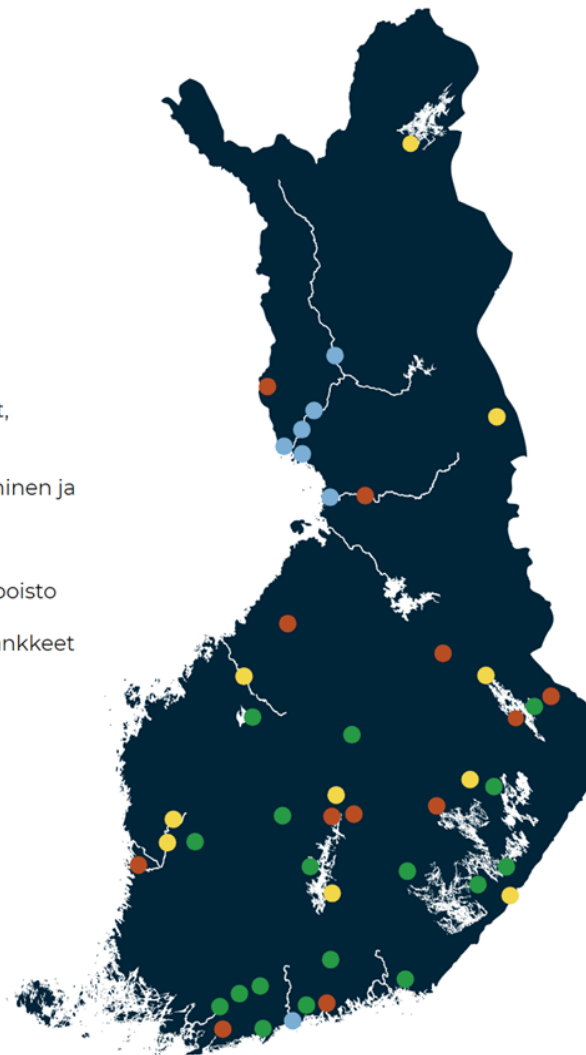
METSO-ohjelma: metsien suojelu kohdistuu suhteellisesti eniten eteläiseen Suomeen, jossa suojelualueverkosto on pohjoista Suomea harvempi. Hehtaarimääräisesti METSOa on tehty eniten Varsinais-Suomessa, Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa. METSO:n valintakriteereillä pyritään varmistamaan ohjelma tuottaa laadultaan ja vaikuttavuudeltaan hyviä kohteita.

Helmi-ohjelma: vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa mm. suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla lintuvesiä, perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä kunnostamalla vesi- ja rantaluontoa. Kunnille ja järjestöille suunnatulla avustushaulla tavoitellaan toimijajoukon laajentamista ja Helmi-ohjelman vaikuttavuuden kasvattamista. Avustuksen tavoitteena on lisäksi edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua sekä ilmastotyötä. **Kunta- ja Järjestö-Helmi –avustushaun kautta on rahoitettu vuosina 2020-2022 yhteensä 144 kuntien ja järjestöjen hanketta, 79 kunnassa. Hankkeita on avustushaun kautta rahoitettu yhteensä 7,5 miljoonalla eurolla.**

10. Vaelluskalakantojen elv NOUSU

- Ohjelma tähtää elinvoimaisiin, luonnossa lisääntyviin vaelluskalakantoihin. Ohjelma toteuttaa monimuotoisia vaelluskalojen kulku- ja elinmahdollisuuksia parantavia virtavesihankkeita.
- Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä aluetoimijoiden kanssa siten, että rahoitettavailta hankkeilta edellytetään vahvaa alueellista sitoutumista ja vähintään 50 %:n omarahoitusosuutta
- Ohjelmassa on vuodesta 2020 alkaen rahoitettu noin 50 hanketta. Toimenpiteisiin käytetty kokonaisrahoitus on ollut noin 30 miljoonaa euroa.

- Rakennetut vedet: kalatiet, alasvaellusratkaisut yms.
- Padon poisto tai muuttaminen ja kunnostukset (ei sähköntuotannossa)
- Pienvesivoiman käytöstä poisto
- Tutkimus- ja kehittämishankkeet

11. Puhtaat vedet on alueellinen vetovoimatekijä

Vesien- ja merenhoitosuunnitelmissa esitetään nykytila ja tarvittavat toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi.

- Suunnitelmat vuosille 2022-2027 hyväksyttiin valtioneuvostossa 12/2021. Suunnitelmat päivitetään kuuden vuoden välein.

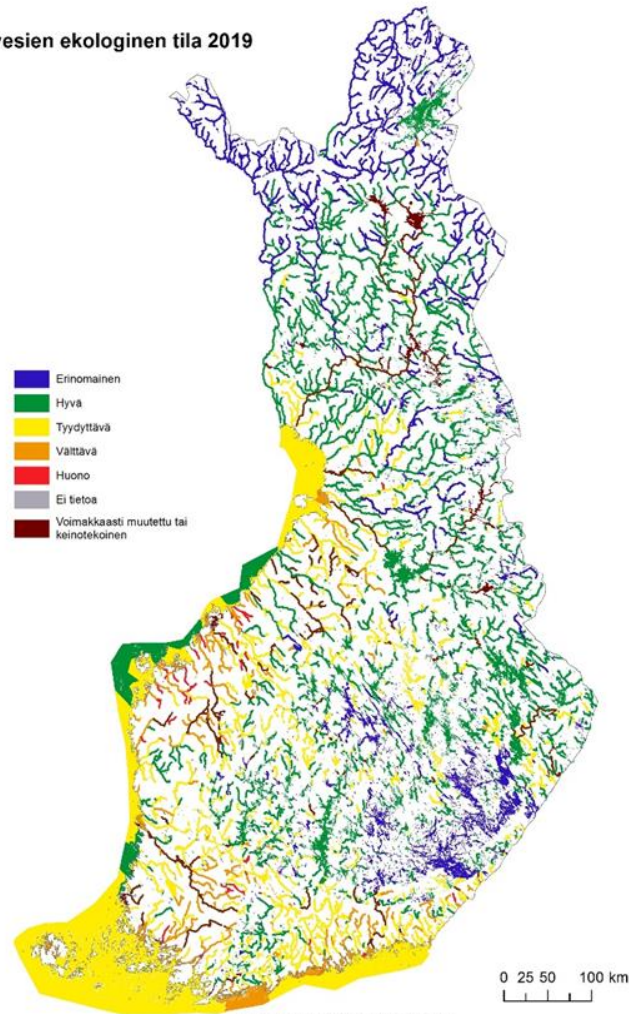
Vesien ja meren hyvän tilan saavuttaminen edellyttää tehostettuja toimenpiteitä.

- Suomen kaikki rannikkovesi- ja avomerialueet ovat merenhoidon rehevöitymistilan kokonaisarvion mukaan heikossa tilassa.
- Suomen järvistä 13%, joista 32% ja pohjavesistä 2% on alle hyvän tilan.

Vesien tilaa parantavia toimenpiteitä toteutetaan määräaikaaisilla ohjelmilla, joiden resurssit ovat riittämättömiä tavoitteisiin nähden.

- Nykyiset kansalliset rahoitusohjelmat: Vesiensuojelun tehostamisohjelma, Saaristomero-ohjelma, Ravinteiden kierrätysohjelma, HELMI-elinympäristöohjelma ja Nousu-ohjelma.
- EU rahoitusinstrumenttien käytössä Life-hankkeet keskiössä, jotka edellyttävät 40 % kansallista rahoitusosuutta.

Pintavesien ekologinen tila 2019

12. Nykytila

- Analyysi ja muutoksen suunta, alueiden väliset erot ja poikkeamat – alueiden älykäs erikoistuminen, kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen, osaamispotentiaalin ja –tarpeen linkitys pito- ja vetovoimaan alueella
- Päästövähennystahti taakanjakosektorilla on tähän asti ollut linjassa ilmastolain päästövähennystavoitteen kanssa. Kansallisen hiilineutraalisuus 2035 tavoitteeseen pääseminen edellyttää kuitenkin lisätoimia.
- Ilmastonmuutoksen päästöjen näkökulmasta alueiden väliset erot ovat pysyneet suurina. Asukaskohtaiset päästöt ovat suurimmat Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla. Asukaspohjaisten päästöjen kuilu tulisi saada kurottua lähemmäs maan keskiarvoa.
- Maakuntien erityispiirteet ja vahvuudet tulee huomioida päästövähennyksiä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavien toimien suunnittelussa.
- Liikenne: Ensirekisteröidyissä henkilöautoissa vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus on ensimmäistä kertaa noussut fossiilisten polttoaineiden osuutta suuremmaksi. Vauhdikkainta muutos on Uudenmaan alueella ja hitaampaa esimerkiksi Lapissa. Kävelyn ja pyöräilyn osuus ei ole merkittävästi kasvanut vuodesta 2016 valtakunnallisella tasolla.

13. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- Ilmastokriisi etenee ja paine esimerkiksi sopeutumiseen kasvaa
- Metsät ovat keskiössä Suomen talouteen, teollisuuden huoltovarmuuteen ja ympäristöön liittyvässä päätöksenteossa ja julkisessa keskustelussa
- Luonnon tilaan tähtäävien toimien osalta uusia työllistymismahdollisuuksia alueille voi syntyä myös luonnonhoitohankkeiden sekä ennallistamistoimien toteutuksen myötä: osaajia tarvitaan.
- Vihreiden investointien määrän mahdollinen suuri kasvu
- Puhtaiden käyttövoimien lisääntyminen liikenteessä
- Luvitus-uudistus voi nopeuttaa ja selkeyttää esim. uusiutuvan energian hankkeiden etenemistä
- Globaalit tapahtumat vaikuttavat paitsi energian hintaan ja saatavuuteen, myös esimerkiksi raaka-aineiden saatavuuteen ja hidastaa esim. tuulivoima- ja aurinkoenergiahankkeita
- Saadaanko kulttuurinen kestävyysmuutos suuresti liikkeelle: nyt esimerkiksi luovilla aloilla kestävyystyö alussa, kiertotalouden uudet liiketoimintamallit ja kulutustottumukset

14. Näkymät vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

- Ilman maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimeenpanoa valtakunnallisesti on todennäköistä, ettei Suomi saavuta EU:n LULUCF-asetuksen mukaisia velvoitteita kaudelle 2021-2025 ilman päästöyksiköiden ostoja muista jäsenmaista.
- Kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia kaikilla sektoreilla.
- Nolla- ja vähäpäästöisten uusien teknologioiden osuuden uusista myytävistä henkilöautoista tulisi kasvaa mahdollisimman lähelle sataa prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Pyöräliikenteen potentiaali on erittäin suuri, sillä suuri osa koko maassa tehdyistä henkilöautomatkoista on hyvin lyhyitä. Pyöräliikenteen rooli liikennejärjestelmässä kaipaa merkittävää vahvistamista alueilla. Yhdyskuntarakenteen tiivistämisen lisäksi tulisi varmistaa kävely-ystävällisen liikennenympäristön toteutumista.
- Metsäalan toimintaympäristön nopea muutos sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Erityisenä haasteena on EU-velvoitteiden saavuttaminen lähivuosina. Ilmastomuutoksen myötä metsätuhojen ennakoidaan lisääntyvän.
- Suomen maakunnilla ja alueilla on merkittävä rooli kestävyysmurroksen vauhdittamisessa. Alueiden toivotaankin sisällyttävän luonnon monimuotoisuuden, ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen sekä kierto- ja biotalouden tavoitteet erilaisiin alueita koskeviin strategioihin ja kasvuohjelmiin.
- Alueita kannustetaan myös liittymään erilaisiin eurooppalaisiin yhteistyöverkostoihin ja kannustetaan hyödyntämään esimerkiksi LIFE-rahoitusta, sillä kansallinen rahoitus ympäristöpuolella ei näytä hallitusohjelman valossa kasvavalta. Sen sijaan esimerkiksi JTF ja EAKR-instrumentit ovat merkittäviä alueiden toimijoiden ympäristötyön vauhdittajia. Yritysten ja kansalaisten osallistuminen ympäristötyöhön on myös tärkeää ja mm. se että alueille syntyy JTF ja EAKR-rahoituksella paljon erilaisia ympäristöhankkeita vaatii myös tiedottamista ja tukemista.

Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikenne- ja viestintäyhteydet

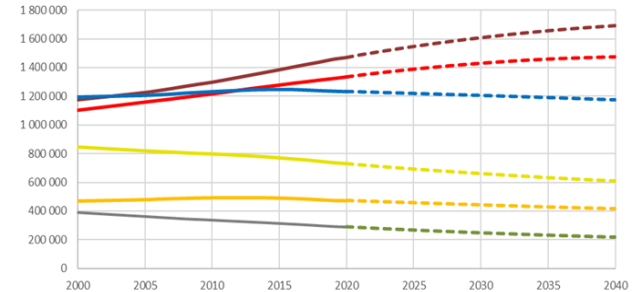
1. Kaupungistumiskehitys jatkuu, mutta hidastuu
2. Digitalisaatio lisää paikkariippumattomuutta ja muuttaa saavutettavuutta alue- ja yhdyskuntarakenteessa
3. Erikoispalvelut ja monipuolisin elinkeinorakenne sijoittuvat suurimpiin keskuksiin
4. Seutu-, maaseutu- ja matkailukeskusten kehitys seuraa keskusten vaikutusalueen muutoksia, väestön väheneminen pienentää palvelutarjontaa
5. Maaseutualueiden erot säilyvät Etelä-, Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomen välillä
6. Liikenteellinen saavutettavuus
7. Viestintäverkkojen saatavuus ja nykytila
8. Joukkoliikenteen toipuminen on ollut lupaavaa
9. Tieverkon kunto ja palvelutaso heikkenemässä
10. Haasteena liikkumisen kestävyys
11. Kuljetusreitit muuttuneet
12. Nykytila
13. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät
14. Lähiaikojen näkymät

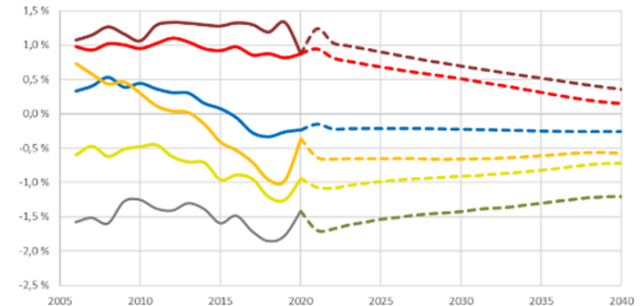
1. Kaupungistumiskehitys jatkuu, mutta hidastuu

Kaupungistumiskehitys on kiihtynyt 2000-luvulla. Kaupunkialueiden osuus väestöstä on kasvanut 64 %:sta 73 %:iin ja työpaikkojen osuus 73 %:sta 80 %:iin vuosina 2000-2020. Kasvu on keskittynyt etenkin seitsemälle suurimmalle ja muutamalle muulle kaupunkiseudulle. Keskisuurilla ja pienillä kaupunkiseuduilla sekä kaupungin läheisellä väestön määrä on kääntynyt loivaan laskuun. Kaupungistumisen tarkastelu perustuu vakituiseen asumiseen. Jos otetaan huomioon monipaikkainen ajankäyttö, kaupungistumisaste on alempi, mutta muutoksen suunta sama.

Kaupungistuminen jatkuu tulevana vuosikymmeninä, mutta väestön ikääntyminen hidastaa kehitystä, kun nuorten kaupunkeihin muuttavien ikäluokkien koko pienenee. Väestön kaupungistumisaste nousee 79 %:in ja työpaikkojen 85 %:iin vuoteen 2050 mennessä. Ikääntyneiden ikäluokkien koko kasvaa etenkin kaupunkialueilla. Maahanmuuton muutokset voivat vaikuttaa merkittävästi väestökehitykseen ja kaupungistumiseen. Kaupungistumiskehitys vaikuttaa osaavan työvoiman saatavuuteen ja palvelujen tarpeeseen maan eri osissa. Koulutuspaikkojen tarve kasvaa suurimmissa kaupungeissa, mutta korkeakoulutuksen merkitys säilyy keskeisenä myös keskisuurissa kaupungeissa.

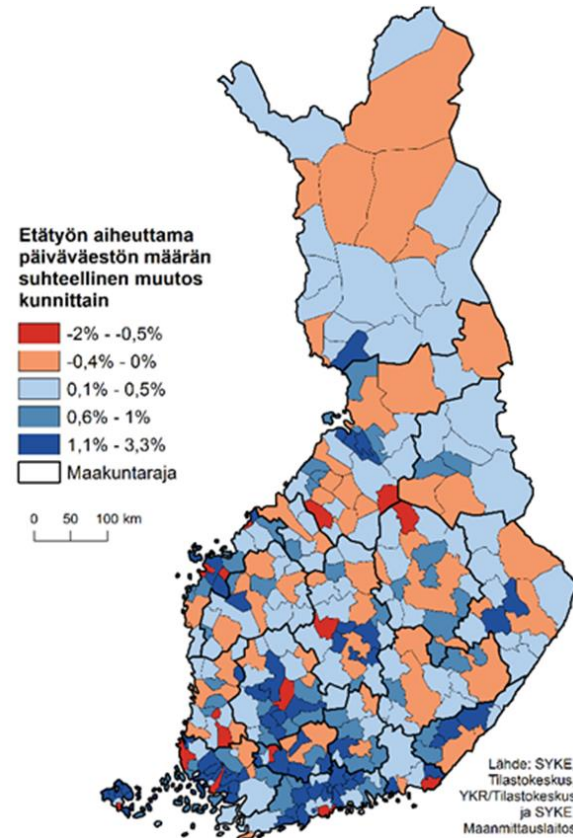

Väestön suhteellinen vuosimuutos 2000-2020 ja ennuste 2020-2040

2. Digitalisaatio lisää paikkariippumattomuutta ja muuttaa saavutettavuutta alue- ja yhdyskuntarakenteessa

- Digitalisaation ja teknologiakehityksen myötä monet toiminnot ovat siirtyneet tai siirtymässä tietoverkkoihin. Paikkariippumattomuus vähentää aluerakenteen polarisaation aiheuttamia vaikutuksia. Koronapandemia nopeutti digitalisaatiokehitystä ja sen myötä paikkariippumattomuutta ja monipaikkaisuutta. Erityisesti etätö ja verkkokauppa voimistuivat. Muutoksella on merkittäviä vaikutuksia työntekoon ja yritystoimintaan, palveluihin ja asumiseen, ihmisten liikkumistarpeisiin ja -käyttäytymiseen sekä laajemmin liikennejärjestelmään.
- Maaseudun rakennemuutokseen sopeudutaan paikkariippumattomuudella ja kestävästä monipaikkaisuudesta edistämällä. Fyysinen saavutettavuus voidaan osin korvata tietoverkkojen mahdollistamalla vuorovaikutuksella ja etätoiminnoilla. Kestävän aluerakenteen kannalta ratkaisevaa on edistää sekä päivittäistä arkiliikkumiseen perustuvaa fyysistä että viikoittaista, osin digitaalisisiin yhteyksiin perustuvaa saavutettavuutta monipuolisen työ- ja koulutustarjonnan keskuksiin.
- Etätö myötä kasvaneella paikkariippumattomuudella on merkittäviä vaikutuksia asuntojen ja toimitilojen tilatarpeeseen. Tämä edellyttää rakennuskannan käyttötarkoituksen muutoksia vastaamaan muuttuneeseen tilanteeseen tai uusien muuntojoustavimpien tilojen rakentamista. Erityisen voimakkaana vaikutukset kohdentuvat kaupunkiseutujen keskustoihin, joissa etätö ja verkkokaupan voimistuminen ovat merkittävästi vähentäneet keskustien kaupallista kysyntää.

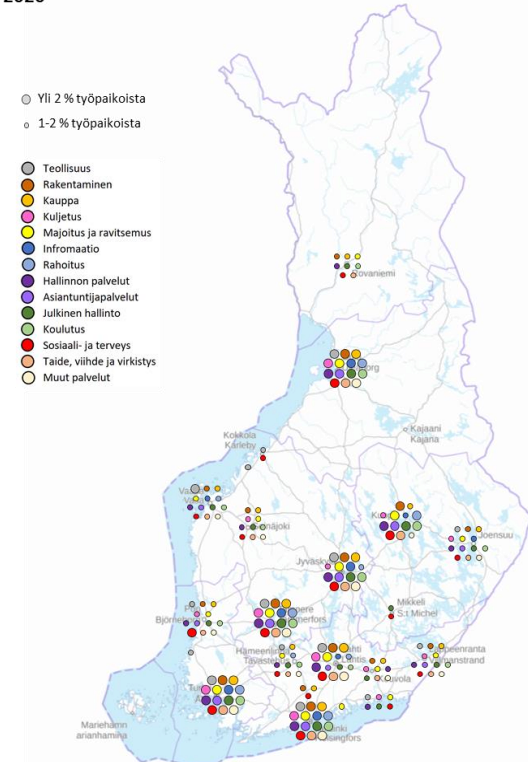
3. Erikoispalvelut ja monipuolisin elinkeinorakenne sijoittuvat suurimpiin keskuksiin

Kaupungistuminen on muuttunut Suomessa yhä enemmän suurimpien kaupunkiseutujen kasvuksi. Kasvu etenkin Tampereen, Turun ja Oulun seudulla on ollut suhteellisesti yhtä nopeaa kuin Helsingin seudulla. Erikoispalvelujen ja tietointensiivisten alojen kehitys on painottunut suurimmille seuduille. Korkeakouluverkostolla on ollut suuri merkitys nuorten ikäluokkien ja osaavan työvoiman houkuttelemisessa seuduille. Yliopisto-opetus keskittyy pääosin suurimmille kaupunkiseuduille. Suurilla seuduilla on myös monipuolisesti eri toimialojen työpaikkoja.

Erikoispalveluja voidaan joutua tulevaisuudessa keskittämään aiempaa harvempiin keskuksiin. Esimerkiksi yliopistosairaalat palvelevat usean hyvinvointialueen tarpeita vaativissa toimenpiteissä. Myös korkeakoulujen aloituspaikkoja eri kaupungeissa jouduttaneen painottamaan nuorten ikäluokkien koon mukaan. Lisäksi yksityisten palvelujen kasvu keskittyy luultavimmin suurimmille kaupunkiseuduille.

Suurimpien kaupunkikeskusten kasvava merkitys korostaa hyvien yhteyksien tarvetta ympäröivistä maakunnista näihin keskuksiin. Tämä tarkoittaa myös tarvetta parantaa poikittaisia kulkuyhteyksiä.

Keskukset, joissa yli 2 % ja 1 % osuus eri toimialojen työpaikoista 2020

Keskukset on määritetty taajamittain. Työpaikkatiedot on laskettu vain 250 m ruuduista, joissa on vähintään kolme työpaikkaa. Teollisuuteen on liitetty myös yhdyskuntatekninen huolto. Hallinnon palveluihin on liitetty kiinteistönalatoiminta.

Lähde: SYKE, YKR/SYKE ja TK.

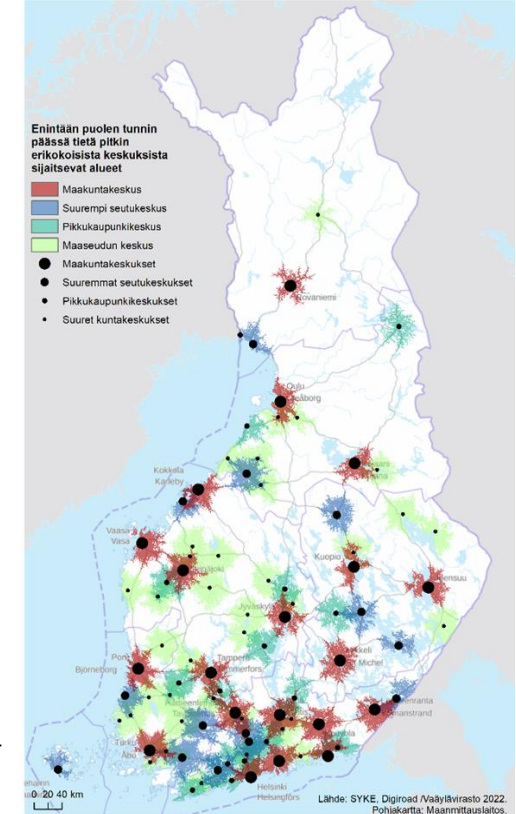

4. Seutu-, maaseutu- ja matkailukeskusten kehitys seuraa keskusten vaikutusalueen muutoksia, väestön väheneminen pienentää palvelutarjontaa

Seutukaupunkien, jotka ovat maakuntien kakkos- tai kolmoskaupunkeja, sekä maaseudun keskusten suhteellinen asema valtakunnallisen keskusverkon osina on heikentynyt. Pienet kaupunkikeskukset ovat menettäneet erikoispalveluita, kuten aluesairaaloita, oppilaitoksia, valtion virastoja, rahoituspalveluja tai kaupan ketjuliikkeitä. Monet keskukset supistuvat palveluiltaan väestöpohjan pienentyessä, mutta osa menestyy monipaikkaisen asuminen ja matkailun ansiosta tai sen vuoksi, että suurempiin kaupunkeihin on pitkä matka. Maaseudun keskuksissa ovat säilyneet peruspalvelut ja kauempana kaupungeista myös osa erikoispalveluja. Matkailukeskuksista on kehittynyt joidenkin palvelujen osalta kunta- tai kaupunkikeskuksia vastaavia keskittymiä.

Tulevaisuudessa pienten kaupunkikeskusten ja maaseudun keskusten kehitys seuraa keskusten vaikutusalueen asukkaiden ja muiden käyttäjien määrän muutoksia. Keskusten asema paikallisina palvelukeskittyminä säilyy, mutta palvelutarjonta muuttuu kysynnän ja kannattavuuden mukaan.

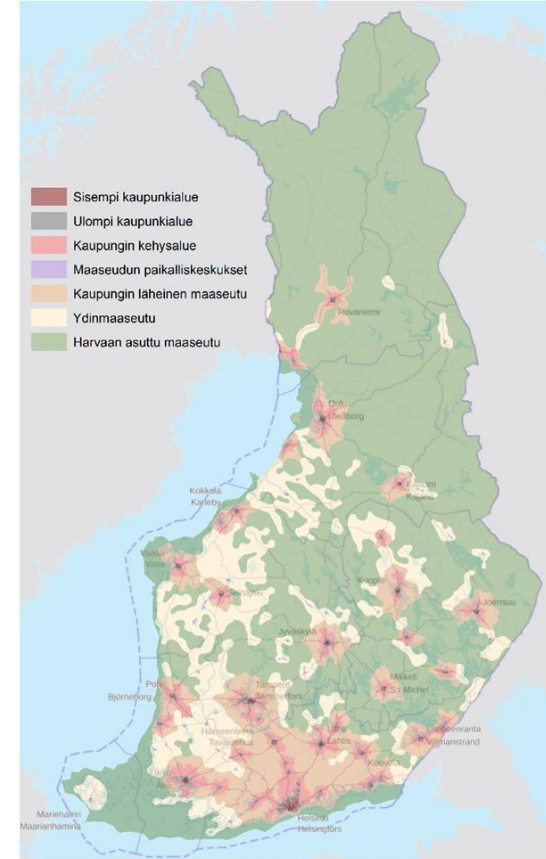
Pienten seutujen ja maaseutualueiden elinvoimaisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta paikallisen keskusverkon säilyminen on tärkeää. Keskusten kehitysmahdollisuuksien näkökulmasta myös yhteydet maakuntakeskuksiin ja valtakunnalliseen liikenneverkkoon sekä tietoliikenneyhteydet ovat oleellisia.

5. Maaseutualueiden erot säilyvät Etelä-, Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomen välillä

Maaseutualueiden välillä on suuria eroja alueellisessa asemassa ja sen muutoksissa. Kaupungin läheisellä maaseudulla on tiiviitä työssäkäyntiyhteyksiä kaupunkikeskuksiin ja tämä alue laajentunut kaupunkien ympärillä koko maassa sekä erityisesti Etelä-Suomessa metropolialueen vaikutuspiirissä. Ydinmaaseutualueet sijoittuvat etenkin Länsi-Suomeen, jossa maaseudun taajamaverkosto on säilynyt tiiviinä ja maatalouden merkitys on suuri. Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueet ovat hyvin suurelta osin harvaan asuttua maaseutua ja ydinmaaseutualueet sijoittuvat ainoastaan maatalousvaltaisimmille tai elinkeinoiltaan monipuolisimmille alueille. Itä-Suomessa kaupunkikeskukset ovat pääosin noin tunnin matkan sisällä, pohjoisempana matkat ovat pitempiä. Vapaa-ajan asumisen vaikutus on suuri rannikon ja järvialueiden harvaan asutulla maaseudulla.

Tulevaisuudessa kaupunki- ja maaseutualueiden vuorovaikutus, kuten työssäkäynti, asiointi ja vapaa-ajan vietto, lisääntyy edelleen suhteellisesti, mutta ei aina määrällisesti, kun asutus harvenee myös monilla kaupungin läheisen maaseudun alueilla. Työssäkäynti kaupungeista maaseudulle yleistyy, koska työvoimaa ei enää saatavilla muualta. Harvaan asutulla maaseudulla palvelut keskittyvät suurempiin taajamiin. Maaseutualueilla säilyy merkittävä asema monien eri elinkeinojen alalla, kuten maa- ja metsätaloudessa, teollisuudessa, rakentamisessa, energiantuotannossa.

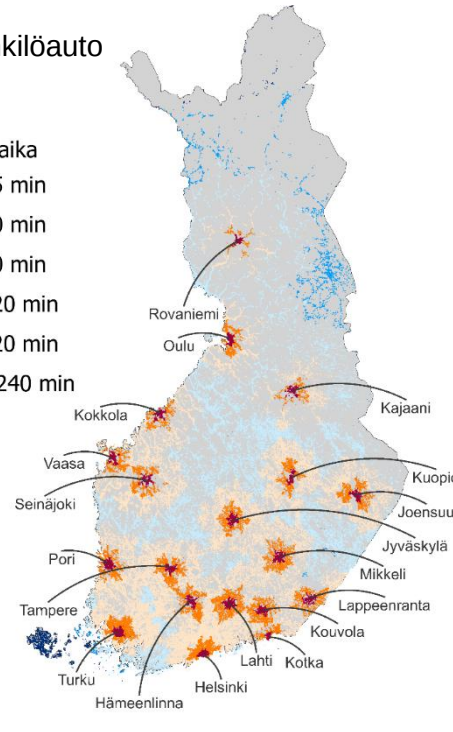
6. Liikenteellinen saavutettavuus

Matka-aika lähimpään maakuntakeskukseen autolla ja joukkoliikenteellä 2022

- Alueiden sisäinen saavutettavuus henkilöautolla hyvällä tasolla, joukkoliikenteellä parannettavaa
- Yrityksille saavutettavuus on tärkeää, liittyy merkittäviin sijaintitekijöihin ja alueelliseen kilpailukykyyn
- Suomen kansainvälinen saavutettavuus on heikentynyt Venäjän hyökkäyssodan myötä
- Logistiikan tehokkuus ja laatu on kansainvälisesti vertailtuna korkea

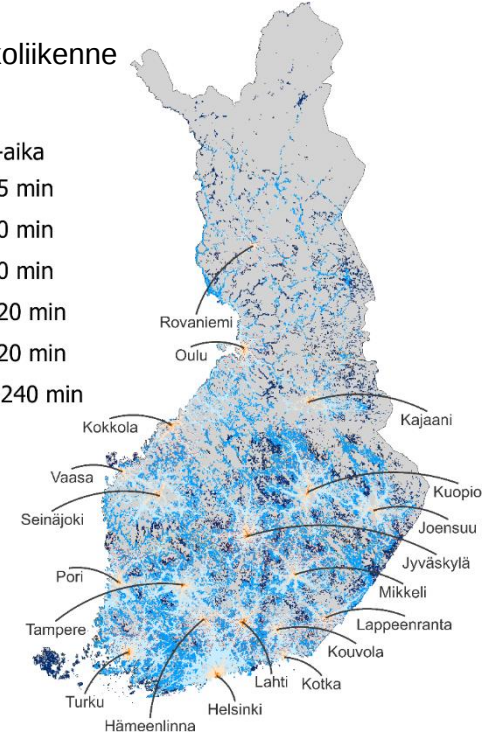
Henkilöauto

Matka-aika

Joukkoliikenne

Matka-aika

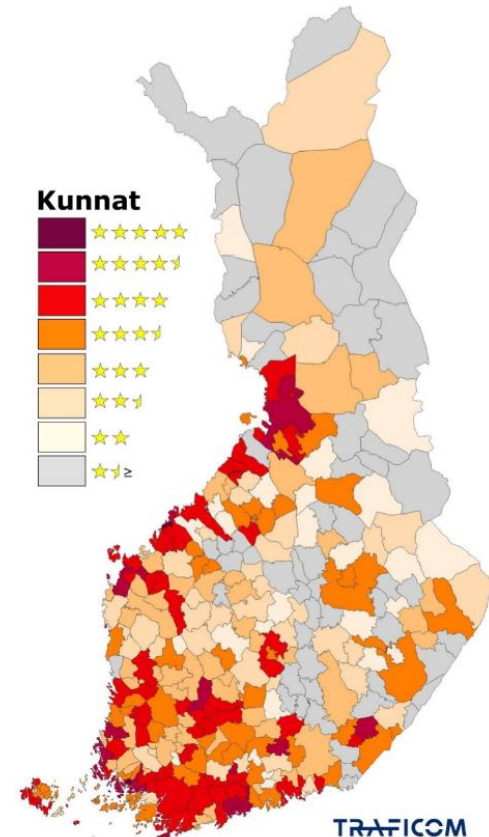

7. Viestintäverkkojen saatavuus ja nykytila

- Traficomin digitaalista infrastruktuuria ja sen käyttöönottoa mittaavan laajakaistaluokituksen perusteella koko Suomi saa 3,5 tähteä viisiportaisella asteikolla. Kaupunkimaiset kunnat saivat keskimäärin 4 tähteä. Taajaan asutut kunnat ylsivät keskimäärin 3 tähteen, kun taas maaseutumaiset kunnat saivat 2,5 tähteä. Luokituksen laskenta perustuu kuntakohtaisiin tietoihin kiinteän verkon saatavuudesta sekä matkaviestinverkon kattavuudesta.
- Uusia nopeita kiinteitä yhteyksiä rakennetaan tasaiseen tahtiin, asukasmäärään suhteutettuna erityisesti suurimpien kaupunkien ulkopuolelle. Vuoden 2022 lopussa vähintään 100 Mbit/s oli saatavilla 73 %:lla suomalaisista kotitalouksista, 1 Gbit/s 65 %:lla ja valokuituyhteys 52 %:lla. Vuodessa valokuitusaatavuus kasvoi kolme prosenttiyksikköä.
- Nopeaa 5G-verkkoa on rakennettu erityisesti kaupunkialueille. 5G 100 Mbit/s kattoi (3/2023) jo 89 % Suomen kotitalouksista, nopean 4G-verkon vastaava osuus oli 95 %. Teleoperaattorit ovat alkaneet sulkemaan 3G-verkkojaan. 3G-verkkojen käyttämät taajuudet tullaan ottamaan uudempien matkaviestinteknologioiden käyttöön. 2G-, 4G- ja 5G-verkot jäävät käyttöön.
- Euroopan unionin Digitaalinen vuosikymmen 2030 -tavoitteisiin kuuluu, että kaikille kotitalouksille olisi saatavilla kiinteän verkon latausnopeudeltaan 1 Gbit/s-yhteys ja kaikki asutut alueet olisivat katettu 5G-verkolla.

Lisätietoja: [Traficom jakoi tähtiä digiyhteyksien saatavuudesta - tutustu kuntakohtaisiin luokituksiin](#), [Kiinteän verkon saatavuus](#), [Matkaviestinverkon kattavuus](#), [3G-verkot väistyvät uudempien teknologioiden myötä](#), [Euroopan digitaalinen vuosikymmen: digitaavoitteet vuodelle 2030](#)

Traficomin laajakaistaluokituksen tähtimäärät Suomen kunnissa

8. Joukkoliikenteen toipuminen on o

- Joukkoliikennealaa on koetellut ”tuplakriisi”: ensin koronapandemia, sitten kohonneet liikennöintikustannukset. Linja-autoliikenteen kustannusindeksi on noussut liki 20% vuodesta 2020
- Henkilöjuna liikenteen matkustajamäärät ovat lähteneet nousuun, mutta ei vielä palautuneet koronaa edeltävään aikaan
- Kustannuskriisi on heikentänyt markkinaehtoisen linja-autoliikenteen yritysten, paikallisliikennettä järjestävien kaupunkien ja seutujen sekä ELY-keskusten taloudellista tilannetta.
 - Matkustajamäärät ovat etenkin HSL-alueella alemmalla tasolla kuin 2019 (50M matkaa / -12% / vuosi)
- Palautuminen ollut nopeinta kaukojuna liikenteessä ja useilla kaupunkiseuduilla. Myös tilausajoliikenne on elpynyt hyvin.
- Matkakettujen toimivuuteen liittyvät lippu- ja maksujärjestelmien tekniset rajapinnat on saatu kuntoon, lippuyhteistyöhön ja lippuyhteistyöstä sopimiseen tulisi panostaa.
- Lentoliikennestrategia ja päätökset valtion osallistumisesta lentoliikenteen tukemiseen kevääseen 2026 asti. Liikenteeseen varattu budjettiriihessä 38M€ - lopullinen vahvistus julkistettavassa talousarviossa

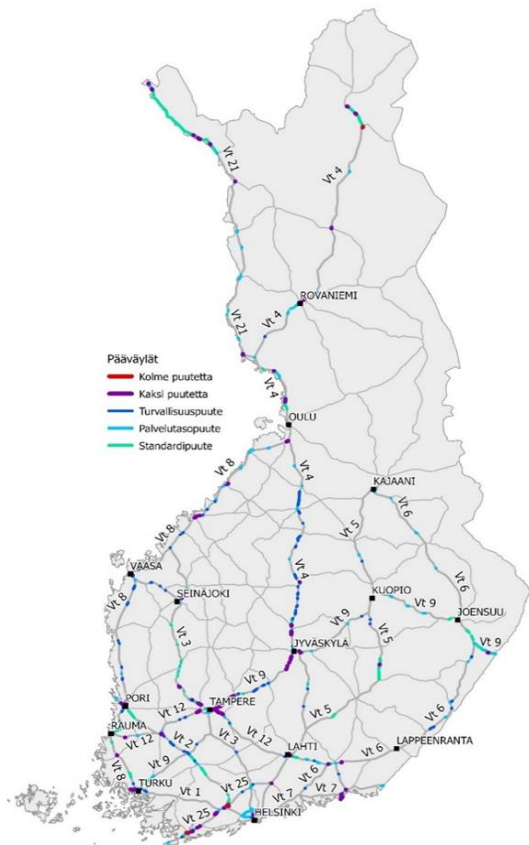
Alan tilanne on
haastava ja
paikoin heikko

Taloustilanne edellyttää
sopeuttamistoimia,
kuten hintojen korotuksia ja
vuorojen karsimista

- ▶ ELY-keskusten joukkoliikenteen määrärahatilanne erittäin tiukka suhteessa tarpeeseen, rahoitusvaje vuositason n. 5-10M€
- ▶ Kaupunkiseutujen joukkoliikenteen nettokustannukset ovat kasvaneet 150 M€ vuodesta 2019
- ▶ Markkinaehtoisessa liikenteessä yhteyksien lakkautukset edelleen mahdollisia
- ▶ Henkilökuljetusten arvonlisävero nousee (10% → 14%) vuonna 2025. Vaikutuksia liikenteen hankintoihin ja matkustajien lippujen hintoihin

9. Tieverkon kunto ja palvelutaso heikkenemässä

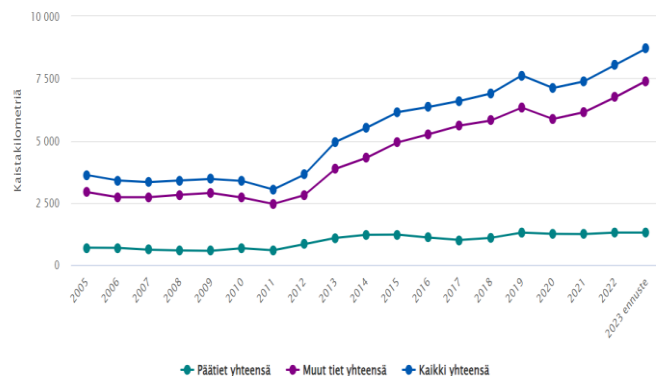
- Tieliikenteen osuus liikkumisessa ja kuljettamisessa Suomessa on hallitseva. Alueiden kehittämisen ja kilpailukyvyyn kannalta maantieverkon laatu on keskeinen tekijä.
- Pääväyläasetuksella pyritään varmistamaan pääväylien palvelutason säilyminen. Pääväylien ulkopuolella maantieverkon palvelutaso heikkenee.
- Perusväylänpidon rahoitustasosta johtuen sekä viime vuosien voimakkaan kustannustason nousun vuoksi huonokuntoisten teiden määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa.

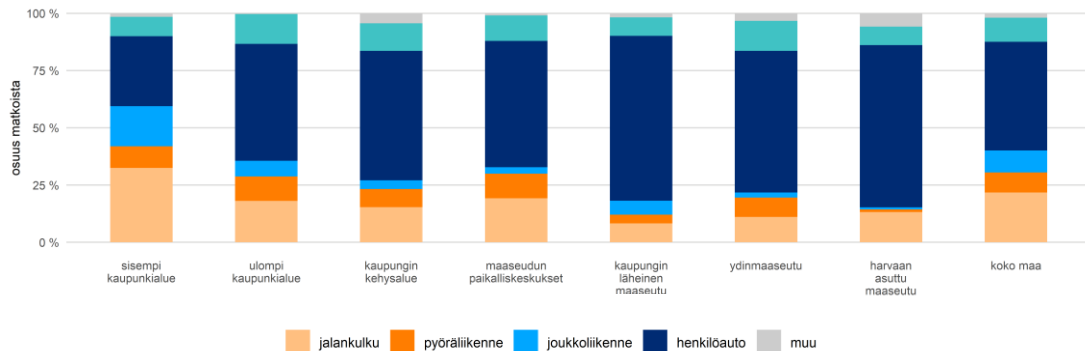
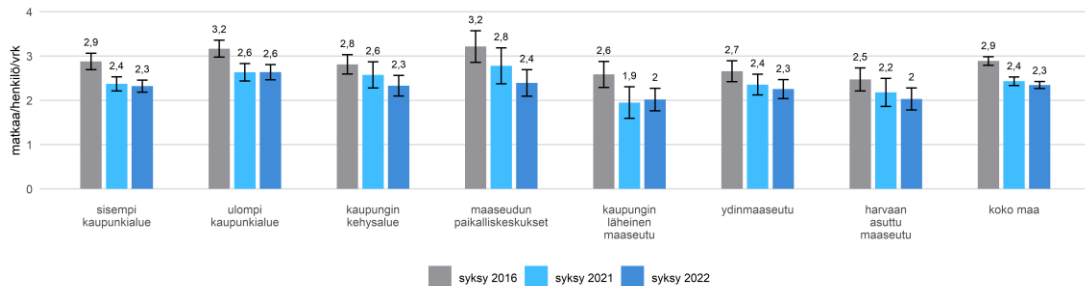
Eniten palvelutasopuutteita on seuraavilla yhteysväleillä:

Pääväylien palvelutasovaatimukset alittava tiepituus (km)	Nopeusrajoitus alle 80 km/h ja sujuvuusongelmia	Nopeusrajoitus alle 80 km/h	Sujuvuusongelmia	Yhteensä (km)
Vt 21 Tornio–Kilpisjärvi	0	30	0	30
Kt 50 Kehä III	5	5	28	28
Vt 9 Tampere–Jyväskylä	2	3	21	21
Vt 25 Hanko–Mäntsälä	0	14	4	18
Vt 8 Kokkola–Oulu	3	16	3	16
Vt 4 Rovaniemi–Inari	0	15	0	15
Vt 4 Jyväskylä–Oulu	2	9	7	15
Vt 12 Rauma–Tampere	1	12	3	14
Vt 12 Tampere (itä)–Lahti	0	2	12	14
Vt 4/29 Oulu–Kemi–Tornio	0	13	0	13
Vt 12 Tampereen kohta	7	11	7	11
Muut yhteysvälit	11	107	53	149
Pääväylät yhteensä	32	238	138	345

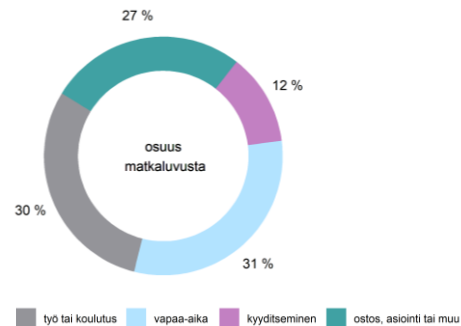
Huonokuntoisten päällysteiden määrän kehitys

10. Haasteena liikkumisen kestävyys

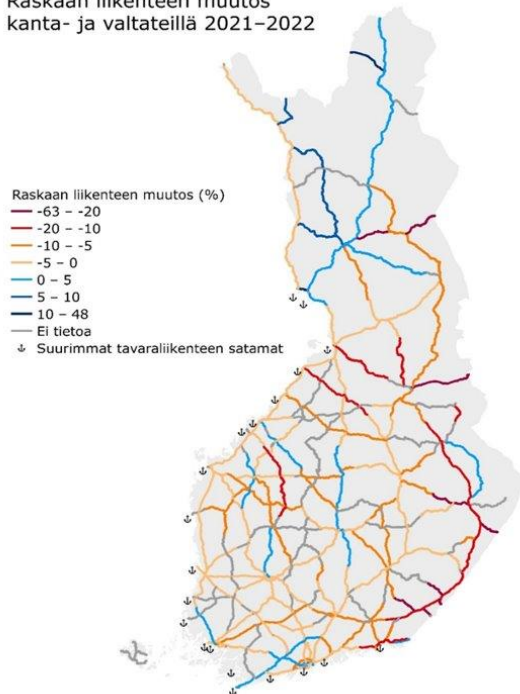

Eniten matkoja syksyllä 2022 tehtiin ulomalla kaupunkialueella (2,6 matkaa/hlö/vrk) ja vähiten kaupunkien läheisellä sekä harvaan asutulla maaseudulla (2,0 matkaa/hlö/vrk). Ydinmaaseudulla asuvien matkasuorite oli korkein, 46 km/hlö/vrk, kun taas sisemmillä kaupunkialueilla liikkuvat vain 26 km/hlö/vrk. Sisemmillä kaupunkialueilla matkoista 58 % matkoista tehtiin kävellen, pyörällä tai joukkoliikenteellä. Kaupungin läheisellä maaseudulla, ydinmaaseudulla sekä harvaan asutulla maaseudulla henkilöautolla kuljettajana tai matkustajana tehtyjen matkojen osuus oli yli 75 %. Sisemmällä kaupunkialueella 32 % matkasuoritteesta tehtiin kävellen, polkupyörällä ja joukkoliikenteellä. Vastaava osuus ydinmaaseudulla ja harvaan asutulla maaseudulla oli noin 5 %. Työ-, koulutus- ja opiskelumatkojen lisäksi vapaa-ajan matkoilla on suuri merkitys liikkumisessa

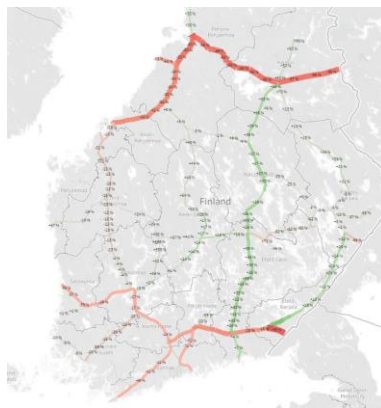

11. Kuljetusreitit muuttuneet

Raskaan liikenteen muutos
kanta- ja valtateillä 2021–2022

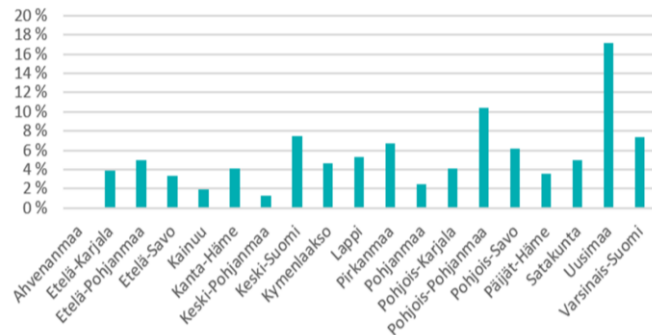

- Raskaan liikenteen tiekuljetukset sekä rautatiekuljetukset ovat reitittyneet Venäjän hyökkäyssodan jälkeen uusiksi
- Kuljetussuoritteista Uudenmaan osuus on n. viidesosa kaikista.

Rautateiden tavaraliikennemuutokset (bruttotonnia)
syys-joulukuusta 2021 syys-joulukuuhun 2022.
Vihreä=kasvu, punainen=lasku.

Maakunnan osuus kaikista kuljetussuoritteista
(keskiarvo vuosilta 2020-2022)

Lähde: <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/tiekuljetusten-kuljetusmaarat>, Maailmanpoliittisen tilanteen vaikutuksia liikennejärjestelmään | Tieto Traficom

12. Nykytila

- Kaupungistumiskehitys on kiihtynyt koko 2000-luvun ja kasvu on keskittynyt suurimmille kaupunkiseudulle. Monipaikkainen asuminen on tasoittanut aluerakenteen eriytymistä joskin se on sijoittunut aluerakenteessa epätasaisesti painottaen rannikkoa ja ”järvi-Suomea”. Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueet ovat laajentuneet ja kytkeytyneet osin toisiinsa. Hyvien liikenneyhteyksien pohjalta monien maakunta- ja seutukeskuksen välille on muodostunut kehityskäytäviä.
- Keskusverkko on säilynyt monikeskuksisena ja maan kattavana siten, että varsinkin maakuntakeskukset ovat säilyttäneet asemiaan. Seutukaupunkien sekä maaseudun keskusten suhteellinen asema valtakunnallisen keskusverkon osina on heikentynyt. Maaseutualueiden välillä on suuria eroja alueellisessa asemassa ja sen muutoksissa.
- Yhdyskuntarakenne on tiivistymässä suurimmilla kaupunkiseuduilla. Taajamien maa-alan kasvu on hidastunut sekä kaupunkiseuduilla että maaseututaajajamissa. Tyhjiä asuntojen määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 1990 ja eniten se on kohdistunut maakuntien reunakuntiin ja haja-asutusalueille. Keskusta-alueet ovat menettäneet asemaansa työpaikkojen sijaintipaikkana, mutta vahvistuneet asumisen paikkoina.
- Digitalisaation mahdollistama paikkariippumattomuus on laajentanut hybridityön myötä työssäkäyntialueita ja voimistanut asuinalueiden merkitystä sekä suurimpien kaupunkiseutujen monikeskuksisuutta. Tietoliikenneyhteyksien saavutettavuudessa on merkittäviä alueellisia eroja.
- Kustannustaso on noussut merkittävästi ja vaikuttanut mm. liikenteen palvelujen tuottamiseen sekä väyläverkon korjausvelkaan.
- Turvallisuustilanteen muutos näkyy mm. tietoverkoissa palvelunestohyökkäysten yleistymisessä. Itärajan ylittävän liikenteen merkittävä vähentyminen on vaikuttanut tavaravirtojen määrään ja suuntiin.

13. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- **Väestö ikääntyy ja syntyvyys laskee, maahanmuutto epävarmuustekijänä:** Fyysisen lähiympäristön laadun ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Rakennuskannan muuntojoustavuus keskeistä.
- **Kaupungistumisen jatkuu ja aluerakenteen eriytyy (ja itäinen raja pysyy suljettuna):** Haasteena aluerakenteen tasapainoisuus siten, että maan eri osien elinvoima säilyy tai vahvistuu ja että eri alueiden vahvuudet, voimavarat ja olevat rakenteet voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Kasvavien kaupunkiseutujen kasvun kestävä hallinta ja väestöltään vähenevien yhdyskuntien älykäs sopeutuminen.
- **Informaatioteknologian nopea kehitys tarjoaa uusia mahdollisuuksia kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle:** Digitaalisten palveluiden lisääntyminen korvaa fyysistä saavutettavuutta. Tietoliikenneinfrastruktuurin epätasa-arvoinen kehitys aiheuttaa alueellista eriarvoistumista. Haasteena monipaikkaisuuden vaikutuksiin varautuminen sekä toisaalta edellytysten luominen monipaikkaisuudelle kestävää kehitystä tukevin keinoin.
- **Ilmasto kuumenee ja tulvat lisääntyvät:** Yhdyskuntarakenteen, infrastruktuurin sekä rakennuskannan tulee sopeutua sään ääri-ilmiöihin.
- **Turvallisuustilanteen muuttuminen:** Merikuljetusten varmistaminen on tärkeää, mutta huoltovarmuuden sekä häiriötilanteiden varalta tulee selvittää myös vaihtoehtoisia kuljetusreittejä. Pääväyläverkon toimivuutta edelleen priorisoidaan, mutta huoltovarmuuden kannalta on huomioitava koko väyläverkon kokonaisuuden jokapäiväinen välityskyky.
- **Energiamurros:** Varautuminen liikenteen ennakoitua nopeampaan sähköistymiseen (ml. sähköinen lentoliikenne).

14. Lähiaikojen näkymät

- Kaupungistuminen hidastuu ja kasvu keskittyy suurimmille kaupunkiseuduille. Asuntomarkkinat eriytyvät. Lähiympäristön, virkistysmahdollisuuksien ja lähipalvelujen merkitys kasvaa. Uusiutuvan energian tuotanto- ja siirto ja teollisuuden vihreä siirto vaikuttavat laajasti maankäyttöön ja liikenteeseen.
- Pääväyläverkon palvelutaso nykyisellä rahoituksella pyritään säilyttämään. Ilman rahoituskehityksen muutosta investointi- ja suunnitteluohjelmia joudutaan karsimaan kustannusten noustessa, myös verkon laajuutta ja palvelutasoa voidaan joutua arvioimaan.
- Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on lisätä tosiasiallista kilpailua raideliikennemarkkinalla ja helpottaa markkinoille pääsyä. Hallitus luo pitkän aikavälin näkymän kotimaan raideliikenteen kapasiteetin ja investointien lisäämiseksi.
- Kaupunkiseuduilla erityisesti linja-autoliikenteen kustannusten nousu kasvattaa joukkoliikenteen rahoitustarvetta, aiheuttaa painetta lippujen hintojen nostamiseen ja palvelutasosta karsimiseen. ELY-liikenteessä rahoitusvaje edellyttää myös kuntien panostuksen lisäämistä kuntien sisäiseen ja kuntien väliseen joukkoliikenteeseen maaseutualueilla. Markkinaehtoisen pitkänmatkaisen linja-autoliikenteen lakkautukset heikentävät palvelutasoa.
- Hallitusohjelmassa linjataan, että lentoyhteyksien kehittymistä koko Suomessa kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteuttamiseksi edistetään. Lisäksi säilytetään Finavian nykymuotoinen lentoasemaverkko ja kehitetään Suomen sisäistä lentoliikennettä ensisijaisesti markkinaehtoisesti. Muuta lentoasemaverkostoa kehitetään osana väyläverkkoa.
- Nykyinen laajakaistatukiohjelma on sidottu EU:n elpymis- ja palautumistukivälineeseen (RRF-tuki). Liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut selvityksen tekemisen ja sen on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2024. CAP-suunnitelman rahoitushaku käynnissä maaseudun laajakaistarakentamiseen.
- Suomen tavaraviennistä lähes 70 prosenttia pohjautuu maaseudulta saataviin raaka-aineisiin ja hyödykkeisiin. Alemman asteisen tieverkon ja yksityisteiden kunto on tässä keskeinen. Niiden kuntotiedot ovat kehittymässä ja tietoja voidaan hyödyntää mm. resurssien ohjaamisessa (kunnossapito, investoinnit).

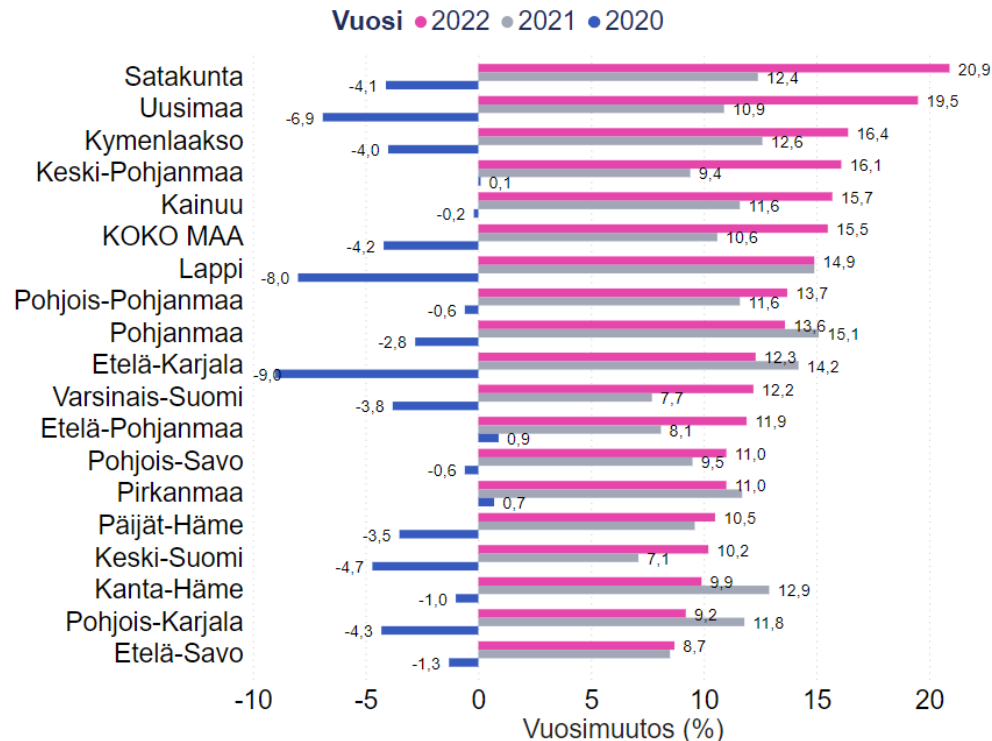
Elinkeinot ja TKI-toiminta

1. Yritysten liikevaihdon vuosimuutos (%) 2020-2022, kaikki toimialat
2. Konkurssien kehitys
3. Kasvuyritykset 2018-2021 (Kasvu väh. 20%, vähintään 3 henkilöä)
4. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti) 1/2
5. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti) 2/2
6. Suhdannenäkymät alueittain (yritysten oma näkemys)
7. Valtionrahoitus T&K-toimintaan 2010-2024
8. Yritysten T&K-menot kokoluokittain
9. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot yli 200 Meur/v.)
10. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot alle 200 Meur/v.)
11. T&K-henkilöstön koulutusaste sektoreittain 2021
12. Lähiajan näkymät 1/2
13. Lähiajan näkymät 2/2
14. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

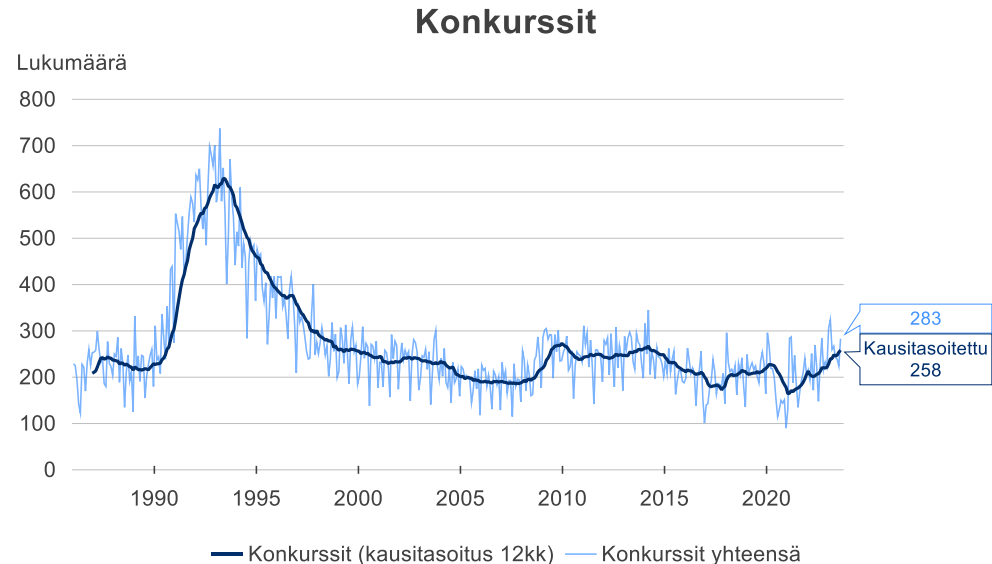
1. Yritysten liikevaihdon vuosimuutos (%) 2020-2022, kaikki toimialat

- Yritysten liikevaihdot ovat korjautuneet synkimmän vuoden 2020 jälkeen
- Suurimmalla osalla alueista vuoden 2022 vuosimuutos% on korkeampi
- Alueista Pohjanmaalla, Etelä-Karjalassa, Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa oli liikevaihdon vuosimuutos% matalampi kuin ed. vuonna

2. Konkurssien kehitys

- Konkurssien määrä on lähtenyt kasvuun
- Eniten konkurssseja tapahtuu Uudellamaalla (1070 kpl v. 2022)
- Konkurssien määrä on ollut kasvussa usean kuukauden ajan. Marraskuussa 2023 viimeisen 12 kuukauden vuosimuutos ylitti 2009 finanssikriisin aikaan vireille pantujen konkurssien määrän.
- Eniten konkurssseja on tapahtunut muu palvelutoiminta ja rakentaminen -toimialoilla

Lähde: Statistics Finland, Bankruptcies, TEM, Macrobond (elokuu 2023)

3. Kasvuyritykset 2018-2021 (Kasvu väh. 20%, vähintään 3 henkilöä)

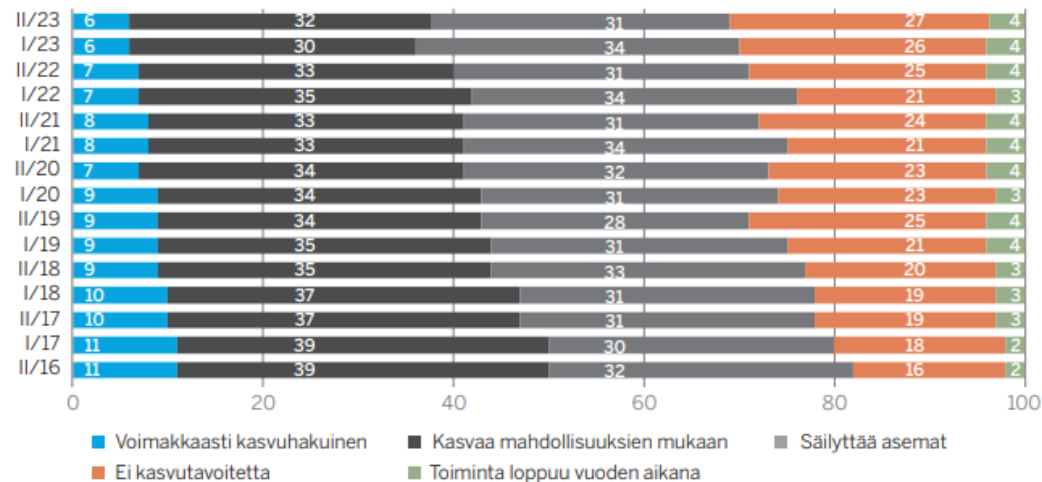
- Kasvuyritysten lukumäärät ovat laskeneet ed. kasvukauteen nähden lähes kaikilla alueilla.
- Suurinta pudotus oli Lapissa (-33%), Satakunnassa (-31%) ja Ahvenanmaalla (-30%)
- Kasvuyritysten määrä on lisääntynyt ainoastaan Kanta-Hämeessä (6%) ja Keski-Pohjanmaalla (18%)
- Kasvuyrityksiä oli eniten Uudellamaalla 1158 kpl, noin 39 % kaikkien maakuntien kasvuyrityksistä

Maakunta	Kasvuyritysten määrä	Kasvuyritysten lkm muutos ed. kasvukauteen	Kasvuyritysten lkm muutos ed. kasvukauteen (%)
Maakunnat yhteensä	2945	-471	-16 %
Uusimaa	1 158	-192	-17 %
Pirkanmaa	304	-52	-17 %
Pohjois-Pohjanmaa	229	-55	-24 %
Varsinais-Suomi	222	-32	-14 %
Keski-Suomi	132	-17	-13 %
Pohjois-Savo	127	-6	-5 %
Päijät-Häme	92	-17	-18 %
Etelä-Pohjanmaa	85	-14	-16 %
Lappi	83	-27	-33 %
Kanta-Häme	77	5	6 %
Satakunta	71	-22	-31 %
Pohjanmaa	62	-16	-26 %
Kymenlaakso	61	-10	-16 %
Etelä-Karjala	59	-2	-3 %
Etelä-Savo	59	-2	-3 %
Pohjois-Karjala	58	-13	-22 %
Keski-Pohjanmaa	34	6	18 %
Kainuu	20	-3	-15 %
Ahvenanmaa - Åland	10	-3	-30 %

4. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti) 1/2

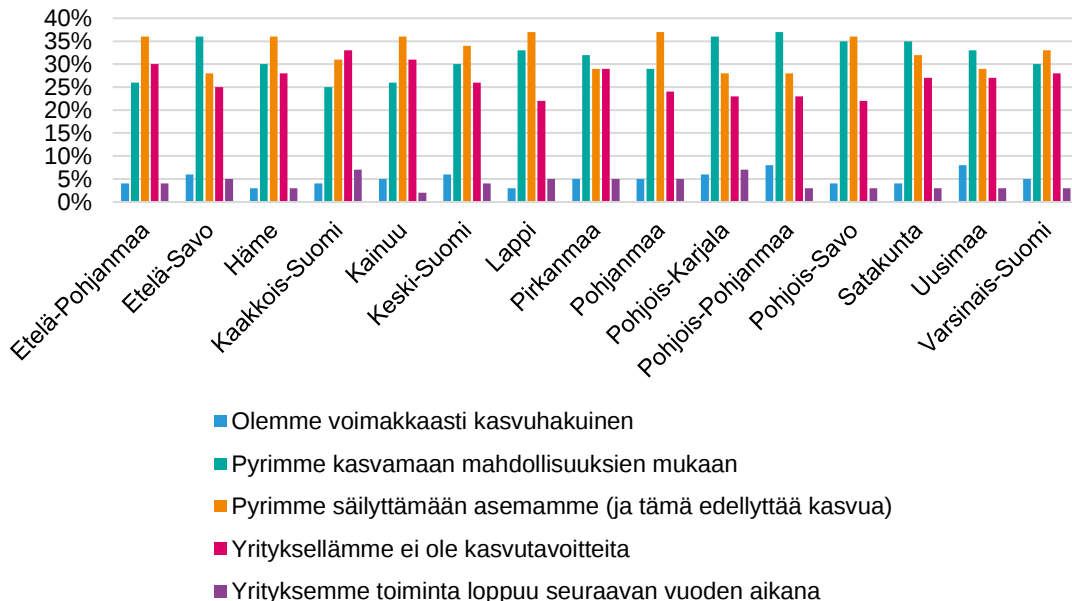
- Suomalaiset pk-yritykset eivät ole kasvuhakuisia: 31% yrityksistä pyrkii säilyttämään asemansa ja 27 %:lla yrityksistä ei ole kasvutavoitteita
- 38 %:lla yrityksistä on kasvutavoitteita: Voimakkaasti kasvuhakuisia oli 6 % ja mahd. mukaan kasvavia 32 %
- Suuri osa yrityksistä, 32%, vuonna 2023 pyrki kasvamaan mahdollisuuksien mukaan
- Kasvuhakuisten yritysten määrän trendi on laskeva: vuonna 2016 oli kasvuyritysten määrä vielä 50 % (voimakkaasti tai mahd. mukaan kasvavia)

5. Yritysten kasvuhakuisuus (yritysten oman näkemyksen mukaisesti) 2/2

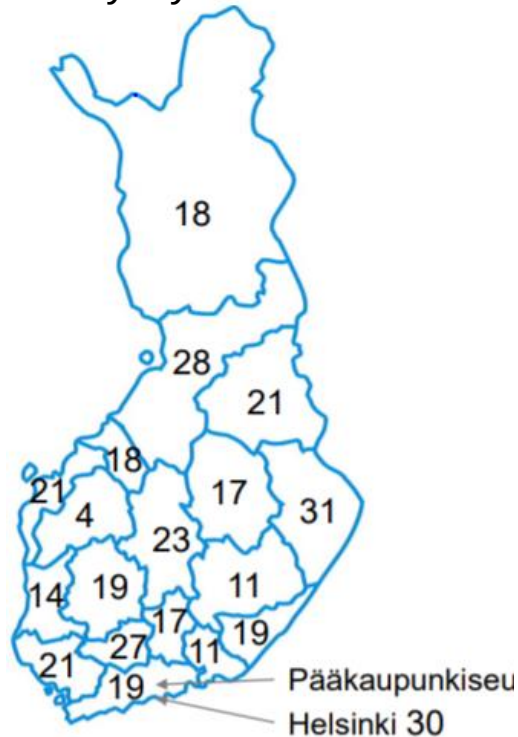
- Eniten voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä oli Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla (8%)
- Eniten mahdollisuuksien mukaan kasvavia oli Pohjois-Pohjanmaalla (37%), Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa (36%) sekä Pohjois-Savossa ja Satakunnassa (35 %)
- Eniten asemansa säilyttäviä oli Lapissa ja Pohjanmaalla (37%) sekä Etelä-Pohjanmaalla, Kainuussa, Hämeessä ja Pohjois-Savossa (36%)
- Eniten yrityksiä, joilla ei ollut kasvutavoitteita lainkaan oli Kaakkois-Suomessa (33%), Kainuussa (31%) ja Etelä-Pohjanmaalla (30%)

Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten yrityksenne tilannetta?

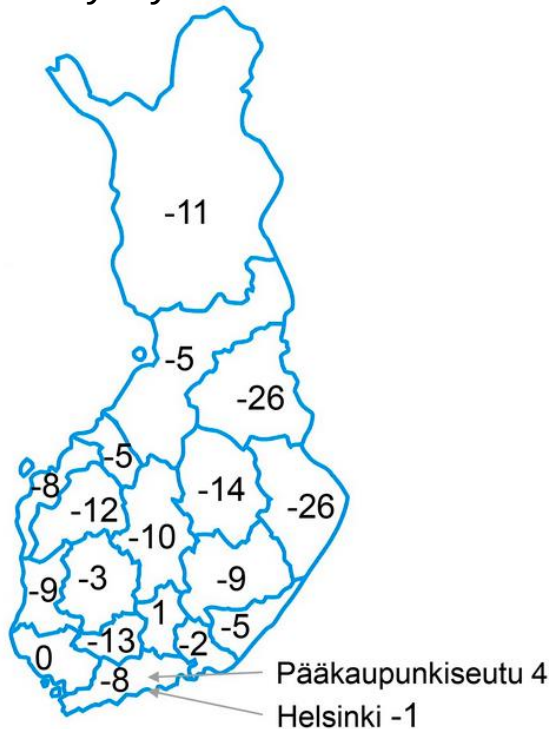

6. Suhdannenäkymät alueittain (yritysten oma näkemys)

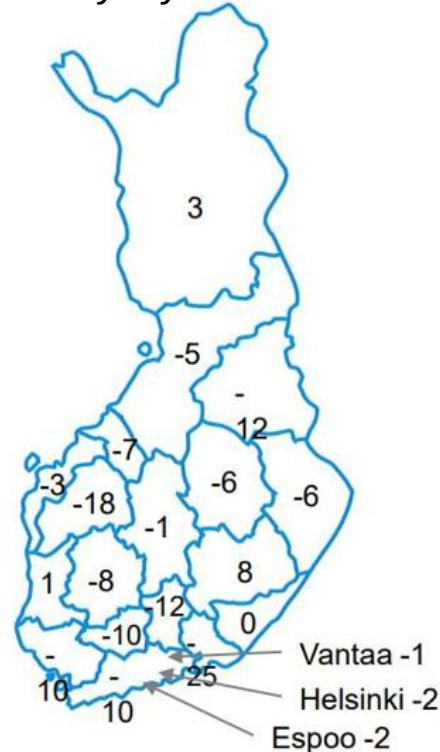
Syksy 2021

Syksy 2022

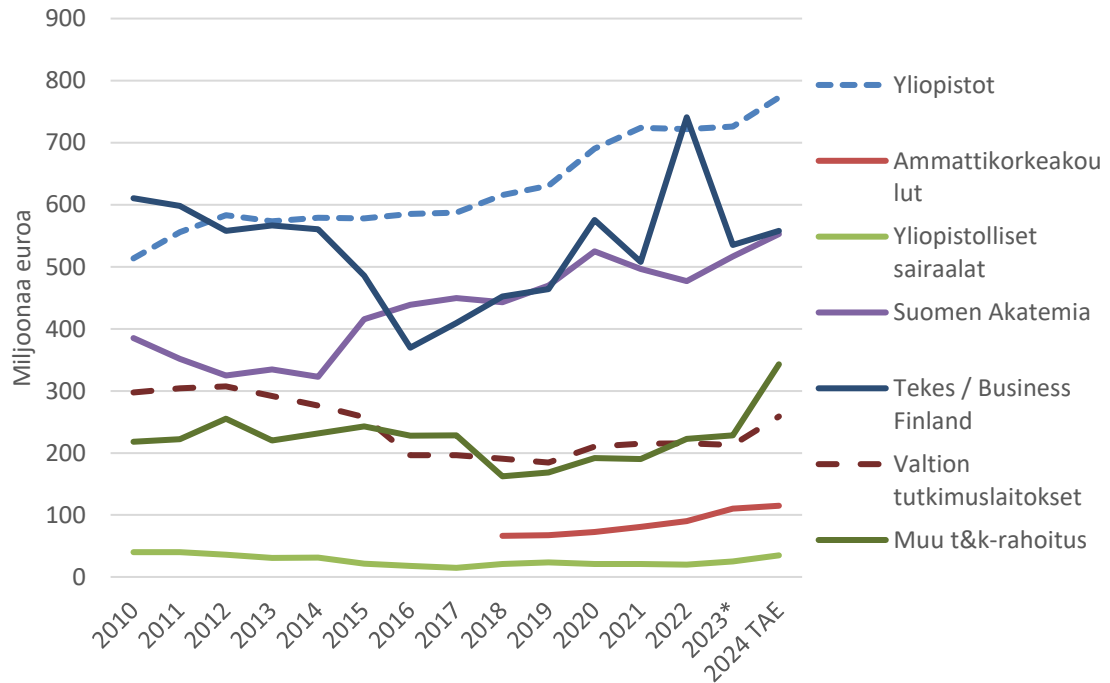

Syksy 2023

7. Valtionrahoitus T&K-toimintaan 2010-2024

- T&K-rahoitus ollut ennakkoimatonta ja epätasaista
- Laki määrittelee vuosittaiset valtion T&K-rahoituksen lisäykset siten, että vuonna 2030 valtion T&K-rahoitus nousee 1,2% BKT:sta
- T&K-rahoituslakia sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2024 talousarvion laadinnan yhteydessä
- Vuonna 2024 valtion T&K-rahoitus kasvaa 280 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasoon nähden
- Vuosien 2025-2027 lisäyksistä päätetään tulevaisuudessa kehys- ja talousarviovalmisteluissa.
- Monivuotista rahoitussuunnitelmaa valmisteleva työryhmä nimitetty 10/2023.

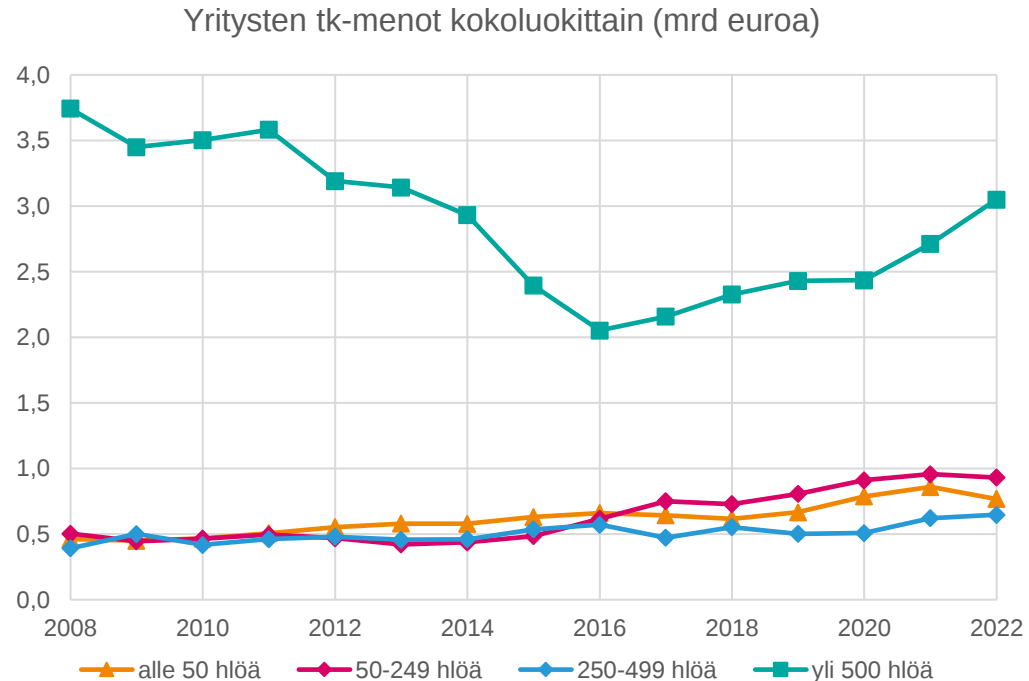

* ennakkotieto. Ammattikorkeakoulut ennen vuotta 2018 kohdassa Muu t&k-rahoitus.

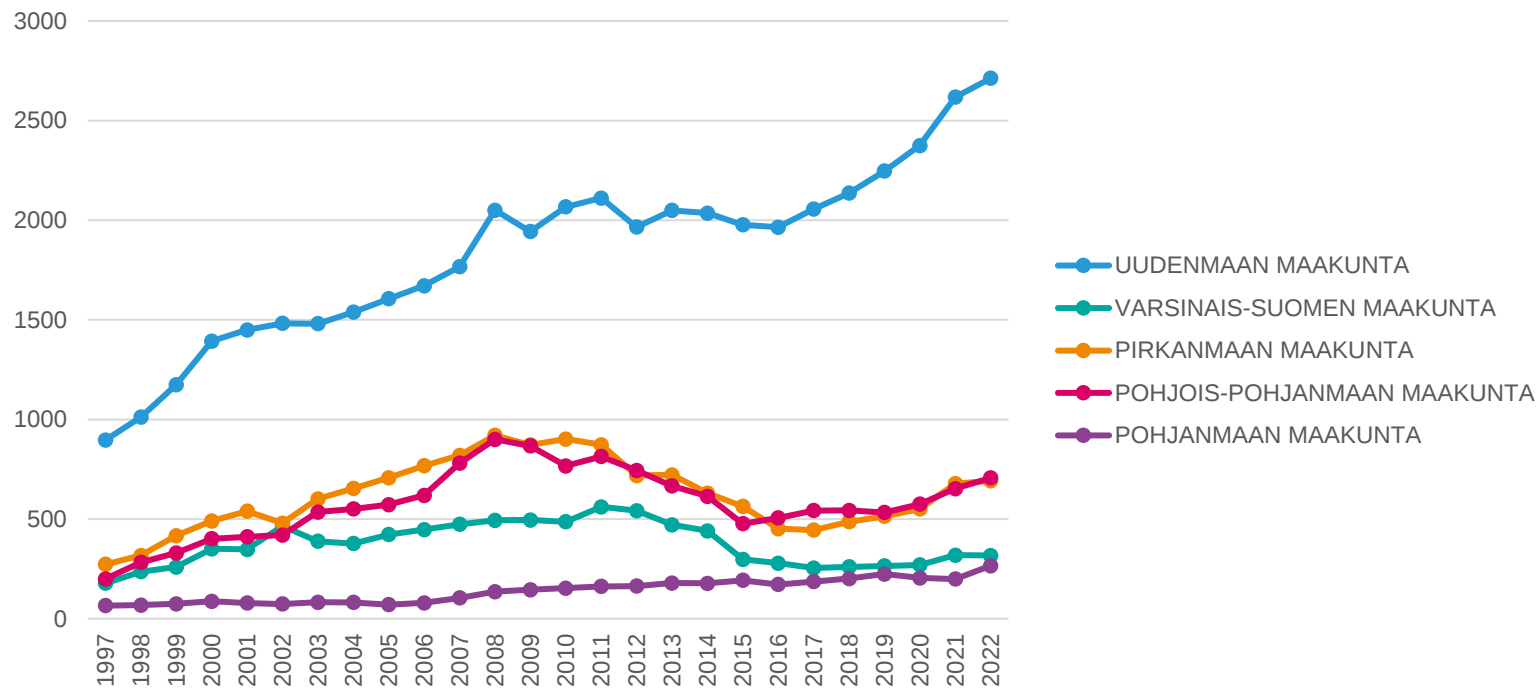
Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämisrahoitus valtion talousarviossa sekä hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuonna 2024.

8. Yritysten T&K-menot kokoluokittain

- Yritysten T&K-menot ovat olleet kasvussa vuoden 2016 jälkeen.
- T&K-rahoituslain mukaisen T&K-menojen tavoitteen (4% vuonna 2030) saavuttaminen edellyttäisi noin 7% vuosittaista T&K-menojen kasvua.
- Vuonna 2022 yritysten T&K-menot kasvoivat 5% edellisvuoteen nähden (reaalikasvu 0,6%).
- Kasvu oli suhteessa voimakkainta suurilla, yli 500 hlön, yrityksillä (12%). Alle 100 hlön yrityksillä T&K-menot laskivat 11%.

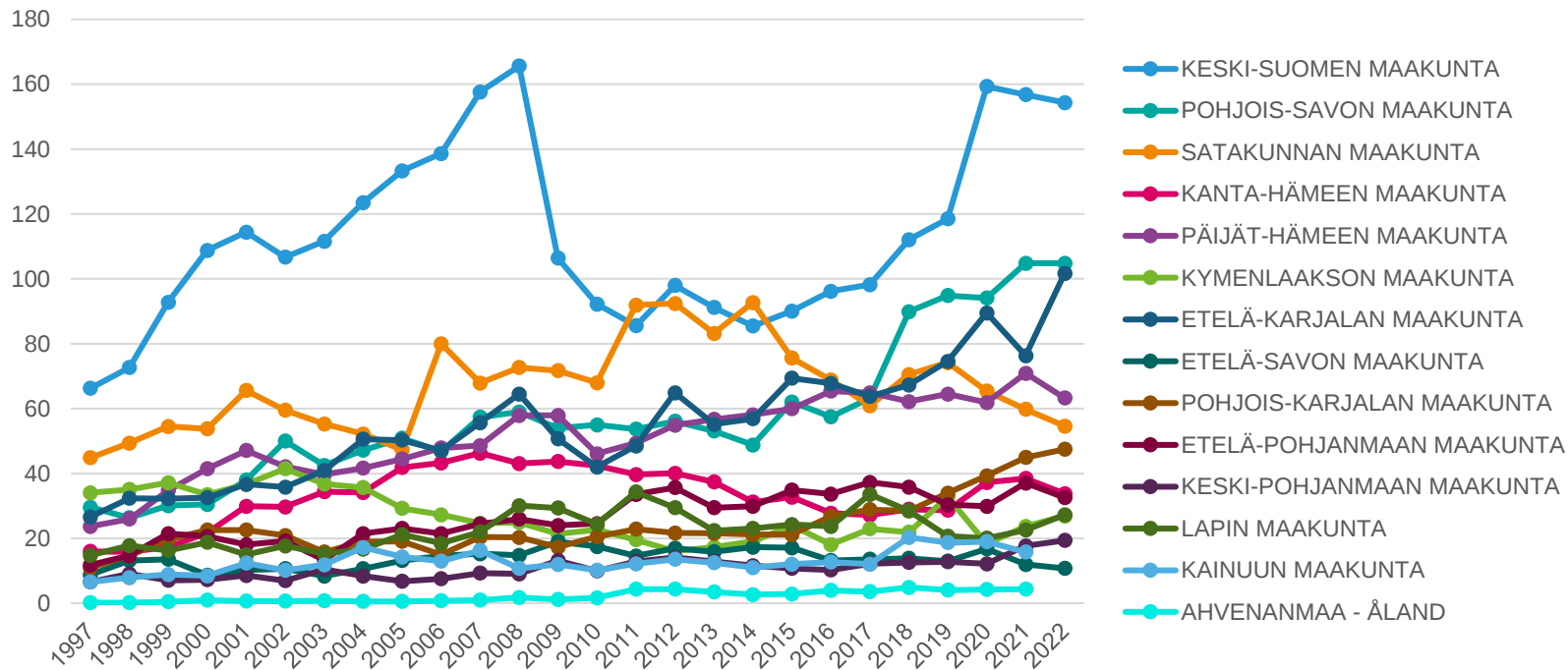

9. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot yli 200 Meur/v.)

Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämistoiminta

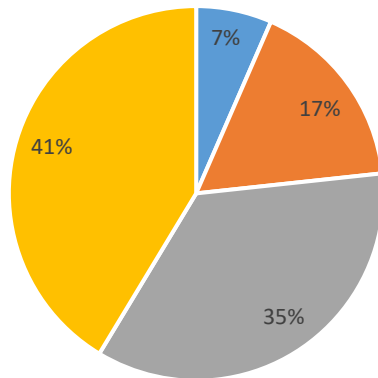
10. Yritysten T&K-menot (maakunnat, menot alle 200 Meur/v.)

Lähde: Tilastokeskus, Tutkimus- ja kehittämistoiminta

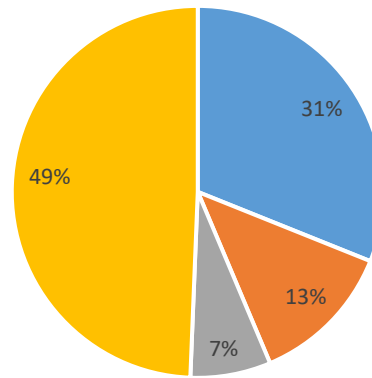
11. T&K-henkilöstön koulutusaste sektoreittain 2021

KORKEAKOULUSEKTORI
YHTEENSÄ (33788)

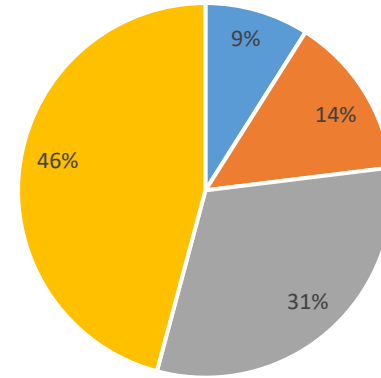
- Ammattikorkeakoulu
- Muu koulutus
- Tohtorit
- Yliopistotutkinto

YRITYSSEKTORI YHTEENSÄ
(46116)

- Ammattikorkeakoulu
- Muu koulutus
- Tohtorit
- Yliopistotutkinto

JULKINEN SEKTORI + YVT
YHTEENSÄ (7461)

- Ammattikorkeakoulu
- Muu koulutus
- Tohtorit
- Yliopistotutkinto

12. Lähiajan näkymät 1/2

- Poikkeukselliset viime vuodet ja talouden nykytilan epävarmuus heijastuvat vieläkin suoraan yritysten näkymiin lähiajan suhdannekehityksestä ja investointiodotuksiin. Heikkoja odotuksia selittävät osaltaan Venäjän aloittama Ukrainaan kohdistuva hyökkäyssota, ennätysnopea korkojen nousu sekä jo toista vuotta korkealla pysyvä kustannustaso. Epävakaa maailmantalouden tilanne (ml. geopolitiikka, valtiontuet, kauppapolitiikka ja teknologiakilpailu) varjostavat yritysten ja sitä kautta myös alueiden investointinäkymiä.
- Erityisen haastava tilanne on Itäisessä Suomessa, jossa Suomen ja Venäjän välisen rajan yli tapahtuva tavara- ja henkilöliikenne on pakotteiden myötä merkittävästi vähentynyt. Metsäyritykset hakevat korvaavia hankintalähteitä Venäjältä tulleille raaka-aineille. Kaakkois-Suomessa on iso metsäteollisuuden keskittymä ja raaka-aineiden saatavuusongelmat heikentävät alueen kilpailukykyä.
- Maatalouden markkinatilanteen kehitystä ovat vuoden 2023 aikana ohjanneet maataloustuotannon haastava kannattavuustilanne, peltokasvien tuotantoon vaikuttaneet sään ääri-ilmiöt ja Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan aiheuttamat häiriöt maataloussektorilla. Tekijät vaikuttavat suoraan myös elintarviketeollisuuden toimintaympäristöön, tuotantokustannuksiin ja hintakehitykseen sekä heijastuvat kuluttajahintoihin.
- Maatalouden kannattavuuden parantaminen ja nuorten kiinnostuksen lisääminen alaa kohtaan ovat tärkeitä tekijät tulevaisuuden ruokajärjestelmän turvaamiseksi
- Kahden huippuvuoden jälkeen metsäteollisuustuotteiden kysyntä keskeisillä markkina-alueilla on heikentynyt selvästi. Rakennusalaan piinaavat inflaatio, korkeat korot ja yleinen epävarmuus. Vaikutukset välittyvät metsäteollisuuden kotimaan tuotantoon, vientiin, hakkuumääriin ja puukauppaan. Luonnonvarakeskuksen (Luke) mukaan ensi vuonna metsäteollisuustuotteiden kysynnän ennakoidaan kuitenkin jo hieman piristyvän.
- Elinkeinoelämän keskeinen uudistumisen ja kasvun lähde on investoinnit ja erityisesti investoinnit TKI-toimintaan. Yritykset voivat uudistua myös panostamalla muulla tavoin aineettomiin investointeihin (organisaatio, markkinointi jne.). Tulevaisuudessa on tärkeää, että kaikenkokoiset pk-yritykset investoivat, sillä puhdas siirtymä, tekoäly ja muut älykkäät teknologiat haastavat kaikenkokoisia yrityksiä uudistumaan ja parantamaan kilpailukykyään. Investoinnit edellyttävät myös osaavan työvoiman saatavuutta. Pidemmällä aikavälillä eväitä uudistumiselle tuo yhteistyö mm. korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä muiden koulutuksen tarjoajien ja kehitysyhtiöiden kanssa.

13. Lähiajan näkymät 2/2

- T&K-investoinnit (julkinen rahoitus sekä kannustimet yritysten investointeihin) ovat keskeisiä yritysten tuottavuuden edistämisen kannalta. T&K-toimintaa tekee vain pieni osa pk-yrityksistä. Uudistumisen näkökulmasta olisi tärkeää, että osuus kasvaisi. Vuoden 2023 alusta käyttöön tulleen verokannusteen tavoitteena on kannustaa lisää pk-yrityksiä T&K-toimintaan. Sijainti alueellisissa osaamiskeskitymissä lisää yrityksen mahdollisuuksia säilyä tuottavuuden eturintamassa.
- Jatkuessaan osaajapula heikentää Suomen kasvumahdollisuuksia, houkuttelevuutta investointikohteena ja osaamispohjaista maahanmuuttoa. Jotta tutkimus- ja innovaatorahoituksen neljän prosentin tavoitetaso vuoteen 2030 voidaan saavuttaa, on välttämätöntä varmistaa osaajien saatavuus ja riittävät koulutusmäärät sekä Suomen houkuttelevuus ulkomaisten osaajien näkökulmasta.
- Valtion T&K-rahoituksen kohdennukset on tehtävä niin, että niillä saavutetaan tavoitellut positiiviset vaikutukset osaamiseen, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn sekä näiden avulla pitkän aikavälin talouskasvuun, joka vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa. Hallitus laatii vaalikauden aikana kahdeksanvuotisen suunnitelman T&K-rahoituksesta ja muihin TKI-politiikkaan liittyvistä näkökohdista.
- Hyvinvointialueiden toiminta on käynnistynyt vuoden 2023 alusta ja hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatorakenteet ovat muodostumassa ja TKI-strategiat ja -suunnitelmat valmistumassa tai toteutus käynnistymässä. TKI-toiminnan merkitys korostuu hallitusohjelman tavoitteiden sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten taittamisen ja kustannusvaikuttavuuden vahvistumisen saavuttamiseksi. Hyvinvointialueiden potentiaali ja halu toimia osana alueellisia ja kansallisia TKI-ekosysteemejä on suuri, esimerkiksi erilaiset testaus- ja innovaatioalustat ja tutkimuskeskukset terveysteknologiassa tai lääkekehityksessä. Hyvinvointialueet ovat myös merkittäviä työllistäjiä ja tekevät hankintoja.

14. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

Mitkä muutostekijät haastavat tilanteen/ trendin ja mitä siitä voi seurata?

- Puhtaan siirtymän tulevaisuuteen liittyviä riskejä ja haasteita:
 - Puhtaan siirtymän iso investointialto ei Suomessa toteudukaan, vaan investoinnit suuntautuvat muualle.
 - Miten halpa puhdas energia jalostetaan Suomessa vientituotteiksi?
 - Itä-Suomen jälkeen jääminen puhtaan siirtymän investoinneissa
- Nykyisessä toimintaympäristössä huoltovarmuuden ja kansallisen kriisinsietokyvyn kannalta ruoka- ja luonnonvarasektorilla on keskeinen strateginen merkitys
- Tärkeää on, että koko innovaatiojärjestelmä kehittyä tasapainoiseksi ja vuorovaikutteiseksi kokonaisuudeksi, joka kannustaa yksityisiä toimijoita lisäämään T&K-panostuksiaan ja yhteistyötä tutkimuksen kanssa.
- Valtion T&K-rahoituksen lisäksi on samanaikaisesti varmistettava innovaatiotoiminnan kehittäminen ja rahoitus. Innovaatiotoiminnan kehittämisessä erityisesti aluetoimijoilla, maakunnan liitoilla, kaupungeilla ja ELY-keskuksilla on merkittävä rooli.

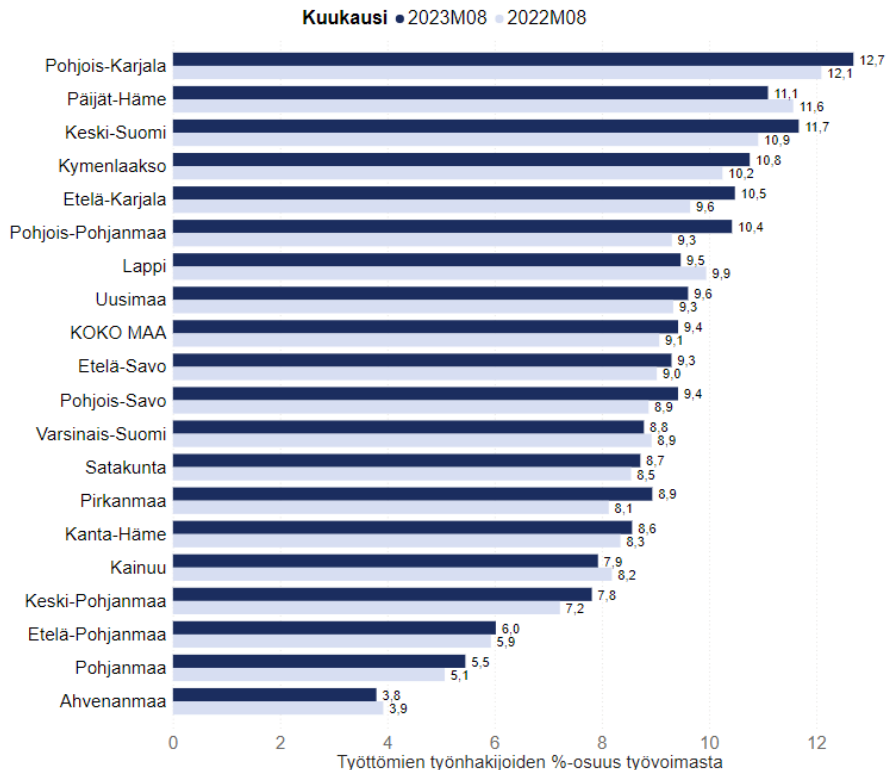
Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana

1. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta
2. Työvoiman määrä
3. Työpaikkaomavaraisuus ja pendelöinti 2021
4. Alle 25-vuotiaat ja yli 50-vuotiaat työttömät sekä pitkäaikaistyöttömät
5. Avoimet työpaikat
6. Rekrytointiongelmia kokeneet toimipaikat
7. Työvoiman saatavuus: Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta, alueiden väliset erot ja poikkeamat
8. Työvoiman saatavuus: Arvio näkymästä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu
9. Sosiaali- ja terveystilanne, lähiajan näkymät sekä tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät
10. Työvoimatietokartta
11. 19-21 vuotiaiden ikäluokkien koon muutos maakunnittain väestöennusteen mukaan
12. Pääsy lukiokoulutukseen maakunnittain yhteishaussa
13. Pääsy ammatilliseen tutkintokoulutukseen maakunnittain yhteishaussa
14. Ammatillisen koulutuksen kysyntä ja tarjonta maakunnissa
15. Pääsy korkeakoulutukseen maakunnittain
16. Tutkinnon suorittaneiden osuus (%), 2022
17. Koulutustaso ja koulutuksen saavutettavuus: Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta, alueiden väliset erot
18. Koulutustaso ja koulutuksen saavutettavuus: Arvio näkymästä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu
19. Nuoret aikuiset huolena ja huolet lukuina

1. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta

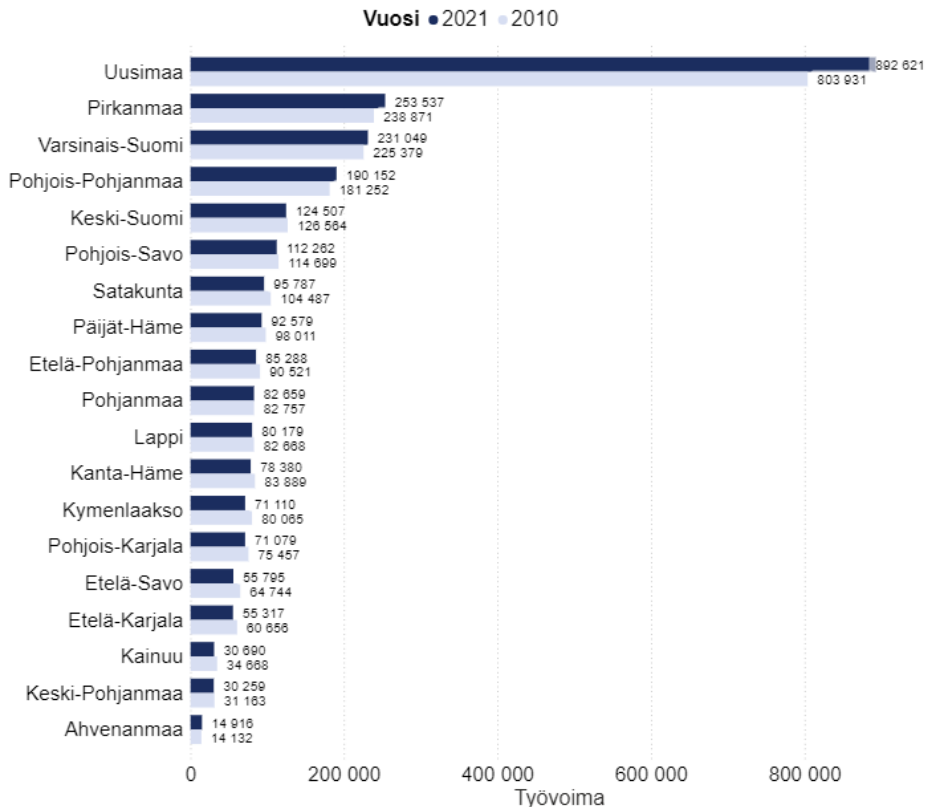
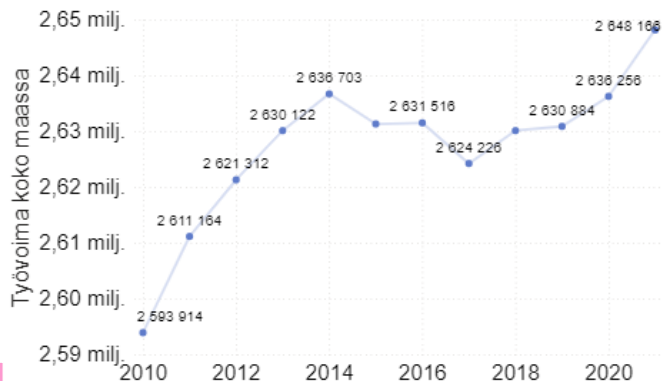
- Työttömien suhteellinen määrä pientä Pohjanmaalla ja Kainuussa
- Valtaosassa alueita työttömien osuus työvoimasta kasvussa vuoden takaiseen nähden
 - Laskua vain Lapissa, Päijät-Hämeessä, Kainuussa ja Varsinais-Suomessa

2. Työvoiman määrä

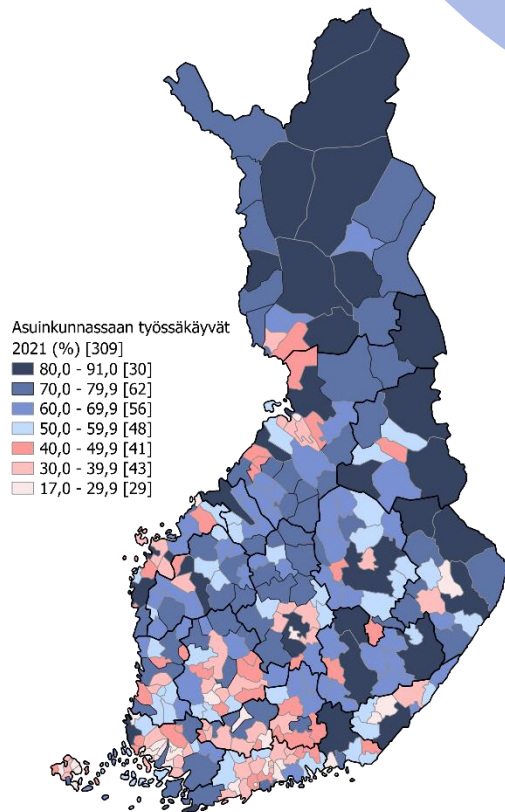
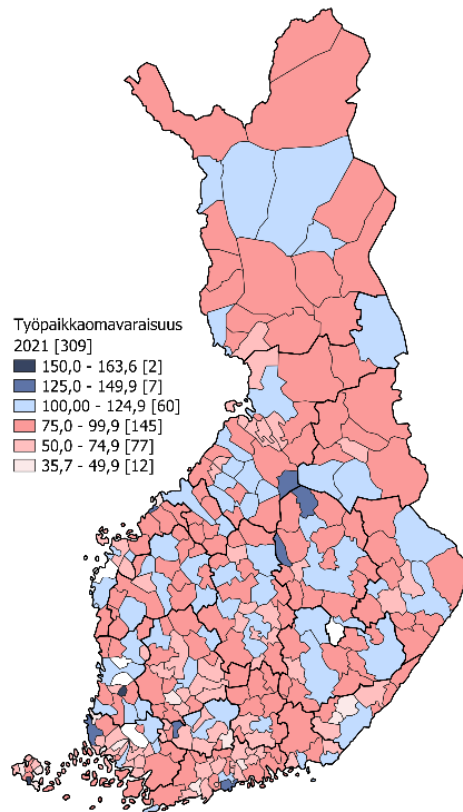
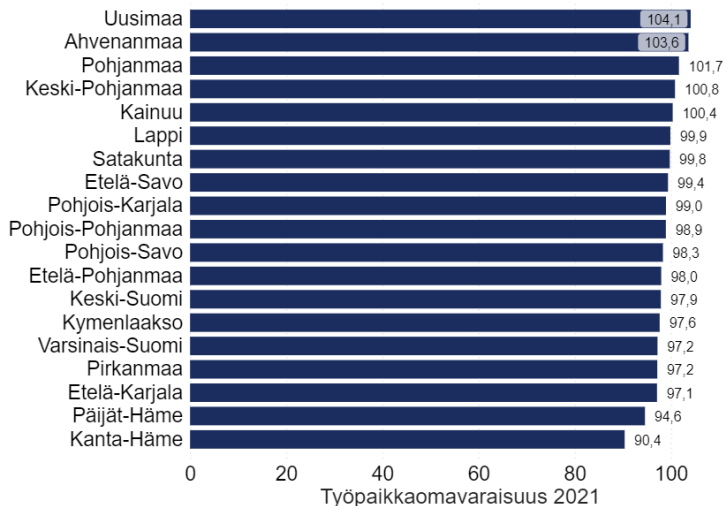
- Työvoima pakkautuu suurimpiin kasvukeskuksiin

→ Työvoimapohja kasvaa etelässä ja pienenee muualla

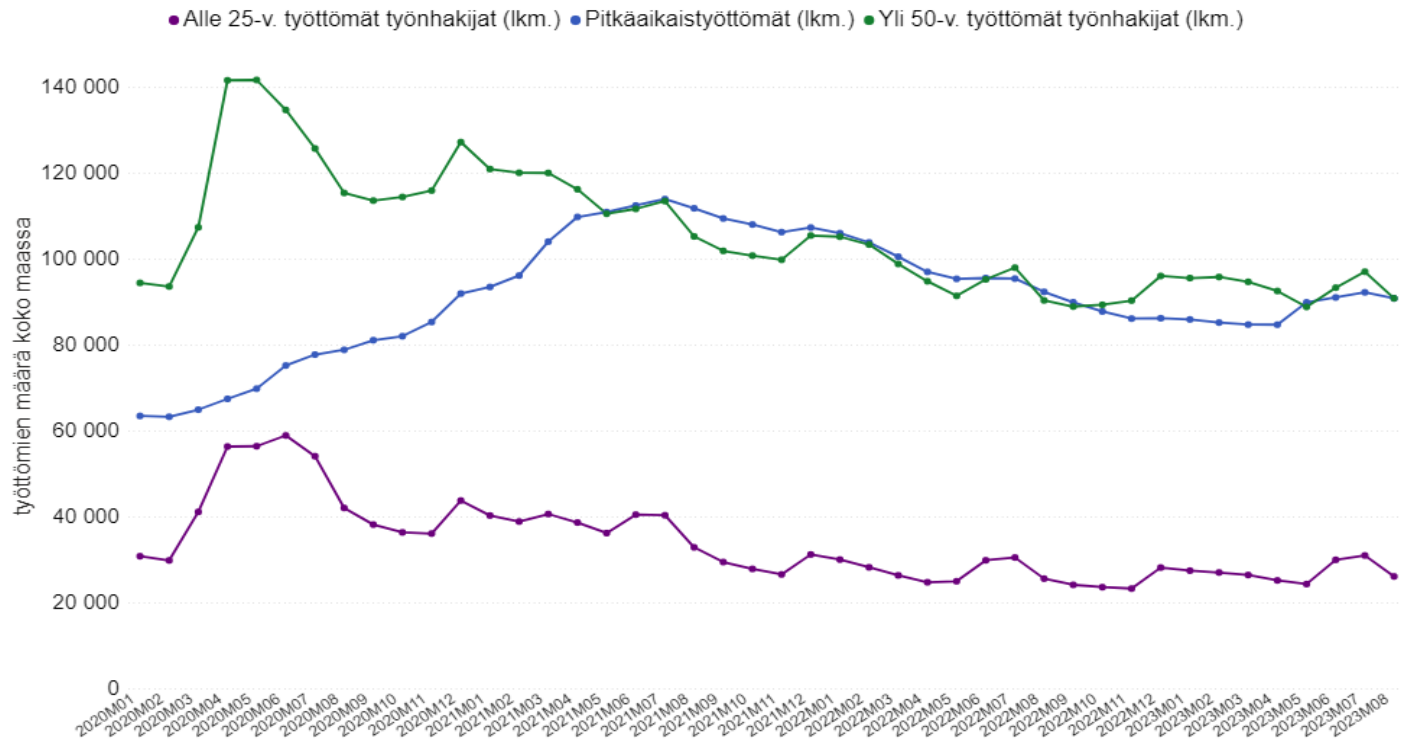

3. Työpaikkaomavaraisuus ja pendelöinti 2021

- Maakuntien sisällä suuria eroja työpaikkaomavaraisuudessa

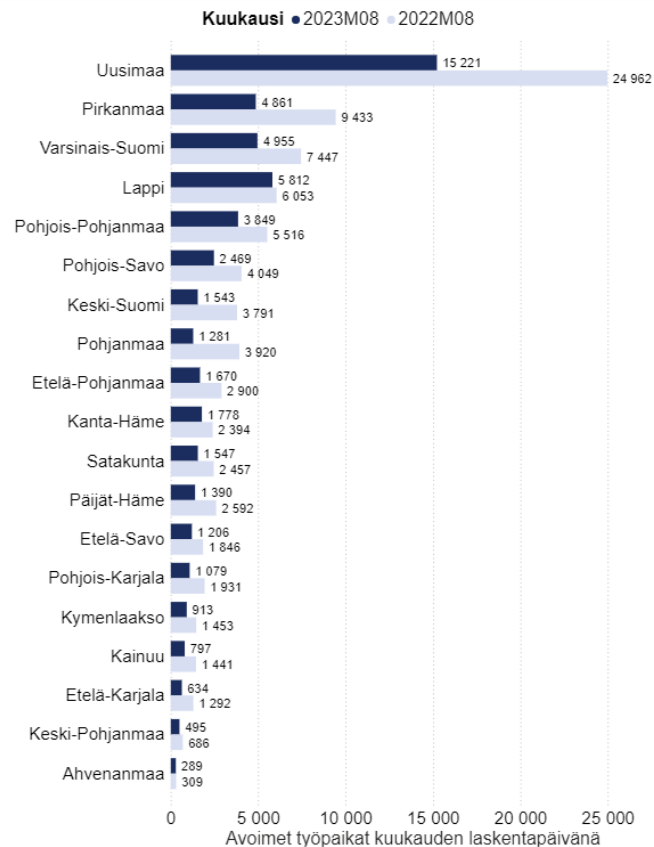
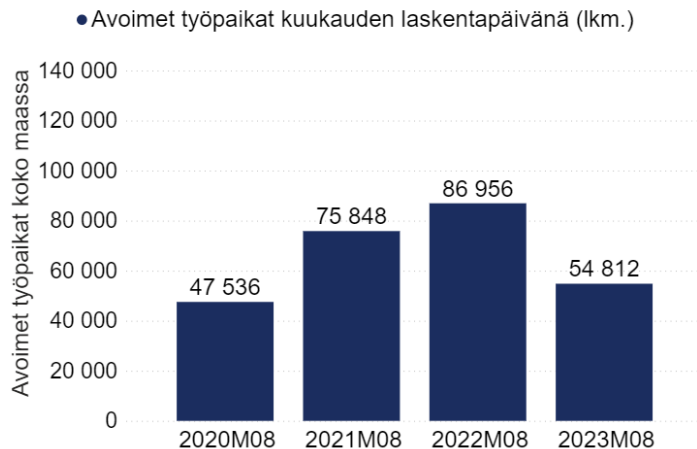

4. Alle 25-vuotiaat ja yli 50-vuotiaat työttömät sekä pitkäaikaistyöttömät

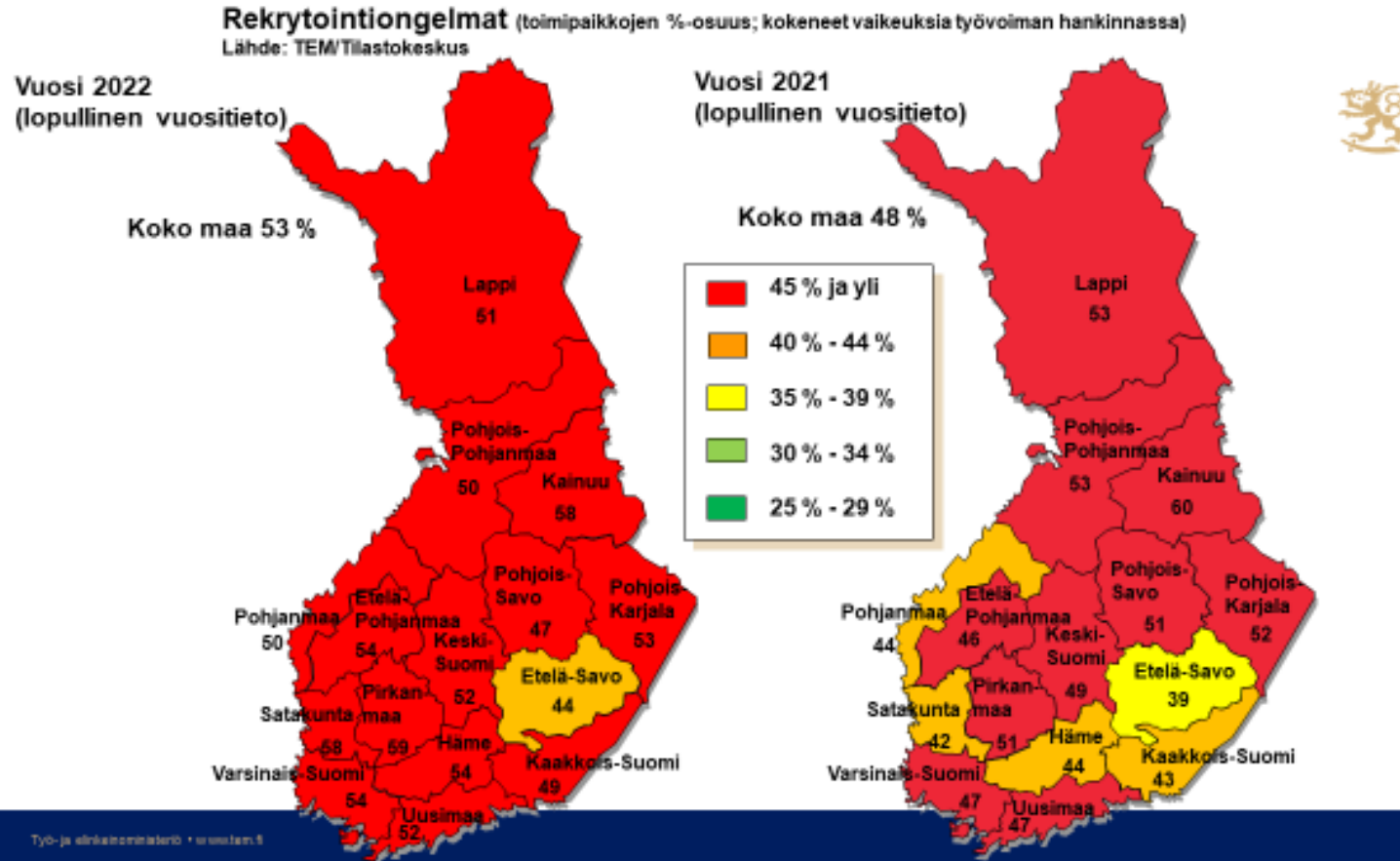

5. Avoimet työpaikat

- Vuonna 2022 työvoiman kysyntä ennätyskorkealla. Taloustilanteen heiketessä lukemissa on vuonna 2023 reilua laskua kaikilla alueilla.

6. Rekrytointiongelmia kokeneet toimipaikat

7. Työvoiman saatavuus: Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta, alueiden väliset erot ja poikkeamat

- Avointen työpaikkojen ja työttömien välillä on suurta vaihtelua, joka selittyy pääosin kasvukeskusalueiden kehityksellä. Työpaikkojen täyttymisen kuluva aika on kasvukeskuksissa pienempi (vaihteluväli 20-34 viikkoa).
- Osaavan työvoiman saatavuus ei viime vuoden työttömyyden kasvusta huolimatta ole helpottunut. Työvoimarakenne alueellisesti ei pysty vastaamaan etenkin kasvualojen rekrytointitarpeisiin.
- Rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten määrä kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Kohtaanto-ongelman pitkittyessä tilanteessa ei ole odotettavissa parantumista.
- Osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta työnhakijoiden ammattitaidon vanhentuminen on riski. Lisäksi opintojen pitkittyminen vaikuttaa rekrytointiongelmien kasvamiseen.
- Asiantuntijatyön tekeminen on muuttunut. Alueellisen työvoiman saatavuuden näkökulmasta etä- ja monipaikkainen työ on helpottanut rekrytointia asiantuntija-ammateissa.

8. Työvoiman saatavuus: Arvio näkymästä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

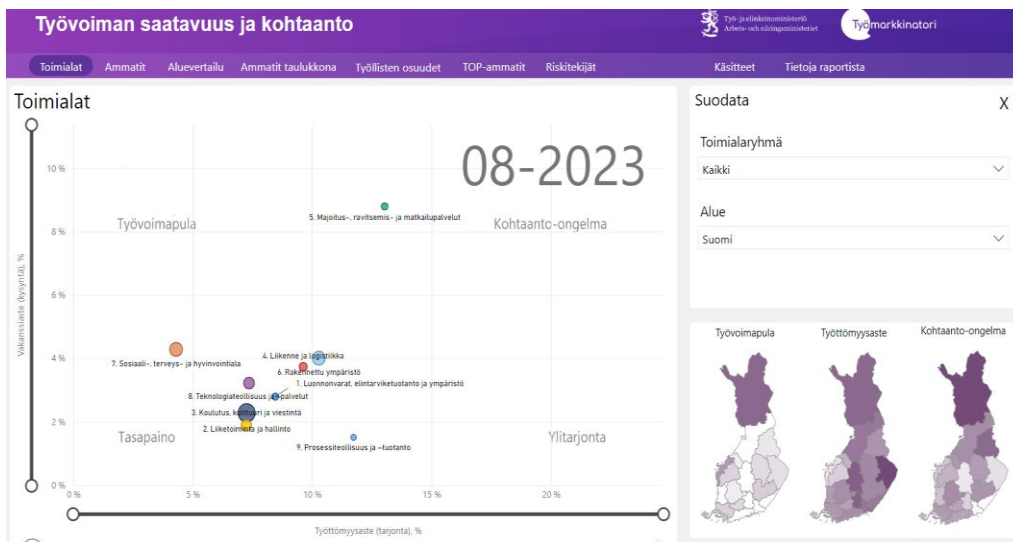
- Kasvukeskusten työpaikkojen määrä suhteessa muihin alueisiin jatkaa kasvuaan.
 - Samalla rekrytointiongelmat ovat valtakunnallisia etenkin SOTE-alalla.
- Työvoimarakenne ei vuoden ja viiden vuoden ajalla pysty vastaamaan kasvualojen tarpeisiin vaikka koulutusta työvoimapula-aloille järjestetään entistä enemmän. SOTE-alalle hankalaa löytää riittävästi motivoituneita opiskelijoita.
- Palvelualojen kohtaanto helpottuu hieman vuoden ja merkittävästi viiden vuoden sisällä
- Osaavan työvoiman saatavuuden näkökulmasta työnhakijoiden ammattitaidon vanhentuminen on riski joka realisoituu. Kohtaanto-ongelman pitkittyessä rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten tilanteessa ei ole odotettavissa parantumista. Monipaikkainen työ vakiintuu ja rekrytointiin liittyvät käytännöt yleistyvät yksityisellä ja julkisella vakiintuvat:
 - Digitalisaatio mahdollistaa viiden vuoden kuluessa uusia mahdollisuuksia tehdä etätöitä myös SOTE-alalla.
 - Etenkin asiantuntijoiden monipaikkaisia tai etätyöpaikkoja syntyy vuoden ja viiden vuoden aikana lisää

9. Sosiaali- ja terveysalan tilanne, lähiajan näkymät sekä tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- Sote-alan henkilöstövajeen arviointi on haastavaa järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille ja alueellisten muutostojen ollessa kesken. Osaavien henkilöiden rekrytointi aiheuttaa haasteita käytännössä koko Suomessa. Vaje on pahentunut vuodesta 2019 lähtien erityisesti hoitohenkilöstössä. Pulaa on etenkin lähi- ja sairaanhoitajista sekä lääkäreistä ja sosiaalityöntekijöistä. Tietoaukkoja paikataan yhteistyössä THL:n kanssa jo vuonna 2023.
- Nykytilassa sote-henkilöstön tarpeen arviointi ja ennakointi on jakautunut usealle kansalliselle ja alueelliselle toimijalle. Monet tahot toteuttavat ennakointia omiin tietotarpeisiinsa monilla eri menetelmillä.
- Hallitusohjelman mukaisesti sosiaali-, terveys- ja pelastusalan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden turvaamiseksi käynnistetään Hyvän työn ohjelma (julk. 11/2023), joka täydentää ja laajentaa edellisen vaalikauden sote-alan henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden -ohjelman työtä. Ohjelma sisältää päättyneen ohjelman strategisessa tiekartassa 2022–2027 ehdotettuja toimenpiteitä. Hyvän työn ohjelman alustavat strategiset painopistealueet ovat:
 - Tietopohja ja ennakointi
 - Koulutusmäärien lisääminen ja koulutuksen rakenteiden kehittäminen
 - Tehtävien vähentäminen
 - Henkilöstön työnjaon selkeyttäminen
 - Veto- ja pitovoiman tukeminen: työkyky ja työssä jaksaminen, johtaminen, sekä
 - Rekrytoinnin laajentaminen
- Henkilöstötarvetta voidaan ennakoida henkilöstön eläköitymistä ja muuta poistumaa koskevan tiedon perusteella. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on välttämätöntä liittää henkilöstötietoa ymmärrykseen väestön palvelutarpeen muutoksista. Tätä työtä tehdään ministeriöiden yhteistyönä VN TEAS –hankkeessa 3/2023 – kevät 2024:
 - Selvitetään nykytilanteessa sote-alan työvoima- ja koulutustarpeiden määrälliset ennusteet (ml. koulutus ja eläköityminen), niiden kattavuus, keskeiset sisällöt, tietovirrat, tarkkuustaso, vastuutahot ja aikajänteet sekä ennusteista ja skenaarioista muodostuva tiedon kokonaisuus.
 - Muodostetaan kokonaiskuva ennakkoinnin tietotarpeista ja -puutteista kansallisesti ja alueellisesti: millaista ja minkä tasoista tietoa määrällisistä ennusteista ja muusta ennakkoinnista tarvitaan riittävän ja oikeansuuntaisen tilannekuvan saamiseksi ja muutoksiin reagoimiseksi, huomioiden lainsäädännölliset uudistukset, palvelutarpeen kasvu sekä muut muutostekijät.

10. Työvoimatiekartta

- Raportti (Power BI) yhdistää tietoa eri ammattiryhmien työllisyydestä, työttömyydestä, työvoimasta, avoimista työpaikoista ja palkoista
 - Listaukset maakuntien työvoimapula-ammateista, missä ammateissa on työvoiman ylitarjontaa tai missä ammateissa on kohtaanto-ongelmia
 - Erilaisia visualisointeja, kuten karttakuvioita, Beveridge-kuvioita, ammattilistauksia ja palkkikaavioita
- Lähteinä työ- ja elinkeinoministeriön työvälitystilasto, Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto, Avoimet työpaikat -tilastosta, Palkkarakenne-tilastosta sekä Tulorekisterin Palkat ja palkkiot -tilastosta

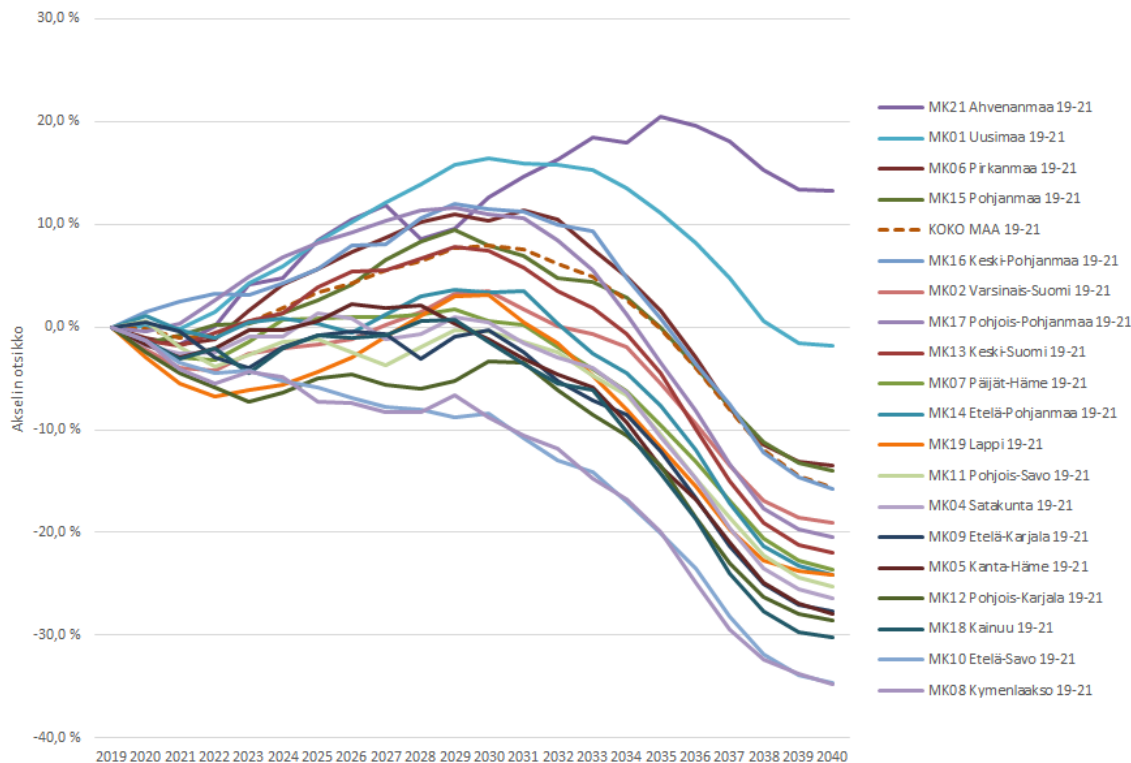

Linkki raporttiin:

<https://tyomarkkinatori.fi/teemasivut/tyovoiman-saatavuus-ja-kohtaanto>

11. 19-21 -vuotiaiden ikäluokkien koon muutos maakunnittain väestöennusteen mukaan

19-21 vuotiaiden ikäluokan keskimääräisen koon muutos prosentteina vuoden 2019 väestöennusteen mukaan (2019 = 0)

Lähde:
Väestöennuste 2019
(Tilastokeskus)

12. Pääsy lukiokoulutukseen maakunnittain yhteishaussa

- Taulukossa maakunnassa hakuhetkellä asuvat ensisijaiset hakijat, jotka saivat ja vastaanottivat lukiokoulutukseen paikan 2022 yhteishaussa.
- Hakijoita tarkasteltu kotiosoitteen mukaan, eli ovat voineet hakea ja päästä myös muun kuin kotipaikan maakunnan ammatilliseen koulutukseen

	Ensisijaiset hakijat	Paikan vastaanottaneet	Paikan vastaanottaneet suhteessa ensisijaisiin hakijoihin
Uusimaa	12 654	11 436	0,904
Varsinais-Suomi	2 682	2 496	0,931
Satakunta	1 233	1 143	0,927
Kanta-Häme	1 062	966	0,910
Pirkanmaa	3 114	2 835	0,910
Päijät-Häme	1 149	1 068	0,930
Kymenlaakso	771	747	0,969
Etelä-Karjala	657	597	0,909
Etelä-Savo	675	642	0,951
Pohjois-Savo	1 266	1 176	0,929
Pohjois-Karjala	783	723	0,923
Keski-Suomi	1 602	1 434	0,895
Etelä-Pohjanmaa	1 044	1 005	0,963
Pohjanmaa	1 059	993	0,938
Keski-Pohjanmaa	405	390	0,963
Pohjois-Pohjanmaa	2 796	2 667	0,954
Kainuu	333	318	0,955
Lappi	801	729	0,910
	34 641	31 569	0,911

13. Pääsy ammatilliseen tutkintokoulutukseen maakunnittain yhteishaussa

- Taulukossa maakunnassa hakuhetkellä asuvat ensisijaiset hakijat, jotka saivat ja vastaanottivat ammatilliseen tutkintokoulutukseen paikan 2022 yhteishaussa. Jatkuvan haun osalta pääsyä koulutukseen ei ole tilastoitu kattavasti.
- Hakijoita tarkasteltu kotiosoitteen mukaan, eli ovat voineet hakea ja päästä myös muun kuin kotipaikan maakunnan ammatilliseen koulutukseen.

	Ensisijaiset hakijat	Paikan vastaanottaneet	Paikan vastaanottaneet suhteessa ensisijaisiin hakijoihin
Uusimaa	9 420	7 701	0,818
Varsinais-Suomi	2 907	2 487	0,856
Satakunta	1 572	1 260	0,802
Kanta-Häme	1 383	1 158	0,837
Pirkanmaa	3 585	2 889	0,806
Päijät-Häme	1 431	1 140	0,797
Kymenlaakso	1 107	867	0,783
Etelä-Karjala	810	669	0,826
Etelä-Savo	735	630	0,857
Pohjois-Savo	1 752	1 410	0,805
Pohjois-Karjala	1 074	900	0,838
Keski-Suomi	2 181	1 767	0,810
Etelä-Pohjanmaa	1 542	1 293	0,839
Pohjanmaa	1 218	1 053	0,865
Keski-Pohjanmaa	552	480	0,870
Pohjois-Pohjanmaa	3 621	2 907	0,803
Kainuu	471	408	0,866
Lappi	1 305	1 080	0,828
	36 666	30 099	0,821

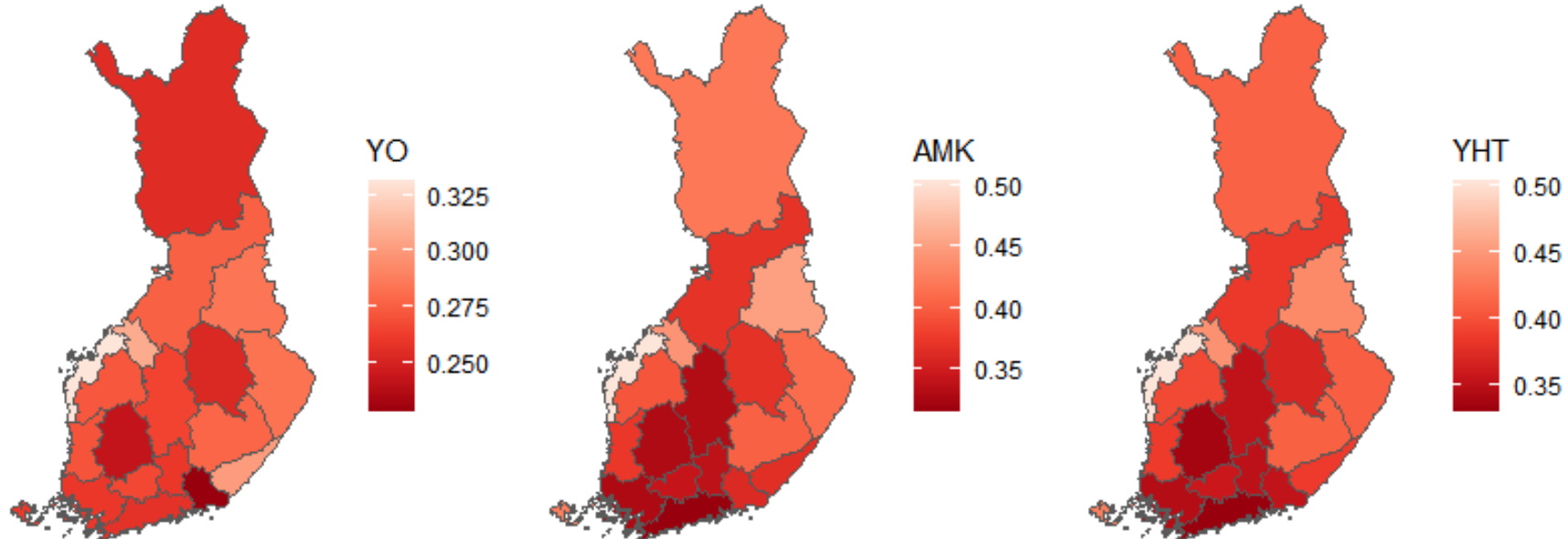
14. Ammatillisen koulutuksen kysyntä ja tarjonta maakunnissa

- Maakunnan varsinaisella suoritepäätöksellä myönnettyjen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrät sekä toteutuneiden opiskelijavuosien määrät 2022. Tarkastelussa ei ole mukana lisäsuoritepäätöksillä myönnettyjä opiskelijavuosia, koska niissä on osin ollut mukana vuoden 2023 puolella toteutettavia lisäkohdennuksia.

	Varsinaisen suoritepäätöksen tavoitteelliset opiskelijavuodet 2022	Opiskelijavuositoteuma 2022	Suhteellinen ylitys tai alitus varsinaiseen suoritepäätökseen nähden
Uusimaa	61 207	59 995	-2 %
Varsinais-Suomi	13 325	13 341	+0 %
Satakunta	7 401	7 332	-1 %
Kanta-Häme	5 192	5 221	+1 %
Pirkanmaa	16 651	17 589	+6 %
Päijät-Häme	6 451	6 331	-2 %
Kymenlaakso	5 465	5 276	-3 %
Etelä-Karjala	2 907	3 097	+7 %
Etelä-Savo	4 229	4 338	+3 %
Pohjois-Savo	8 046	8 626	+7 %
Pohjois-Karjala	5 505	5 722	+4 %
Keski-Suomi	8 340	8 293	-1 %
Etelä-Pohjanmaa	6 838	6 947	+2 %
Pohjanmaa	5 315	5 450	+3 %
Keski-Pohjanmaa	2 640	2 963	+12 %
Pohjois-Pohjanmaa	11 566	11 908	+3 %
Kainuu	2 734	2 978	+9 %
Lappi	5 755	5 818	+1 %
Yhteensä	179 567	183 327	+2,1 %

15. Pääsy korkeakoulutukseen maakunnittain

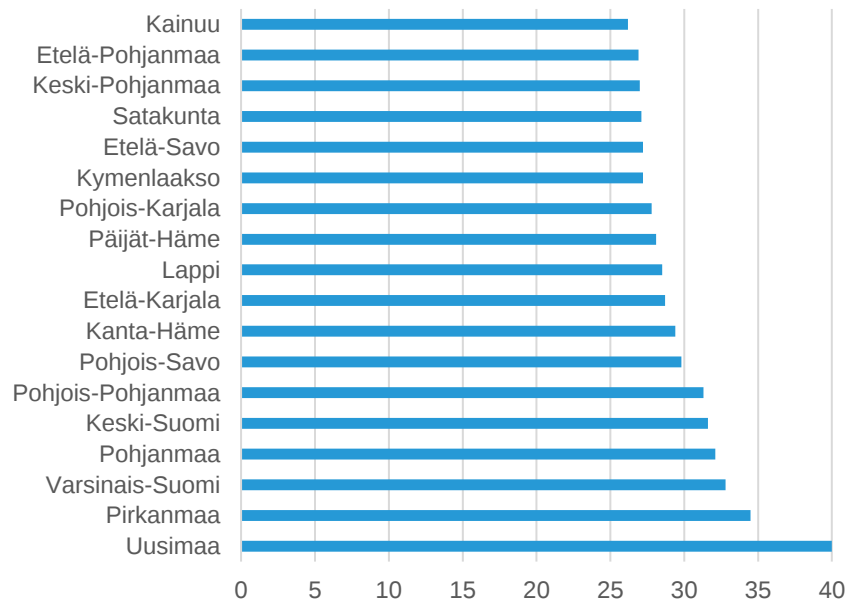
- Kartoilla osuus maakunnassa hakuhetkellä asuvista hakijoista, jotka saivat ja vastaanottivat (I-syklin) korkeakoulupaikan 2020 valinnoissa (yliopistot, ammattikorkeakoulut, yhteensä).
- Hakijoita tarkasteltu kotiosoitteen mukaan, eli ei ovat voineet hakea ja päästä myös muun maakunnan korkeakouluun.
- Tällä mittarilla korkeakoulutukseen pääsy hankalinta Uudellamaalla ja Pirkanmaalla asuville hakijoille.

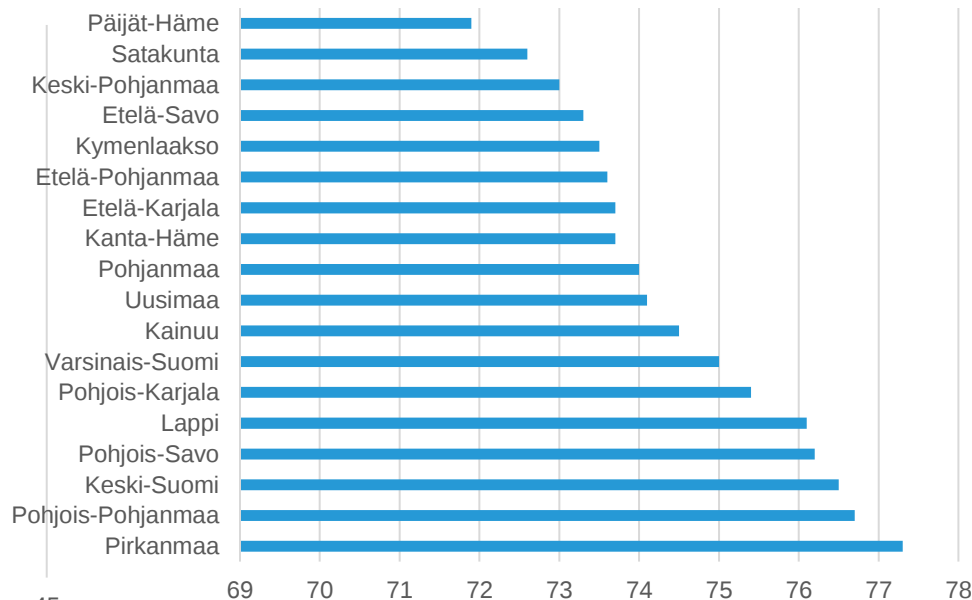
16. Tutkinnon suorittaneiden osuus (%), 2022

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä, %

Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus (%), 2022

17. Koulutustaso ja koulutuksen saavutettavuus: Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta, alueiden väliset erot

- Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuus ei ole viimeisen kymmenen vuoden aikana merkittävästi noussut Suomessa. Korkeakoulutukseen pääsy on vaikeinta Pirkanmaalla, Uudellamaalla ja myös muualla eteläisessä Suomessa asuville. Korkeakoulutuspaikkoja suhteessa maakunnan hakijoihin on eniten Etelä-Savossa ja Keski-Pohjanmaalla.
- Väestö on keskittynyt, väestön koulutustaso maakuntien välillä on eriytynyt ja vanhempien koulutustaso on yhteydessä lasten hakeutumiseen korkeakoulutukseen. Väestönkehitys muuttaa kysynnän ja tarjonnan suhdetta kaikissa maakunnissa, mutta osassa maakunnista enemmän kuin toisissa.
- Eniten maakunnan ulkopuolisia opiskelijoita tulee Kanta-Hämeeseen, Etelä-Savoon ja Keski-Pohjanmaalle. Uudellemaalle ja Pohjois-Pohjanmaalla opiskelijat ovat pitkälti oman maakunnan alueelta, muista maakunnista tulijoita on alle 20%. Ammatilliseen tutkintokoulutukseen pääsy on yhteishaussa hankalinta Keski-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla asuville hakijoille. Korkeakouluopiskelijoiden osalta paineet ovat selvästi Uudellamaalla.
- Ammatillisen koulutuksen toteutuneita opiskelijavuosia suhteessa varsinaisella suoritepäätyksellä myönnettyihin tavoitteellisiin opiskelijavuosiin on ollut vuonna 2020 eniten Uudellamaalla ja vähiten Etelä-Karjalassa. Luvut vaikuttavat osin seuraavan alueellisia väestömuutoksia, joihin nähden tavoitteelliset opiskelijavuodet reagoivat hieman viiveellä tasoittaen muutoksia.
- Vaikka ammatillisessa koulutuksessa opiskelee nuorten lisäksi vanhempia opiskelijoita, nuorten ikäluokkien muutokset tulevat etenkin pidemmällä aikavälillä vaikuttamaan myös ammatillisen koulutuksen alueelliseen tarjontamäärään kohdistuvaan paineeseen.

18. Koulutustaso ja koulutuksen saavutettavuus: Arvio näkymästä vuoden ja viiden vuoden päähän, mikäli kehityksen trendi jatkuu

- Suurimmassa osassa maakuntia toisen asteen koulutukseen oppivelvollisuuden osana osallistuvien ikäluokkien keskimäärät pysyvät joko samana tai kasvavat hiukan seuraavan viiden vuoden ajan (n. +2- +10% suhteessa v.2019 väestöön). Uudellamaalla kasvu jatkuu vuosikymmenen loppupuolelle saakka. Etelä-Savossa 16-18- vuotiaiden ikäluokat lähtevät laskuun jo vuonna 2021. Vuosikymmenen loppupuolella lasku on jyrkkää myös Kainuussa ja Kymenlaaksossa.
- Nuorisoiäluokkien koot lähtevät laskuun 2020-luvun jälkipuoliskolla kaikissa maakunnissa. Vuonna 2040 ainoastaan Ahvenanmaalla ollaan vuoden 2019 tason yläpuolella ja Uudellamaalla ollaan vuoden 2019 tasossa, muissa maakunnissa ikäluokkien koko on 10-40% pienempi kuin 2019.
- Korkeakouluikään tulevan väestön osalta kehitys on vastaava, mutta muutamaa vuotta myöhäisemmin.
- Koulutustason nostoon tähtäävät toimet tukevat osaavan työvoiman saatavuutta ja T&K -toimintaa.

19. Nuoret aikuiset huolena ja huolet lukuina

- Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille (17-24 v.), jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta.
- **14%** yli 18-vuotiaista oli ilman mitään tutkintoa (*Nuorisobarometri 2021*). Samoissa prosenttiluvuissa (n. 15%) on pysytellyt myös peruskoulutuksen varassa olevien työttömyys (*Työvoimapolitiittinen aikakausikirja 2022*). Suuntana on ilman tutkintoa tehtävien töiden väheneminen nykyisestä huomattavasti (*YLE 2.6.2022*).
- **10,7%** oli 15-24 vuotiaiden työttömyysaste marraskuussa. Kaikkineen työttömyysaste on 15-74 –vuotiailla 6,8% (*HS vieraskynä 16.1.2023, Tilastokeskuksen työvoimatutkimus 2022*).
- **140 000** henkilöä on kadonnut työelämästä. He eivät ole töissä, työttöminä, opiskelijoina tai työkyvyttömyyseläkkeellä. (*YLE 27.2.2023*).
- Nuorten (18-24 v.) toimeentulotuensaaajien osuus väestöstä on huomattavan korkea, noin **15%**. Päijät-Hämeessä osuus on suurin, noin 22%. (*Sotkanet.fi*).
- **40%** nuorista haluaisi työllistää itse itsensä kevyt- tai toiminimiyrittäjänä *Nuorten asenteet ja kokemukset itsensä työllistämisestä* – kyselytutkimuksen mukaan (*Yrittäjä –lehti 2022*).
- **40%:lla** oppilaista (5. ja 8. luokkalaiset) fyysinen toimintakyky voi aiheuttaa haasteita arjen jaksamiseen (*Move! 2022*). Istuva elämäntapa ja automatkat ovat haaste erityisesti maaseudulle.
- **Viidesosa** lukiolaisista kokee koulu-uupumusta, tytöt poikia enemmän. (*THL kouluterveyskysely 2021*).
- **Joka kolmas** korkeakouluopiskelija kärsii ahdistuksen ja masennuksen oireista. (*KOTT 2021*).
- **3 Mrd €** arvioidaan liikkumattomuuden maksavan vuodessa. (Liikuntaraportti, UKK-instituutti 2022).
- **11 Mrd €** oli OECD:n arvio mielenterveysongelmien (sis. päihdeongelmat) aiheuttamista suorista ja epäsuorista kokonaiskustannuksista Suomessa vuonna 2015. (Kansallinen mielenterveysstrategia 2020-2030).

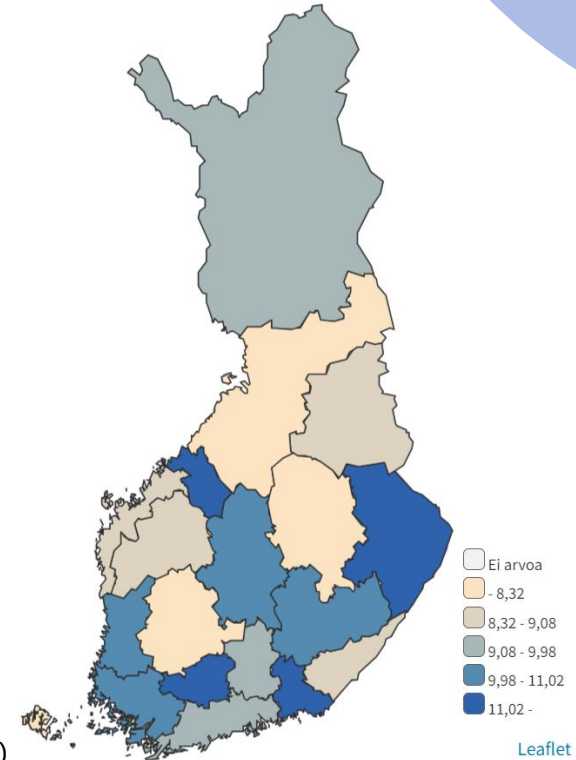
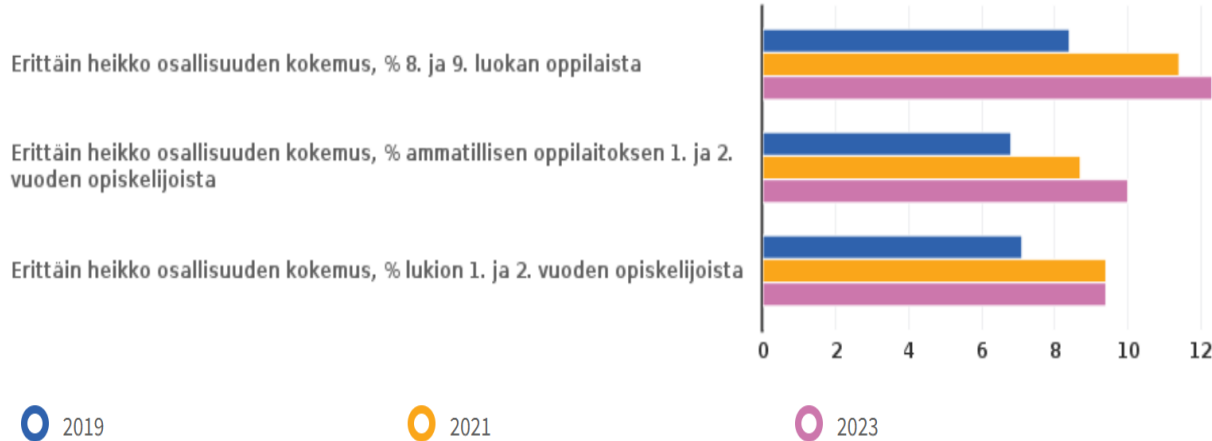
Osallisuus ja hyvinvointi

1. Osallisuuden kokemus
2. Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % (2021)
3. Yksinäiseksi itsensä tuntevat (2022)
4. Itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus (%), 20 - 74-vuotiaat (2022)
5. Osallisuus, yksinäisyys ja syrjäytyminen sekä työkyky - yhteenveto
6. Kulttuuripalveluiden saatavuus
7. Väestöryhmien ottaminen huomioon kunnan kulttuuripalveluissa 2022
8. Alueelliset kulttuurihyvinvoinnin edistämisen rakenteet hyvinvointialueen ja kunnan välisenä yhteistyönä 2023
9. Kulttuuripalvelut - Yhteenveto
10. Suomalaisten turvallisuuden tunne 10/2023
11. Poikkeustilanteisiin varautuminen
12. Huoli kehityksen suunnasta
13. Tapaturmien hoitojaksot
14. Nykytila
15. Lähiaikojen näkymät
16. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

1. Osallisuuden kokemus

Osallisuuden kokemus on monin tavoin yhteydessä koettuun hyvinvointiin, terveyteen, toiminta- ja työkykyyn.

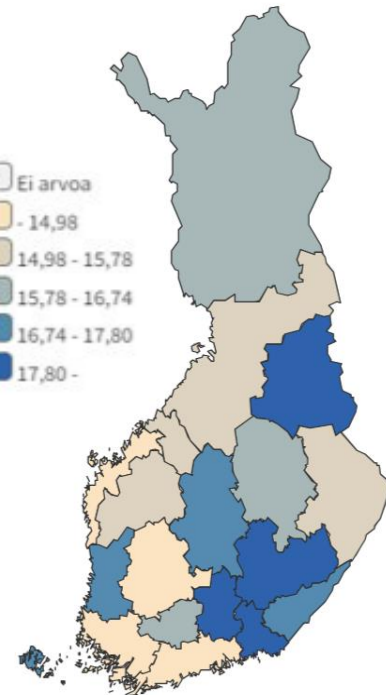
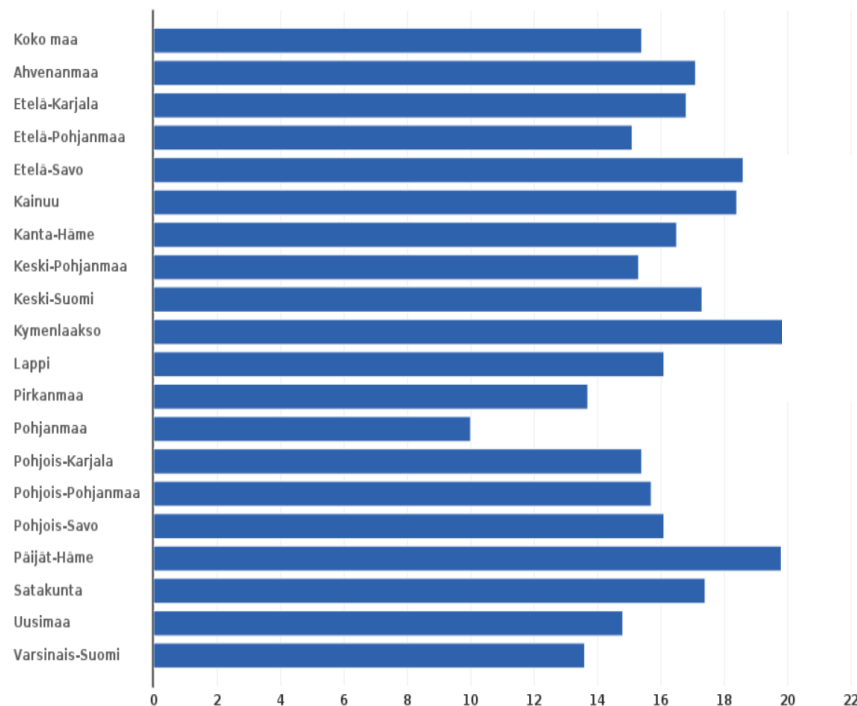
Lähde: Sotkanet [Erittäin heikkoa osallisuutta kokevien osuudet Sotkanet-tilastopalvelussa \(Sotkanet.fi\)](https://sotkanet.fi/)

Erittäin heikko osallisuuden
kokemus, koko aikuisväestö (%)

2. Syrjäytymisriskissä olevat 18-24-vuotiaat, % (2021)

- Nuorten jotka eivät ole töissä, opiskele tai ole varusmiespalvelussa katsotaan olevan syrjäytymisuhan alla (NEET-nuoret).
- Eniten NEET-nuoria on Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Savon alueilla. Tilanne on edellisestä vuodesta jonkin verran parantunut. Kainuussa NEET-nuorten määrä on pysynyt jokseenkin samana.

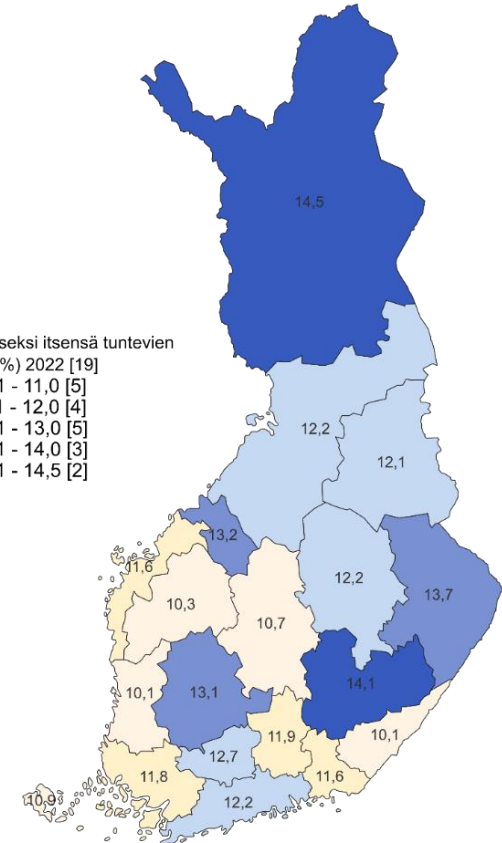

3. Yksinäiseksi itsensä tuntevat (2022)

- Yksinäisyyteen vaikuttavat useat ulkoiset tekijät, kuten puutteet sosiaalisissa suhteissa sekä oma toimintakyky.
- Yksinäisyys voi heikentää terveydentilaa ja olla riskitekijänä syrjäytymiselle.
- Yksinäisyyttä voidaan vähentää.
 - Asukkaiden sosiaalisen aktiivisuuden tarpeiden kartoitus ja osallistumisen tukeminen.
 - Alueellinen monitoimijainen yhteistyö on tehokas keino yksinäisyyden vähentämiseen.
 - Päätösten valmistelussa tulisi arvioida päätösten vaikutus yksinäisyyteen.
 - Etenkin elämän riskikohdissa (mm. työttömyys, kotiäitiys, työhön paluu äitiyslomalta, eläköityminen, muutto) tulisi tukea asukkaiden integroitumista ja seuran löytämistä, luoda kohtaamispaikkoja, joilla tavataan ihmisiä.

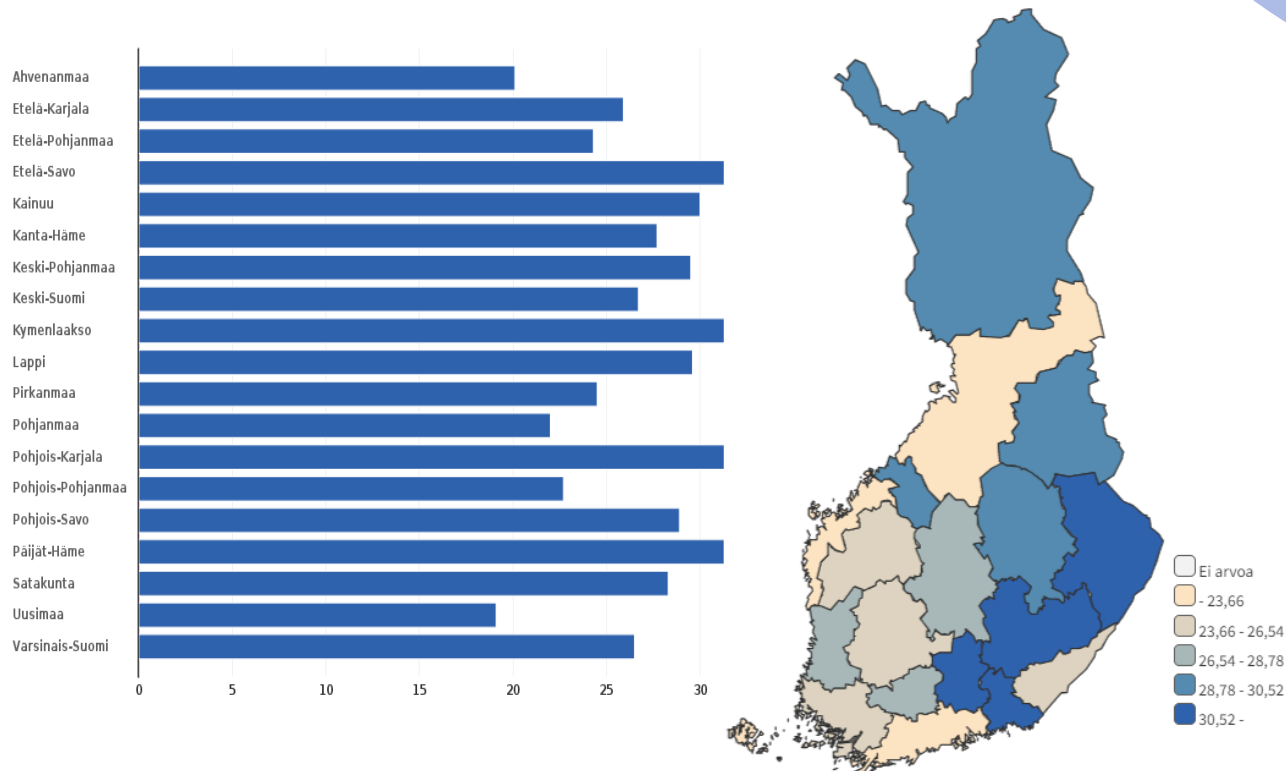
Yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus (%) 2022 [19]

10,1 - 11,0	[5]
11,1 - 12,0	[4]
12,1 - 13,0	[5]
13,1 - 14,0	[3]
14,1 - 14,5	[2]

4. Itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus (%), 20 - 74-vuotiaat (2022)

- Itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus on korkeampi itäisessä Suomessa ja Lapin alueella
- Näillä alueilla korostuu TE-, sote- ja kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen sekä työllistymistä ja työelämäosallisuutta edistävien palvelujen saatavuus

5. Osallisuus, yksinäisyys ja syrjäytyminen sekä työkyky - yhteenveto

- Osallisuuden kokemus on monin tavoin yhteydessä koettuun hyvinvointiin, terveyteen, toiminta- ja työkykyyn. Alueiden ja väestöryhmien välillä on merkittäviä eroja.
- Yksinäisyys voi heikentää terveydentilaa ja olla riskitekijänä syrjäytymiselle. Sen vähentämiseksi tarvitaan alueellista ja paikallista yhteistyötä eri toimijoiden välillä.
- Syrjäytymisriskin alla olevien NEET -nuorten määrä on viime vuosina vähentynyt Suomessa. NEET-nuorten vähenemiseen on vaikuttanut korona-ajan hellittäminen sekä väestörakenteen näkökulmasta nuorten määrän väheneminen.
- Vaikka NEET-nuorten määrä on tilastollisesti hieman laskenut, on nuorten tilanteeseen edelleen syytä kiinnittää huomiota. Lyhytkin aika, jonka nuori viettää työn ja koulutuksen ulkopuolella, voi lisätä nuoren hyvinvointiin liittyviä riskejä.
- Työkyvyn kokemuksessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Työkyvyn vahvistaminen on keskeistä, jotta kyetään turvaamaan osaavan työvoiman riittävyttä.
- Uuden ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi tulevaisuudessa, tulee kiinnittää huomioita nuorten palveluiden yhteensovittamiseen ja siihen, että nuorille rakennetaan eheitä polkuja työelämään ja koulutukseen.
- TE2024 –uudistuksen myötä 1.1.2025 astuu voimaan laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023), jossa säädetään mm. Ohjaamotoiminnan perusteiden mukaisesta matalan kynnyksen palvelusta nuorille. Ohjaamotoiminnan tukeminen osaltaan edistää syrjäytymisriskissä olevien nuorien kiinnittymistä työhön ja koulutukseen.

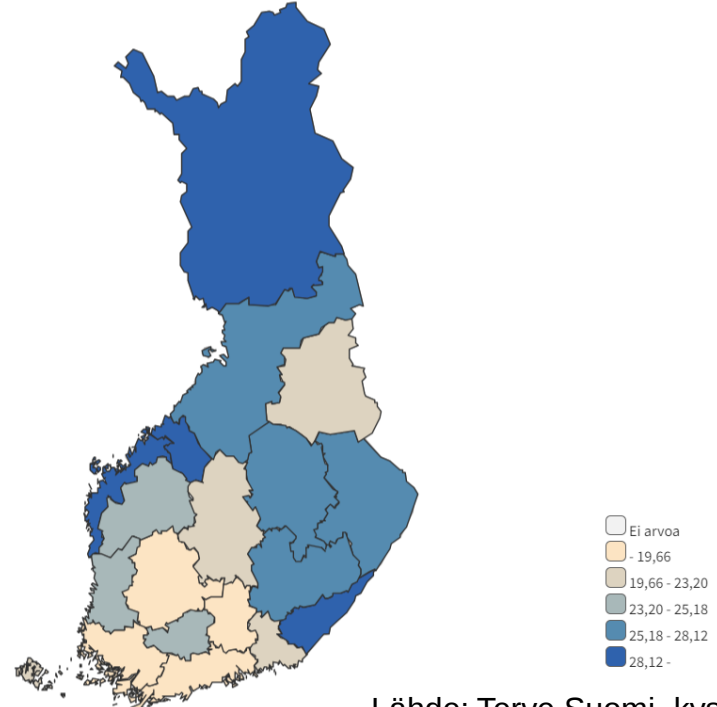
6. Kulttuuripalveluiden saatavuus

- Koko maassa keskimäärin noin 20 % aikuisista kokee, että omalla alueella ei ole tarjolla riittävästi kulttuuripalveluita (pl. kirjastopalvelut)
- Tyytymättömyydessä palvelutarjontaan on maakuntakohtaisia eroja. Eniten tyytymättömyyttä on Pohjois- ja Itä-Suomen alueilla sekä Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakunnissa; vähiten tyytymättömyyttä on Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maakunnissa

Kulttuuripalveluita ei tarjolla riittävästi (pl. kirjastopalvelut), (%) palveluja tarvinneista

info ind. 3663 Vuosi: 2022 Sukupuoli: Yhteensä

Näytä nimet kartalla ☐

Lähde: Terve Suomi -kysely

7. Väestöryhmien ottaminen huomioon kunnan kulttuuripalveluissa 2022

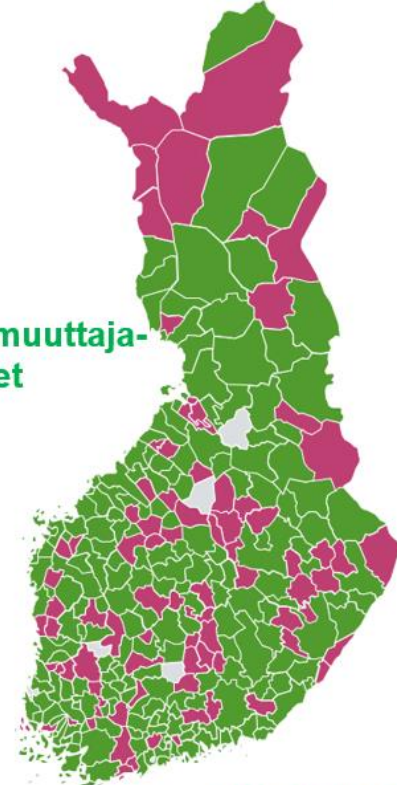
Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret

Työttömät

Maahanmuuttaja-taustaiset

Hyvä tulos (75–100)

Parannettavaa (25–74)

Huono tulos (0–24)

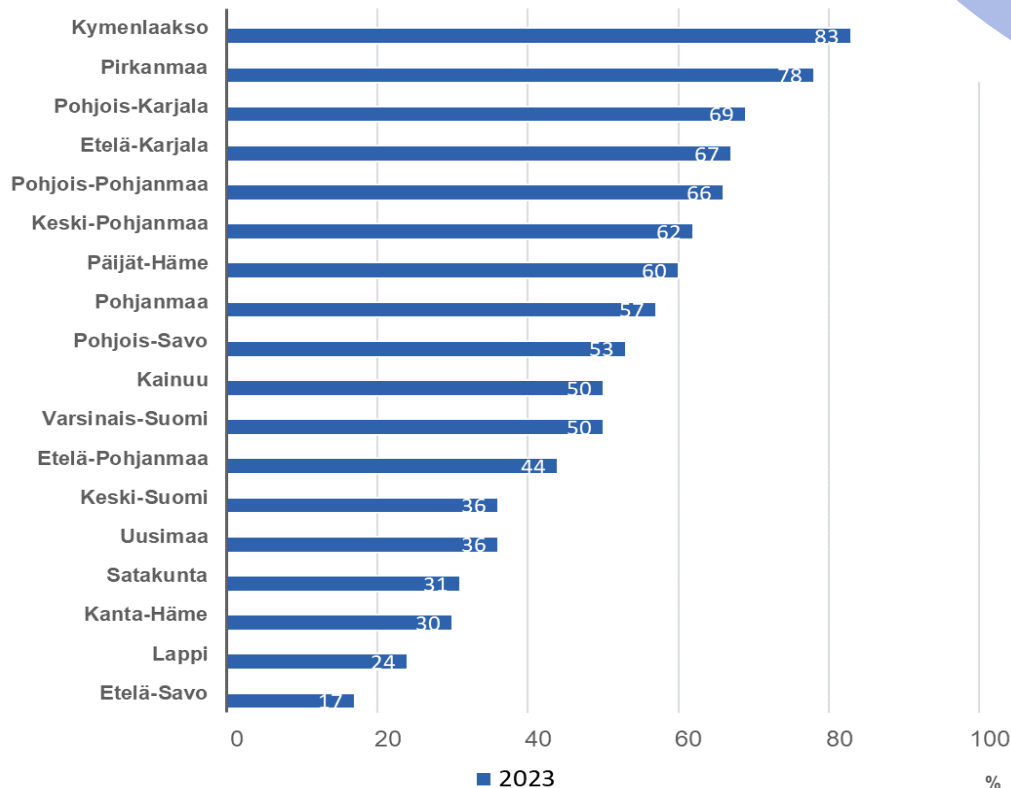
Tieto puuttuu

Lähde: teaviisari.fi

Karttapohja: ©Tilastokeskus 2022

8. Alueelliset kulttuurihyvinvoinnin edistämisen rakenteet hyvinvointialueen ja kunnan välisenä yhteistyönä 2023

- Kunnista 61 %:ssa on vakiintunut poikkihallinnollinen rakenne tai käytäntö, jossa käsitellään hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa.
- Hyvinvointialueen ja kunnan välisenä yhteistyönä rakenne oli 49 % kunnista.
- Useilla hyvinvointialueilla on laadittu alueelliset kulttuurihyvinvointisuunnitelmat, joissa on kuvattu yhteistyö, vastuut, resurssit ja toimintamallit.
- Esimerkiksi Kymenlaaksossa on laaja verkostoyhteistyö. Painopisteenä on kulttuurinen vanhustyö ja rakenteissa on huomioitu koulutus, työn resursointi ja hanketoiminta.

Lähde: teaviisari.fi; Kymenlaakson kulttuurihyvinvointisuunnitelma

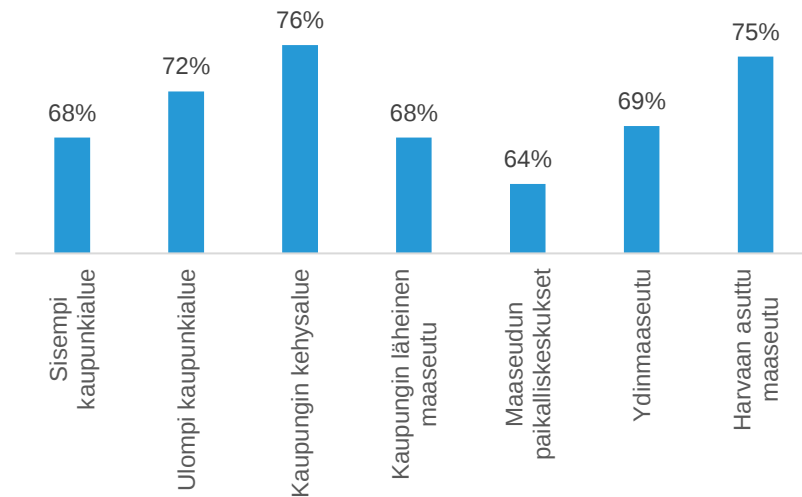
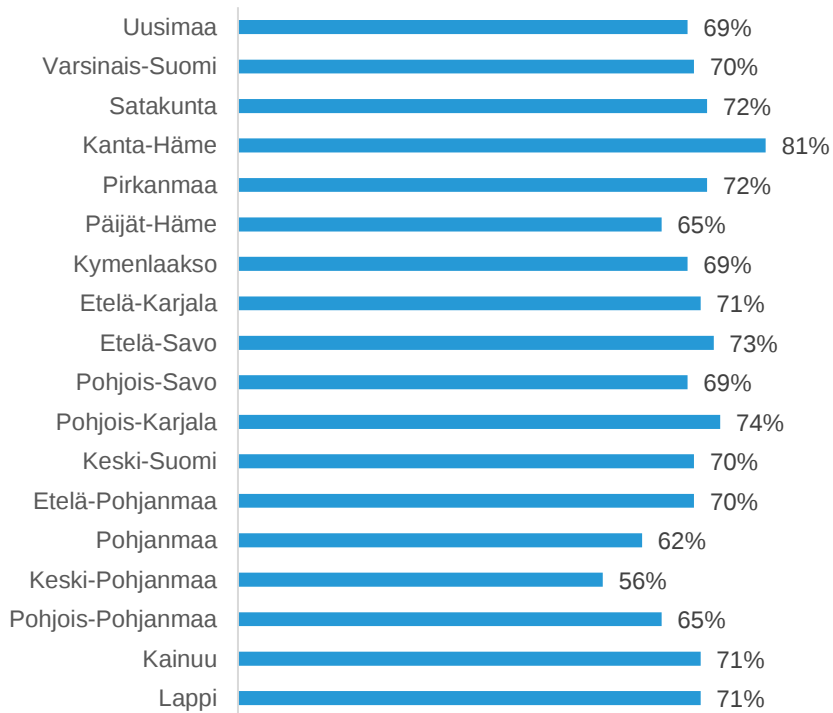
%-osuus maakunnan kunnista, joilla on alueellinen kulttuurihyvinvoinnin yhteistyörakenne

9. Kulttuuripalvelut - Yhteenveto

- Kulttuuripalveluiden riittävydessä ja käytössä on eroja maakuntien välillä; palveluita koetaan olevan parhaiten tarjolla ja niitä käytetään eniten Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan maakunnissa
- Kunnat huomioivat kulttuuripalveluita järjestäessään sekä työttömät että opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret huomattavasti paremmin kuin kaksi vuotta sitten – erityisesti työttömien huomioimisessa on tapahtunut selkeä parannus aiempaan
 - Molempien väestöryhmien huomioiminen toteutuu koko maan tasolla hyvin, tosin työttömien hieman paremmin kuin nuorten
 - Maakuntien sisällä kuntien väliset erot ryhmien huomioimisessa ovat usein suuria
- Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden huomioiminen kulttuuripalveluiden järjestämisessä toteutuu hyvin
- Maahanmuuttajataustaisten huomioimisessa oli kuitenkin eroja niin kuntien kuin kuntaryhmien välillä. maahanmuuttajataustaiset huomioitiin paremmin kaupunkimaisissa ja isommissa kunnissa kuin maaseutumaisissa ja pienissä kunnissa
- Hyvinvointialueiden ja kuntien välinen yhteistyö kulttuurihyvinvointia edistävien rakenteiden luomisessa toteutuu vaihtelevasti.
- Aiempaa useammalla kunnalla oli pysyvä käytäntö kuntalaisten kulttuuripalveluihin osallistumisen tueksi. Kuntien välillä on kuitenkin edelleen eroja.

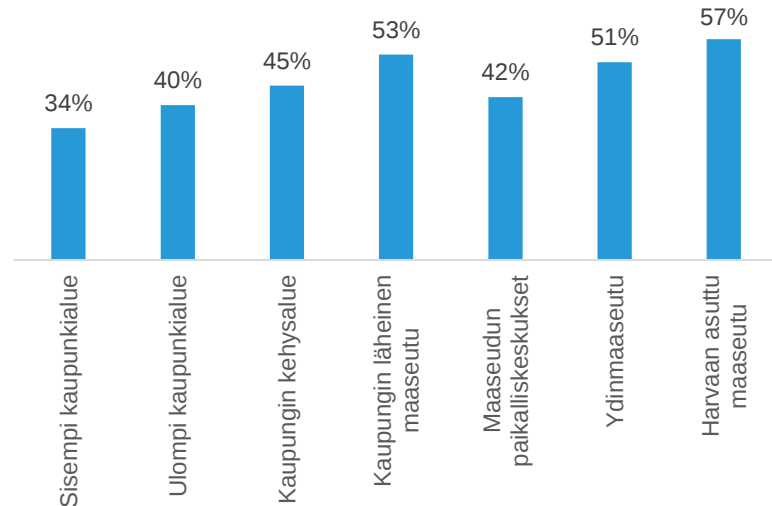
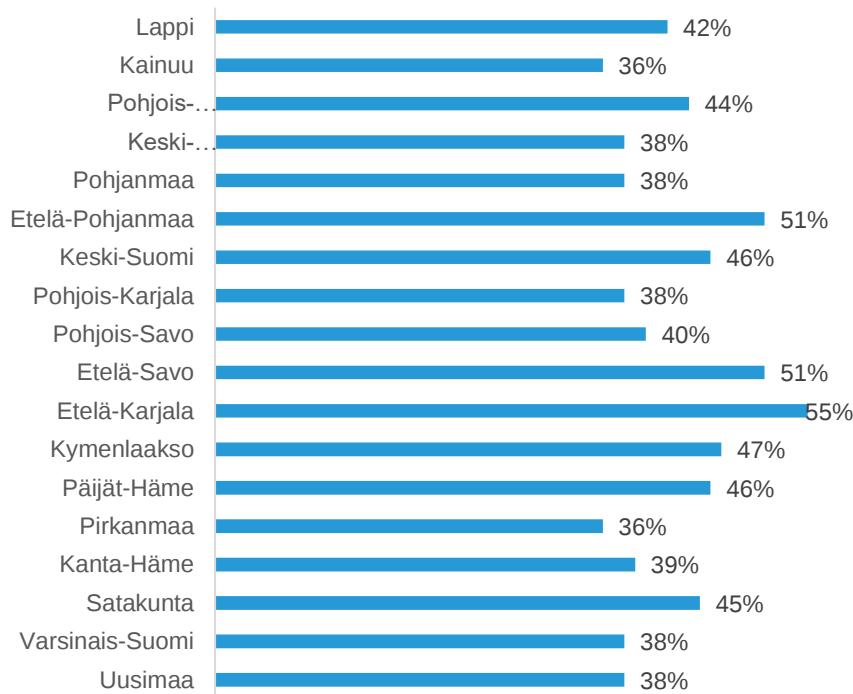
10. Suomalaisen turvallisuuden tunne

"Koen, että elämäni on turvallista" 10/2023

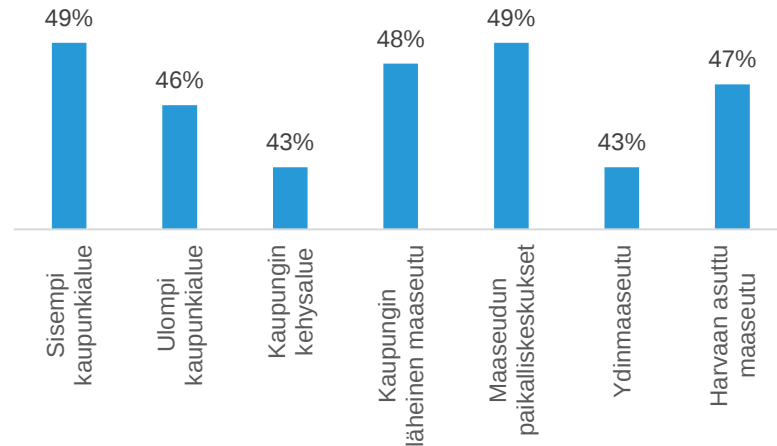
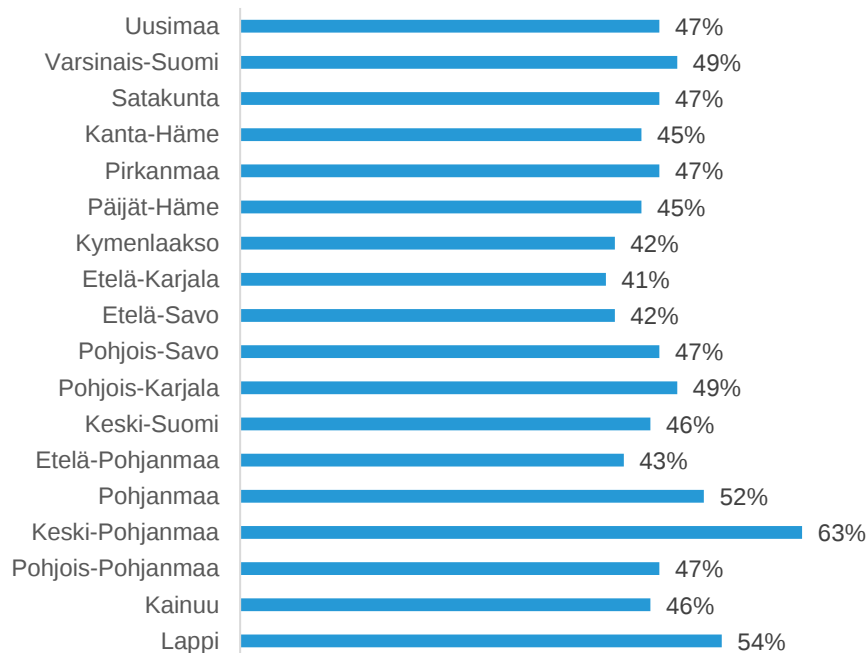
11. Poikkeustilanteisiin varautuminen

”Olen varautunut hyvin selviytymiseen kotonani erilaisissa poikkeustilanteissa” 10/2023

12. Huoli kehityksen suunnasta

Huoli suunnasta, johon maailma on menossa (Erittäin huolestuneet -vastaajat) 10/2023

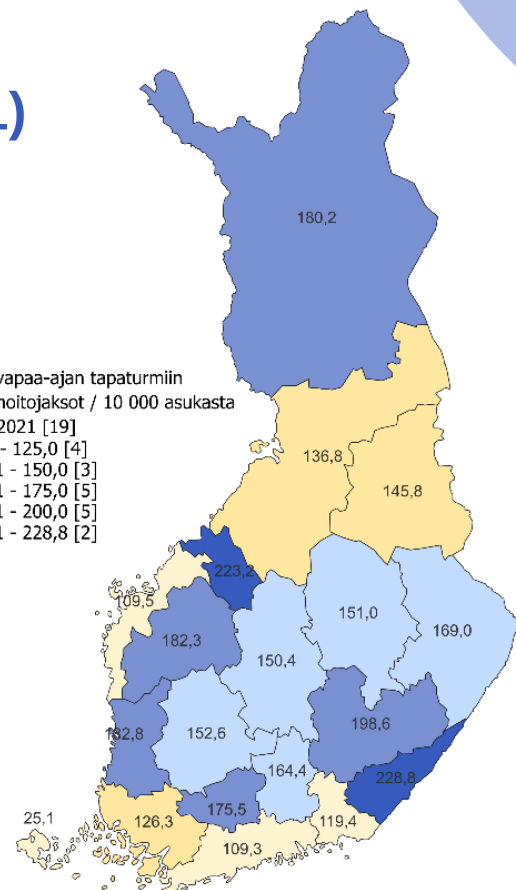
13. Tapaturmien hoitojaksot

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot 10 000 asukasta kohden (2021)

- Tapaturmista aiheutuu huomattavia kustannuksia.
- Tapaturmavammoista valtaosa johtuu kaatumisista, putoamisista ja liikenneonnettomuuksista. Myös myrkytykset ovat yleisiä sairaalahoidon syitä.
- Tapaturmien ehkäisy on osa alueellista ja paikallista yhteistyössä toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.
- Ehkäisevien toimien vaikuttavuus turvataan suunnitelmallisella työllä, jota arvioidaan, seurataan ja raportoidaan säännöllisesti esimerkiksi osana hyvinvointikertomusta ja suunnitelmaa.

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta vuonna 2021 [19]

25,1 - 125,0	[4]
125,1 - 150,0	[3]
150,1 - 175,0	[5]
175,1 - 200,0	[5]
200,1 - 228,8	[2]

14. Nykytila

- Erot osallisuuden ja hyvinvoinnin teemoissa ovat maakuntien välillä edelleen huomattavia.
 - Kulttuuripalveluiden riittävyteen ollaan Etelä- ja Lounais-Suomessa tyytyväisempiä kuin Pohjois- ja Itä-Suomessa tai Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla
 - Harvaan asutun maaseudun alueilla yhdistysten resurssit pienevät, kun taas toisaalla kansalaistoiminta ammattimaistuu, vahvistuu ja uusiakin yhdistyksiä syntyy.
 - Syrjäytymisriskin alla olevien nuorten määrä on pääsääntöisesti vähentynyt kautta maan. Lukuihin vaikuttavat olennaisesti korona-ajan vaikutusten hellittäminen.
 - Koetun työkyvyn osalta Itä- ja Pohjois-Suomen tilannetta ei ole saatu korjattua paremmalle kurssille.
- Alueiden sisällä ja väestöryhmien välillä on myös merkittäviä eroja osallisuuden ja hyvinvoinnin teemoissa
 - Erityisesti pienten kuntien resurssit osallisuustyöhön ovat vähäiset. Tarvitaan uudenlaista lähestymistapaa ja uusia palveluratkaisuja.
 - Maaseutualueilta on yhä enemmän hävinnyt palveluita lainsäädännön, keskittämisen ja osin digitalisaation myötä.
- Alueelliset yhteistyörakenteet ovat murroksessa ja uusia rakenteita ei vielä ole kaikille alueille muodostunut.

15. Lähiaikojen näkymät

- Hallitusohjelmassa tavoitteena on selkeyttää eri toimijoiden rooleja sekä vahvistaa yhteistyötä hyvinvointialueiden ja kuntien välillä hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämässä sekä kulttuurihyvinvoinnin vahvistamisessa.
- Vaikka syrjäytymisriskissä olevien nuorten määrä on viime vuosina laskenut, on nuorten tilanteeseen edelleen syytä kiinnittää huomiota. Lyhytkin aika, jonka nuori viettää työn ja koulutuksen ulkopuolella, voi lisätä nuoren hyvinvointiin liittyviä riskejä.
- Alueilla, joilla koettu työkyvyttömyys on korkea korostuu TE-, sote ja kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen sekä työllistymistä ja työelämäosallisuutta edistävien palvelujen saatavuus.

16. Tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

- Talouteen liittyvät epävarmuustekijät aiheuttavat haasteita hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen ml. kulttuuripalveluiden järjestäminen.
 - Päätösten vaikutusten arvioinnin merkitys korostuu, jotta eriarvoistumista ei lisätä.
 - Mielekäs tekeminen ja kulttuuritarjonta vahvistavat asukkaiden sosiaalista osallisuutta sekä vähentävät ongelmien kasaantumista. Myös kunnan veto- ja pitovoima voivat vahvistua.
- TE2024 –uudistuksen myötä 1.1.2025 astuu voimaan laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023).
 - Laissa säädetään mm. monialaisen tuen yhteistoimintamallista sekä Ohjaamotoiminnan mukaisesta matalan kynnyksen yhteispalvelusta nuorille. Yhteispalvelu osaltaan edistää syrjäytymisriskissä olevien nuorien kiinnittymistä työhön ja koulutukseen.
- Työkyvyttömyyteen liittyvät haasteet, kustannukset ja seuraukset kasautuvat tietyille väestöryhmille ja alueille. Tämän seurauksena myös tulo- ja terveyserot voivat kasvaa.
- Väestön hyvinvoinnin ja osallisuuden turvaamiseksi on keskeistä onnistua alueellisten yhteistyörakenteiden ja toimintamallien kehittämisessä. Lisäksi tarvitaan aktiivista, osallistavaa ja monitoimijasta alueen kehittämistä. Tämä turvaa alueen kestävän hyvinvoinnin ja elinvoiman.